БЕЛАРУСКАЯ МАЛАДЗЁЖНАЯ ГАЗЕТА

ЧЫРВОНАЯ Змена

ВЫДАЕЦЦА З 1921 ГОДА

ВЫХОДЗІЦЬ ПА ПЯТНІЦАХ

№ 50 (13582)

11 —18 снежня 1992 года

Кошт 3 рублі.

10 снежня — дзень правоў чалавека

ДЭКЛАРАЦЫЯ ПРАВОЎ ЧАЛАВЕКА

З ІНФЛЯЦЫЯЙ НЕ СПРАВІЛІСЯ НАВАТ "ЗВЯРЫ"?

Да "зайчыкаў" у якасці беларускай валюты ўсе нашы суайчыннікі з цягам часу прывыклі. Цяпер прыйдзецца прывыкаць да новых банкнот. 4 снежня Нацыянальны банк Беларусі паведаміў аб увядзенні ў абарачэнне новых грошай вартасцю 200 і 500 рублёў (адпаведна дзве і пяць тысяч "драўляных"). Інфляцыя...

На адным баку новых разліковых білетаў — выявы відаў беларускай сталіцы: на білетах вартасцю 200 рублёў — Прывакзальная плошча, 500 рублёў — плошча Перамогі. На адваротным баку гэтых грашовых знакаў — герб Рэспублікі Беларусь "Пагоня" ў арнаментальным афармленні з указаннем годнасці білета і года выпуску.

ДАРЭМНЫЯ ПРАЦЭНТЫ

З 1 студзеня наступнага года будуць павялічаны (ужо ў каторы раз!) працэнтныя стаўкі па ўкладах насельніцтва ў ашчадным банку. Па ўкладах да запатрабавання будзе выплачвацца 20 працэнтаў гадавых, па тэрміновых і тэрміновых з дадатковымі ўзносамі — 30 працэнтаў.

Якія-ніякія, а ўсё ж грошы. А вось тым уладальнікам укладаў, хто ўстанавіў пэўны тэрмін, працэнтныя стаўкі будуць яшчэ вышэйшыя: ад аднаго года да трох — 30 працэнтаў, ад трох да пяці гадоў — 40 працэнтаў, звыш пяці гадоў — 50 працэнтаў. Што гэтыя працэнты будуць значыць праз тыя ж тры—пяць гадоў, здагадацца няцяжка.

Стоп-факт

Ф.СКАРЫНА Ў АБДЫМКАХ ДАРАГОЎЛІ

Нядаўна ў Полацку зарэгістравана новае паліграфічнае прадпрыемства "Спадчына Францыска Скарыны". Справа добрая, але наўрад ці той, чыім імем названа прадпрыемства, застаўся б задаволены. Чаму? Адказ просты: для такой рэчы не знайшлося... звычайнага памяшкання. А таму "Спадчына", узнікшая на базе існуючай друкарні, размясцілася ў свабодных вытворчых памяшканнях вытворчага аб'яднання "Шклотвалакно". Будаўніцтва новай друкарні стала немагчымым з-за неймавернай дарагоўлі на будматэрыялы і абсталяванне.

Франц ЛЯВІЦКІ.

АБ'ЯДНАЛІСЯ БЕЛАРУСКІЯ ЎКРАІНІСТЫ

Пры нацыянальным навукова-асветным цэнтры імя Ф.Скарыны створана Беларуская асацыяцыя ўкраіністаў як аддзяленне Міжнароднай асацыяцыі ўкраіністаў.

Кіраўніком камітэта Беларускай асацыяцыі ўкраіністаў абрана кандыдат філалагічных навук Таццяна Кабржыцкая. Сярод сяброў камітэта — Кузьма Хромчанка, Галіна Каржанеўская, Усевалад Рагойша, Любоў Тарасюк, Уладзімір Гніламёдаў.

Л. ЛАЗОЎСКАЯ.

"МЕДЖДУ ПРОТЧЫМ"

8 снежня ў сталіцы перад Домам урада пад чырвонымі і чырвона-зялёнымі сцягамі сабраліся непахісныя прыхільнікі сацыялістычнага шляху па мадэлі СССР. Скандзіравалі лозунгі "Савецкі Саюз!", "Ганьба несунам!" Асацыятыўную сувязь шукайце самі.

НАЦЫЯНАЛЬНАЕ АБЛІЧЧА ВЫШЭЙШАЙ ШКОЛЫ

12—14 снежня ў Мінску пройдзе рэспубліканская студэнцкая канферэнцыя "Нацыянальная вышэйшая школа на Беларусі", падрыхтаваная Задзіночаннем беларускіх студэнтаў (ЗБС) пры фундацыі упраўлення ВНУ і педадукацыі Міністэрства адукацыі, Камітэта па справах моладзі пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Сярод практычных мэт канферэнцыі — выпрацоўка канцэпцыі нацыянальнай вышэйшай адукацыі, абмен практычным досведам, разгляд пытанняў каардынацыі і інфармацыйнага абмену, усталяванне сяброўскіх і дзелавых кантактаў паміж беларускімі студэнтамі з розных куткоў рэспублікі і з-за яе межаў ды спроба прыцягнуць увагу грамадства да праблем моладзі. У праграме прадугледжаны таксама сустрэчы з кіраўнікамі ўрада, Міністэрства адукацыі, камісій Вярхоўнага Савета Беларусі, запрошаны госці ад таварыства беларускіх студэнтаў у Маскве "Пагоня", Беларускага аб'яднання студэнтаў у Польшчы, беларускага аддзялення Віленскага педуніверсітэта ды Спілкі украінскіх студэнтаў. Больш дакладную інфармацыю можна атрымаць па кантактных тэлефонах аргкамітэта:

31-73-70 (Зміцер Вайцяховіч, БДУ).

31-09-53 (Зміцер Салошкін, МДМІ).

31-90-88 (Аляксей Глушко, БДУ).

А наш аповед пра студэнцкую канферэнцыю вы зможаце прачытаць у наступных нумарах "ЧЗ".

Паўлюк БЫКОЎСКІ.

ПАМЯЦІ МІКАЛАЯ ІГНАТОВІЧА

6 сьнежня пасьля цяжкай хваробы памёр Мікалай Ігнатовіч – першы Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусі, чалавек новага пакаленьня дзяржаўных людзей, не зьвязаных са старым апаратам, з камуністычнай палітыкай, чалавек дэмакратычных перакананьняў, здольны і гатовы служыць справядлівасьці, закону і Беларусі. У цяжкім 1989 годзе ў час выбарчай кампаніі Беларускі Народны Фронт змог вылучыць Мікалая Ігнатовіча кандыдатам у народныя дэпутаты СССР, падтрымаў яго і не памыліўся. Мікалай Ігнатовіч ня здрадзіў сваім дэмакратычным прынцыпам і абавязкам і не забыўся пра Беларусь. Будучы народным дэпутатам СССР, ён увайшоў у Міжрэгіянальную Дэпутацкую Групу, удзельнічаў у Камісіі, што займалася справай Гдляна, Іванова і пытаньнем карупцыі ў КПСС, узначальваў Камісію Вярхоўнага Савета СССР па прывілеях наменклатурных асобаў, абараняў там справядлівасьць, раскрыў злоўжываньні і ашуканства людзей партыйнай алігархіяй.

На Беларусі Мікалая Ігнатовіча ведалі раней як легендарнага сьледчага, што раскрыў "віцебскую справу", пераламаўшы, перамогшы бяздушную машыну савецкай партыйнай пракуратуры. Ён адгукаўся на ўсе добрыя справы дэмакратычнага руху, удзельнічаў у буйнейшых акцыях БНФ – "Чарнобыльскім шляху", "Чарнобыльскім трыбунале", выбарах і канферэнцыях. Як шкода, што першаму Генеральнаму пракурору Беларусі лёс ня даў ні часу, ні магчымасьці разгарнуць дзейнасьць, выкарыстаць свае здольнасьці, ажыцьцявіць мары, перайрэсьці закасьцянелыя структуры, навесьці парадак у кантролі за выкананьнем законаў. Сьмяротная хвароба падкасіла яго сілы, вырвала з працы, прыкавала да ложка. Заўчасная сьмерць Мікалая Ігнатовіча – вялікая страта для нашай Бацькаўшчыны. Памяць пра гэтага добрага, стрыманага, разумнага чалавека, знаўцу законаў, паборніка справядлівасьці назаўсёды застанецца ў сэрцах тых, хто яго ведаў, хто разам зь ім жыў, працаваў і змагаўся.

Сябры Беларускага Народнага Фронту выказваюць спачуваньне жонцы і дзецям, родным і блізкім Мікалая Ігнатовіча.

Вечны супачынак яго душы.

Беларускі Народны Фронт "Адраджэньне".

Калектыў "Чырвонай змены" глыбока смуткуе з прычыны заўчаснай смерці сумленнага сына Бацькаўшчыны Мікалая Іванавіча ІГНАТОВІЧА і выказвае спачуванне родным і блізкім нябожчыка.

Навіны з даўніны

ПЕРШЫ ТРАМВАЙ НА БЕЛАРУСІ

На Беларусі гэты неверагодны для таго часу сродак перамяшчэння з'явіўся толькі ў 1898 годзе ў Віцебску.

У Мінску за пабудову трамвая ўзяліся ў 1914 г. У канцы 1915 г. узведзены сцены для вагоннага парка і пакладзены 2 кіламетры рэек. Умацаваны два паравыя катлы фірмы "Фіцнер і Гампфер". На заводзе "Броун і Боверн" у Швейцарыі былі прыгатаваны два турбагенератары пастаяннага току па 300 вольт. Ваенныя падзеі прыпынілі работы па абсталяванню трамвая. У час эвакуацыі горада непакладзеныя рэйкі і кабелі былі вывезены ў Цэнтральную Расію.

З пераходам на мірнае будаўніцтва зноў паўстала пытанне аб трамваі. Акрамя дзвюх вышэйшых навучальных установ (БДУ і сельскагаспадарчай акадэміі), у Мінску існавала шмат прафесійна-тэхнічных школ. У 1924 г. адлегласць ад цэнтра да ўскраін была крыху больш за 3 км. Жыхарам ускраін прыходзілася затрачваць па дзве гадзіны, каб дайсці ад хаты да свайго прадпрыемства ці ўстановы.

З 1924 г. пачалася распрацоўка праекта пабудовы трамвая ў Мінску. Конка, якая існавала ў тыя часы, перавозіла ў год каля 900 тысяч чалавек і не магла задаволіць патрэбы насельніцтва. Такім чынам, у 1929 г. першы ў Мінску трамвай пабег па рэйках. Даўжыня трамвайных шляхоў была ў 2,5 раза больш за коначны. Ён праходзіў па некалькіх ажыўленых ускраінах: Камароўцы, Старажоўцы, Серабранцы і з'яднаў горад з дзвума вакзаламі, у той час, як конка аб'ядноўвала толькі з адным (чыгуначным). Было падлічана, што колькасць пасажыраў, перавозімых у год трамваем, складала 2.590.000. Гэта лічба адпавядала даным прадукцыйнасці электрычнага трамвая ў заходнееўрапейскіх гарадах.

А.ДАЛІДОВІЧ,
вядучы археограф ЦДАКР РБ.

ЗОНА АСАБЛІВАЙ УВАГІ

ПРАЗ АГОНЬ

Гэты здымак зроблены не ў Карабаху, не Югаславіі, ці Прыднястроўі. Прабачце нам за тое, што яшчэ раз нагадваем, здаецца, банальную ісціну: агонь не толькі служыць чалавеку, але і з'яўляецца страшнай знішчальнай зброяй.

З пачатку гэтага года на Беларусі адбылося 15.157 пажараў, страты ад якіх склалі больш за 92 мільёны рублёў. Але ж хіба можна вымераць у нейкіх грашовых адзінках чалавечыя жыцці, абарваныя агнём? Менш чым за год у пажарах загінула 423 чалавекі, сярод якіх 52 дзіцяці...

Сёлета агню прынесена шмат ахвяр. Страты толькі ад лясных і тарфяных пажараў склалі больш за 2 мільярды рублёў, выгаралі 4 мільёны тон торфу. На тушэнне гэтых пажараў затрачана 140 мільёнаў рублёў. Голыя лічбы? Не – агаленыя ствалы дрэў, апаленыя, быццам пад час вайны, коміны. Агнём знішчана 4815, пашкоджаны 4873 пабудовы. Уявіце, колькі людзей засталося без даху над галавой! Факты, якія прывёў начальнік Галоўнага ўпраўлення пажарнай аховы МУС РБ Валерый Пятровіч Астапаў, прымушаюць задумацца. Аказваецца, сілы пажарнай аховы не толькі не ўзмацняюцца, але і, наадварот, скарачаюцца. Зменшылася колькасць міжгаспадарчых апорных пунктаў, якія па меры сваіх сіл ахоўвалі вёску ад пажараў. Гэта пры тым, што сёлета пажарныя выратавалі ад агню больш за 30 населеных пунктаў!

Ва ўсім свеце страхавыя кампаніі ўкладаюць грошы ў пажарную ахову. Пакуль у нас гэтая сістэма не адпрацавана, ад дзяржавы залежыць, на колькі якасна пажарныя будуць выконваць свае абавязкі. Мы мелі магчымасць убачыць магутную тэхніку, якая знаходзіцца ў распараджэнні пажарных. Але ж гэтай тэхнікі вельмі і вельмі мала. І адначасова з тэхнічным аснашчэннем неабходна павышаць элементарную культуру адносін з агнём! Калі ж, нарэшце, задумаюцца людзі: ці не варта надзейна захаваць запалкі, ключ ад газавай пліты, дзесяць разоў праверыць, ці затушаны цыгарэтны акурак або вогнішча ў лесе, чым перанесці смерць уласнага дзіцяці... А пакуль што спраўджваюцца словы Станіслава Шушкевіча: чалавек не стане ўдзяляць гэтаму ўвагу, пакуль не праясе праз уласнае ўспрыманне...

Алесь ПАЛЫНСКІ.

Дабрачыннасць

ПЕСНІ, КНІЖКІ І ЦУКЕРКІ – ДЗЕЦЯМ

Гасцямі Івянецкага дзіцячага дома для рабят з парушэннямі рухальнага апарата ў Міжнародны дзень інваліда сталі прадстаўнікі ЦК Мінскага абкама СМБ, рэдактар газеты "Зорька" Эмілія Луканская, кампазітар Эдуард Зарыцкі, кіраўнікі мясцовага племзавода. І прыехалі яны не з пустымі рукамі. Саюз моладзі і "Зорька" падарылі кожнаму дзіцяці па кніжцы, племзавод, які пералічыў у гэты дзень на рахунак дзіцячага дома 50 тысяч рублёў, – па каробцы цукерак, а Эдуард Зарыцкі – песні.

Не засталіся ў даўгу і дзеці. Паказалі, на што здольныя. І ў вучобе, і ў рабоце, і на сцэне.

Прэс-цэнтр ЦК СМБ.

Сувязі

ПАЛІТЫКІ І ШКОЛЬНІКІ ПАДАРОЖНІЧАЮЦЬ РАЗАМ

Бадай, што такой разнастайнай па інтарэсах і палітычных поглядах беларускай дэлегацыі яшчэ не бачыў пабрацім Віцебска – нямецкі горад Нінбург. Прадстаўнікоў БНФ, АДП, БСДГ, Шагалаўскага камітэта, таварыства "Веды", а таксама школьнікаў запрасілі ў гэту паездку Віцебскі абкам СМБ і таварыства з абмежаванай адказнасцю "Гама-В".

Прымаючы бок – філіял таварыства міжнародных кантактаў горада Нінбурга – падрыхтаваў для дэлегацыі адпаведную праграму. На працягу тыдня адны ўдзельнічалі ў семінары па камунальнаму самакіраванню, сустракаліся з прадстаўнікамі блізкіх па поглядах палітычных партый, другія – школьнікі, мелі зносіны са сваімі равеснікамі-гімназістамі горада Штольцэнау.

Прэс-цэнтр ЦК СМБ.

ПРАВІНЦЫЯЛЬНАЯ ХРОНІКА

ГОМЕЛЬ

РЫХТУЙ САНІ ЛЕТАМ...

Спякотнае лета бумерангам адгукнулася ўзімку: апусцелі малочныя аддзелы магазінаў. Высветлілася, што ў вяскоўцаў таксама праблемы: не хапае духмянага сена, каларыйных кармоў. Калі ў добрыя гады на гарадскі малочны камбінат па вуліцы бр.Лізюковых паступала ў суткі па 350 тон малака, то зараз толькі 200 тон. Каб забяспечыць насельніцтва дэлікатэсамі, прыходзіцца вазіць малачко з усёй вобласці. Рэзка звузіўся і асартымент выпускаемай прадукцыі.

З БЕДАМІ — У СЛУЖБУ ДАВЕРУ

З 1 снежня ў Гомелі дзейнічае служба даверу. Апынуўшыся ў складанай сітуацыі, кожны жадаючы, звярнуўшыся сюды, знойдзе неабходную падтрымку.

СОРАМ — НЕ ВОРАН...

Каля 3 тысяч чалавек наведваюць штомесячна аддзел сацыяльна-эканамічнага развіцця Савецкага райвыканкама. Сюды прыходзяць, каб атрымаць "чарнобыльскую кампенсацыю", папрасіць матэрыяльную дапамогу. У асноўным, гэта – беспрацоўныя, маламаёмныя грамадзяне пагарэльцы. Сустрэнеш сярод іх і асоб без пэўнага ўзросту і занятку ў грамадстве. Яны хуценька хапаюць самапіску дрыготкімі рукамі, пакідаюць нязграбны аўтограф у ведамасці. І... знікаюць за дзвярыма піўнушак.

Бываюць тут і сапраўдныя багацеі. Яны з шыкам рулююць да райвыканкама ў замежных супераўто. Дарагая вопратка і іншыя атрыбуты здзіўляюць. Няўжо панам і паненкам патрэбны гэтыя 155 рублікаў? Пэўна, мяркуюць, што калі дзяржава дае, чаму б не ўзяць! Сорам – не воран...

Падрыхтавала Ганна АТРОШЧАНКА.

ВІЦЕБШЧЫНА

НЕ СВЯТЫЯ ГАРШКІ ЛЕПЯЦЬ

Кажуць людзі, на бога спадзявайся, а сам старайся. Не чакае, пакуль з неба манна пасыплецца, жыхар вёскі Памшулі, што на Міёршчыне, Міленцій Варона. З якім бы клопатам ні звярнуліся да яго вяскоўцы, заўсёды выручыць, паспагадае. Міленцій рамантуе колы, гне дугі, валіць валёнкі, у кузні ён, як дома, а дома... дома заўсёды ці ў садзе, ці ў пчальніку. Вуллі для пчол таксама сам зрабіў – не святыя гаршкі лепяць.

"АДПУСЦІЦЕ МЯНЕ Ў ГІМАЛАІ"...

Вырашыць следства, куды так спяшаўся вечарам па вуліцы Ленінградскай у Віцебску грузчык райаграпрамтэхнікі. Хіба ў Гімалаі... Ногі запляталіся пад цяжарам адказнага грузу, але ён і не думаў адступаць, дзіва што, "грузам" аказалася ... кулямётная стужка з трыццаццю шасцю патронамі –"броня крепка и танки нашы быстры..." Ну й работка ў грузчыкаў, не пазайздросціш!

Падрыхтаваў Уладзімір МІХНО.

Алесь АДАМОВІЧ

ПАЦЫФІЗМ ШАСЦІДЗЕСЯТНІКАЎ

Нядаўна ў Маскве ў Інстытуце ўсеагульнай гісторыі РАН адбыўся міжнародны семінар пацыфістаў.

Паколькі я сябе таксама адношу да ліку шасцідзесятнікаў, у маіх разважаннях будзе прысутнічаць момант успамінаў.

Хто яны (мы) такія, шасцідзесятнікі, і якая іх роля ў гісторыі грамадскага жыцця, думкі? Рознае сёння пра гэта гавораць, пішуць, часам справядліва, часта несправядліва. Тым больш што шасцідзесятнікі — гэта не адно пакаленне і зусім розныя тыпы паводзін. Як у 60—70-я гады, так і ў наш час. Прытым атрымлівалася, што ў 60-я яны былі разам, заадно (напрыклад, "ваенныя" пісьменнікі Бондараў і Бакланаў), а сёння — поўныя антыподы. Або да жнівеньскага путчу і ў час яго — з намі (як Юрый Уласаў), сёння са стану агрэсіўных дзяржаўнікаў нам жа адкрыта пагражаюць будучай расправай за падрыў магутнасці (у тым ліку і ваеннай) дзяржавы.

Ну, а што мы самі пра сябе думаем, як чытаем жыццё сваё? Ёсць пакаленні (гэта якраз шасцідзесятнікі), якіх не абышлі, якія выпрабаваны самымі галоўнымі "ракавымі" хвілінамі гісторыі. У гэтым сэнсе нам пашанцавала. Стагоддзе XX — эпоха выпрабавання чалавека і чалавецтва таталітарызмам. Стагоддзе руйнавання яго, некаторыя лічаць, канчатковага. Невыпадкова ў часы перабудовы на Захадзе нарадзілася і бурна абмяркоўвалася ідэя пра "канец гісторыі", пра канчатковую перамогу ліберальных ідэй і шляхоў развіцця чалавецтва.

Шчаслівы той, хто можа сказаць, што прымаў удзел у разгроме не толькі карычневай, але і чырвонай чумы XX стагоддзя. Як бы дорага ні абышоўся такі ўдзел. Шасцідзесятнікаў не абмінула гэткая ўдача. Яны ваявалі з Гітлерам. Менавіта іх вынашанае дзецішча — перабудова, а як вынік яе — поўнае крушэнне крывавай камуністычнай утопіі. Сёння спрачаюцца, наколькі свядома яны дабіваліся менавіта такога выніку, хаця зусім зразумела, што былі і тыя, хто толькі гэтага і жадаў (актыўныя дысідэнты), другія ж доўга не расставаліся з уяўленнямі пра "сапраўдны сацыялізм", але і тыя і другія дзейнічалі ў адным напрамку. Так, Гарбачоў — гэта не Салжаніцын, але наўрад ці вынік сваёй дзейнасці Салжаніцын убачыў бы ўжо сёння, калі б не выканаў сваю гістарычную місію далёка не дысідэнт Гарбачоў.

Свая, асаблівая роля шасцідзесятнікаў у развіцці і станаўленні пацыфізму ў нашай краіне. Па зразумелых прычынах бяру тых, пішу пра тых, з кім так ці інакш меў прамы (або не зусім прамы) кантакт, пра з'явы, якія мне асабліва знаёмыя і блізкія. Некалькі заўваг пра дзіўны феномен нашага духоўнага жыцця, так званай "ваеннай літаратуры" шасцідзесятнікаў (Канстанцін Вераб'ёў, Брыль, Акуджава, Быкаў, Бакланаў і іншыя). Яна не была ў класічным разуменні пацыфісцкай, гэта шчымліва праўдзівая, сумленная, лейтэнанцкая і салдацкая проза. Але па духу, па пафасу і асабліва ў нашых умовах такая "рэмаркісцкая" ваенная літаратура была магутным, праз свядомасць мільёнаў чытачоў, прарывам у бок менавіта пацыфізму. Калі гэтая літаратура пачала вычэрпваць свой пацыфісцкі зарад, на старонкі друку вылілася прамая дакументальная памяць пра вайну, як яна жыла ў народзе. Хатынская, блакадная, жаночая і дзіцячая памяць пра перажытае, дзе адмаўленне вайны яшчэ больш катэгарычнае і безагаворачнае. Таму што, як паказаў яшчэ Рэмарк, у салдата з часам (у пісьменнікаў-лейтэнантаў таксама) крывавае ва ўспамінах выцвітае да ружовага, і вайна ім пачынае ўжо бачыцца ў рамантычных фарбах, тады як жанчыны, дзеці, якія перажылі пекла хатыняў або ленінградскага голаду, да такой трансфармацыі амаль не схільны. У гэтым я сам пераконваўся неаднойчы, калі запісваў на магнітафон успаміны беларускіх сялян і ленінградцаў для "Блакаднай кнігі" і кнігі пра Хатынь "Я з вогненнай вёскі".

Другі вельмі магутны штуршок наша грамадская свядомасць адчула з боку... фізікаў-ядзершчыкаў.

Так ужо атрымалася: "ваенная прафесія" як у літаратуры, так і ў навуцы развівалася ў бок самаадмаўлення. "Ваенная" літаратура зрабілася фактычна антываеннай, а вучоныя, так або інакш блізкія або звязаныя з Бомбай (нямногія, але вельмі аўтарытэтныя), сталі магутным каталізатарам антымілітарысцкіх настрояў у краіне. Капіца — сваёй адмовай удзельнічаць у распрацоўцы ядзернай праграмы, Ландау — злосным непрыманнем самой Сістэмы, якая пагражала ўцягнуць свет у глабальны канфлікт, Сахараў — адкрытым бунтам супраць непадкантрольных улад, якім ён уручыў сваё ракавое адкрыццё.

Асаблівасць нашага пацыфізму — імкненне праз гэты канал вырашаць і дасягаць мэты больш шырокай: палітычнага пераўтварэння таталітарнага грамадства.

Улады гэта разумелі і люта кідаліся з рэпрэсіямі на ініцыятараў стварэння любых пацыфісцкіх груповак, арганізацый. Пацыфізм напрамую змыкаўся з "палітыкай". Хаця не ўсім гэта здавалася відавочным. Справа ў тым, што ў нас дзейнічала своеасаблівая "глушылка" у выглядзе Камітэта абароны міру, доўгія гады яго ўзначальваў такі ястраб, як Юрый Жукаў. Інтэлігенцыя ведала кошт гэтым "барацьбітам за мір", але для многіх ужо любая дзейнасць у напрамку пацыфізму ўяўлялася нічым іншым, як "жукаўшчынай". (А пазней — "баравікоўшчынай"). Казённая "глушылка" адштурхоўвала свядомасць вельмі многіх ад пацыфісцкай фразеалогіі наогул. Неяк атрымаў я пісьмо ад выдатнага ленінградскага пісьменніка-марыніста Віктара Канецкага, поўнае іроніі і сяброўскіх папрокаў: чым ты там займаешся? Пакінь у спакоі Бомбу, пакінь яе Жукаву, азірніся, паглядзі, што ў краіне робіцца? І г.д. Памятаю, што я яму пісаў і гаварыў у адказ. Змяніць што-небудзь у краіне магчыма толькі на магутнай хвалі, падобнай да той, якую ўзняло выкрыццё культу Сталіна. Але тады, у 60-я гады, не атрымалася, яны гэтую хвалю патушылі. Зараз ёсць толькі адна тэма, праблема, здольная аб'яднаць пачуцці, эмоцыі мільёнаў нашых суграмадзян: калі яны зразумеюць, убачаць, якая пагроза над намі, над будучымі пакаленнямі, і створана гэтая пагроза перш за ўсё нашымі прэтэнзіямі ўсе краіны і народы павярнуць на камуністычны шлях. З-за страху перад усеагульнай гібеллю, з-за пратэсту супраць гэтага і можа ўзнікнуць эмацыянальная хваля, якая ператворыцца ў палітычную актыўнасць. Вось логіка некаторых з нас, мая была ва ўсякім разе такой — у спрэчцы з Канецкім.

Па-рознаму "пацыфісты" (нас так называлі звычайна ўладатрымальнікі) спрабавалі паскорыць гэты працэс. Адзін з прыёмаў — праз заявы, якія шакіравалі грамадскую свядомасць. Каб неяк прабіць глухую сцяну, кару неразумення таго, што нам усім пагражае. Менавіта такі эфект, у прыватнасці, атрымаўся на Маскоўскім форуме "За мір і выжыванне чалавецтва") у 1987 г. (а затым публікацыя ў "Московских новостях", калі я сказаў, што не толькі на першы ядзерны ўдар, але і на ўдар у адказ, (што даб'е чалавецтва) ніхто не мае права ("Я не націснуў бы"). Не толькі афіцыйныя асобы (уключаючы Д.Валкагонава, тады намесніка начальніка палітупраўлення арміі), але і многія сабраты-пісьменнікі адрэагавалі, як і можна было чакаць: так можа гаварыць толькі здраднік свайго народа! Як так — не адказаць ударам на ўдар? Заўсёды адказвалі "па-варашылаўску". Ну, а што даб'еш гэтым самым апошняе жыццё на планеце — пра гэта не задумваліся. Дарэчы, і паўгода не мінула, як аб такіх рэчах пачалі судзіць-радзіць спакайней, набылі здольнасць хаця б выслухоўваць "пацыфістаў-здраднікаў". Толькі ў гэты час магла быць надрукавана (у часопісе "Век XX и мир") славутая фраза Андрэя Нуйкіна: "Непацыфістам у наш час можа быць толькі ідыёт". Ну, а як бы вы назвалі дзеячаў з беларускага ЦК (але наўрад ці яны самі гэта прыдумалі), якія павучалі інтэлігенцыю, заражаную "пацыфізмам": калі ад народа нашага застанецца дзесяць чалавек у выніку ядзернага канфлікту, самае галоўнае, каб яны засталіся адданымі "сацыялістычнаму выбару".

Канешне, у 70—80-я гады на многія рэчы мы глядзелі не так, як сёння. Гэта зараз мы можам благаслаўляць рэйганаўскую ўпартасць і праграму САІ, якія ў спалучэнні з ініцыятывамі і дзейнасцю Гарбачова далі ў рэшце рэшт выратавальны вынік. Імперыя камуністычнага мілітарызму, надарваўшыся эканамічна, рухнула і ідэалагічна. Але гэта мы зараз можам спакойна пра ўсё разважаць, бо ведаем, што горшага не адбылося. Што на ўпартага Рэйгана не знайшлося такога ж упартага з нашага боку. І тады, як у той час папярэджваў Карнелій Саган, хто адрозніў бы ядзерны попел сацыялізму ад попелу капіталізму? І хто хаця б пракаменціраваў апошнюю драму жыцця на Зямлі, раздзяліўшы невінаватых ад вінаватых?

У "Комсомольской правде" ад 8 жніўня 1992 г. апублікаваны матэрыял пра акадэміка Ландау. Кадэбісцкія запісы яго размоў, думак і разважанняў, падслуханыя "добразычліўцамі" (так Лубянка называла сваіх стукачоў).

"Я лічу так: калі наша сістэма знікне без вайны — неістотна, рэвалюцыяй або эвалюцыяй, гэта усё роўна, — то вайны ўвогуле не будзе. Без фашызму няма вайны".

І яшчэ: "Калі наша сістэма мірным спосабам не можа рухнуць, то трэцяя сусветная вайна непазбежна з усімі жахамі, якія пры гэтым наканаваныя. Так што пытанне аб мірнай ліквідацыі нашай сістэмы ёсць пытанне аб лёсе чалавецтва па сутнасці".

Гэта гаварылася, так думалі самыя празорлівыя шасцідзесятнікі ўжо ў 1956 годзе. У 80-я гады яны пачалі перабудову, у 1991 годзе стаялі разам з моладдзю на барыкадах — пры грозных сутаргах сістэмы, якая не жадае адыходзіць мірна. І тое, што гэта адбылося, што гэта здарылася, — сістэма рухнула без ядзернай вайны, — магчыма, і ёсць самая галоўная заслуга, справа і нашых шасцідзесятнікаў. (Вядома, не іх адных, але іх таксама — безумоўна.)

Гэта найвялікшая, думаю, у гісторыі (пасля мірнай рэвалюцыі Гандзі) перамога пацыфізму.

Рэха падзеі

Было — не сплыло

ЗАГАДКА СЛУЦКАГА ПАЎСТАННЯ

Святкаванне 72-х угодкаў Слуцкага паўстання, наладжанае фактычна аргкамітэтам з прадстаўнікоў свядома працуючых на нацыянальнае Адраджэнне партый і рухаў, прайшло не зусім так, як меркавалася арганізатарамі. Прычынай таму — стаўленне да азначанай падзеі ўлад як мясцовых, так і дзяржаўных. Салігорскі і Слуцкі гарвыканкамы (згодна з паведамленнем "Звязды") пастанавілі адмовіць ініцыятарам святкавання ў адкрыцці мемарыяльнай дошкі ў Слуцку і тэматычнай мастацкай выстаўкі ў Салігорскім краязнаўчым музеі. "Верхні эшалон" маўкліва ўспрыняў імклівую ходу падзей: маўляў, не сказалі яшчэ сваё слова гісторыкі.

А хто ў нас, на Беларусі, займаўся гісторыяй Слуцкага паўстання? Каму быў дадзены на тое дазвол? У 1987 годзе з'явілася невялікая кніга гісторыка Анатоля Грыцкевіча "Вакол "Слуцкага паўстання", выдадзеная ў бібліятэчцы газеты "Голас Радзімы". Цяпер многія, абвяргаючы значнасць Слуцкага паўстання, будуць, напэўна, цытаваць тагачасныя высновы А.Грыцкевіча. Але штосьці іншае наўрад ці можна было надрукаваць нават у 1987 годзе.

Сёлета, праводзячы навуковую канферэнцыю ў гонар Слуцкага паўстання, і Анатоль Пятровіч, і іншыя ўдзельнікі размовы менш за ўсё паддаліся эмоцыям. Яны імкнуліся прадставіць да ўвагі калег, журналістаў, слухачоў адны толькі факты.

Доктар гістарычных навук А.Грыцкевіч падрабязна расказаў пра ход падзей у лістападзе-снежні 1920 года на Случчыне. Адной з прычын паўстання гісторык назваў палітыку "ваеннага камунізму". Адметная рыса падзей лістапада 1920 года — высокі ўзровень ваеннай арганізацыі. Літаральна за некалькі дзён былі створаны вайсковыя фарміраванні.

Навуковец Валянцін Мазец спыніўся ў сваім дакладзе на характары вайсковай арганізацыйнай дзейнасці, што папярэднічала Слуцкаму паўстанню. Якія ж праблемы больш чым сем дзесяцігоддзяў таму стаялі перад Беларускай цэнтральнай вайсковай радай. Аказваецца, тыя ж, што і зараз: увядзенне беларускай мовы, вяртанне вайскоўцаў-землякоў на радзіму.

Гісторык Ніна СТУЖЫНСКАЯ дакранулася ў сваім выступленні да шматграннай тэмы "Беларуская моладзь у Слуцкім паўстанні". А менавіта ж моладзь і займала значнае месца ў слуцкіх падзеях. Расказваючы пра гэта, спадарыня Стужынская працытавала шэраг цікавых архіўных дакументаў. Менавіта гэтае выступленне падштурхнула да думкі, што ў асвятленні слуцкіх падзей, у іх асэнсаванні нам не хапае дакументальных, архіўных сведчанняў. Ці запісваў хто ўспаміны слуцкіх паўстанцаў? Хіба што пад час допытаў. Тое-сёе друкавалася ў эміграцыйнай літаратуры. Аднавіць гэта, даць для азнаямлення шырокаму колу чытачоў — вось клопат у вяртанні гістарычнай праўды.

І мо тады, услед за доктарам гістарычных навук М.Бічом, людзі здолеюць усвядоміць, што слуцкія падзеі — гэта сапраўды народнае выступленне за свае права "людзьмі звацца". Тады і ня будзе загадкай Слуцкае паўстанне.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

"ПАС" падрыхтавала Алена АГІБАЛАВА, рэдактар аддзела па пытаннях палітыкі. тэл. 39-87-94

АЛЯКСАНДР ФЯДУТА:

«МЫ ПАВІННЫ СТАЦЬ НЕАБХОДНЫМІ...»

Нашчадак ЛКСМБ — Саюз Моладзі Беларусі —варты павагі ўжо за тое, што змагаецца за сваё існаванне, ды й не толькі змагаецца, але і ясна бачыць яго сэнс. Мяркуем, што моладзі будзе цікава даведацца пра пункт гледжання першага сакратара гэтай буйнейшай арганізацыі для маладых на праблемы маладзёжнай палітыкі, наогул, на незайздроснае ў наш час жыццё моладзі. Слова — АЛЯКСАНДРУ ФЯДУЦЕ.

– Аляксандр, які сэнс Вы ўкладваеце ў паняцце "маладзёжная палітыка"?

— З майго пункту гледжання, існуюць два віды палітыкі наогул: знешняя і ўнутраная. Знешняя накіравана на захаванне дзяржавы, унутраная павінна спрыяць яе развіццю. Калі зыходзіць з таго, што адзіны магчымы шлях існавання дзяржавы — кансервацыя ўсіх грамадскіх адносін, тады дзяржава павінна ўзяць курс на захаванне статус-кво. Але ж калі дзяржава думае аб будучым, яна павінна ўкладваць у сваіх грамадзян грошы тады, калі яны яшчэ толькі ўваходзяць у жыццё. Старыя ў Германіі, у іншых развітых краінах адчуваюць сябе добра таму, што яшчэ з маладых гадоў не былі лішнімі. Ва ўсім цывілізаваным свеце існуе такое паняцце, як фінансаванне маладзёжных праграм. Гэта (дарэчы класічны прыклад сацыял-дэмакратычнай дактрыны) гарантаванне першага працоўнага месца. Па-другое, спецыяльныя маладзёжныя пазыкі, якія можна вяртаць нават на працягу ўсяго жыцця пры мінімальным працэнце. І нарэшце, гарантыі правоў асобы, правоў сям'і і правоў уласнасці. Гарантыя першага рабочага месца павінна ажыццяўляцца як за кошт права на адукацыю, так і за кошт адпаведнай падатковай палітыкі. Дзяржавай зніжаюцца падаткі з тых прадпрыемстваў, якія непасрэдна ўводзяць першыя рабочыя месцы для моладзі, тое ж самае — з банкаў, што выдаюць маладым людзям крэдыты і г.д. Вось усё гэта ў комплексе, відаць, і ёсць маладзёжная палітыка. І нарэшце, павінны быць яшчэ і палітычныя гарантыі. Гэта ў нас ужо ёсць — пачынаючы з 18 год, чалавек цалкам дзеяздольны, мае права выбіраць, быць выбраным у Саветы розных узроўняў. Сапраўды, палітычныя правы моладзі напоўнены ў нас пэўным зместам. Эканамічных жа правоў не існуе. Вельмі пажадана, ды што там — проста неабходна было б замацаваць такія правы ў Канстытуцыі. Але ж, наколькі я ведаю, гэтага пакуль няма. Што ж зробіш — абсалютная большасць нашых народных дэпутатаў даўно выйшла з маладзёжнага ўзросту. Тыя ж дэпутаты, якіх выбралі з нашай дапамогай, гэта значыць, прадстаўнікі моладзі, урачыста накіраваліся ў аўтаномнае плаванне па бурным палітычным моры. Не буду ўтойваць, што мы калісьці меркавалі стварыць маладзёжнае лобі ў Вярхоўным Савеце. Гэтага не ўдалося. Падкамісія ж Вярхоўнага Савета па справах моладзі (гэта апошнім часам яна стала ўсяго толькі падкамісіяй), адносіцца да сваёй справы проста несур'ёзна. І калі Станіслаў Шушкевіч з гатоўнасцю ідзе на сустрэчу з нешматлікім прафсаюзам накшталт собалеўскіх, дык проста становяцца незразумелымі адносіны кіраўніцтва парламента Беларусі да праблем моладзі. Нават уводзіцца абмежаванне ўзросту моладзі да 25 гадоў... Быццам у 26 — чалавек ужо стары...Гэта ж проста абсурд! І наогул у мяне такое ўражанне, што мы нейкія персанажы ў тэатры абсурду.

Нарэшце, створаны Камітэт па справах моладзі. Але нават у яго няма гарантый для плённай працы, бо яму неабходна вертыкальная структура. А пытанне стварэння ці нястварэння аддзелаў па справах моладзі цалкам залежыць ад волі мясцовых органаў улады. І натуральна, што ў той перыяд, калі раённыя бюджэты трашчаць па швах, ніхто нічога ствараць не збіраецца. Тым больш структуру, якая грошы зарабляць не зможа, а вось патрабаваць іх будзе. Разлічваць жа на змену светапогляду мясцовых кіраўнікоў за тых паўгода, якія мінулі пасля прыняцця Закона "Аб асновах дзяржаўнай маладзёжнай палітыкі," пакуль проста немагчыма. Так і жывём. Магу канстатаваць, што наша дзяржава цалкам ухілілася ад вырашэння маладзёжных праблем.

– Але ж СМБ гэтага рабіць не збіраецца?

— Па самой сваёй сутнасці, па сваіх задачах мы павінны спрыяць вырашэнню праблем моладзі. Не сакрэт, што зараз перажываем самы цяжкі крызіс за ўсю гісторыю арганізацыі. Гэты крызіс перш за ўсё звязаны, скажам так, з падзеннем ступені актыўнасці людзей наогул і моладзі ў прыватнасці. Апошнія выбары гэта паказалі. Большасці людзей, шчыра кажучы, да лямпачкі, які дэпутат будзе абраны, да якой партыі ён належыць. І наша няшчасце ў тым, што моладзь пакуль не ўсвядоміла сябе палітычнай сілай, не ўсвядоміла, што ёсць арганізацыя, якая можа ўзяць на сябе ролю маладзёжнага прафсаюза. А рэальна працуючыя прафсаюзы не ўлічваюць узроставай дыферэнцыяцыі. Паводле ўсіх прафсаюзных прынцыпаў, чалавек карыстаецца льготамі тады, калі мае большы стаж працы на тым ці іншым прадпрыемстве. Моладзі ўжо загадзя адводзіцца роля стаяць у чарзе. У гэтых умовах наша задача (а СМБ пакуль што з'яўляецца самай масавай маладзёжнай арганізацыяй) — заканадаўчая ініцыятыва.

– Колькі ж зараз вы налічваеце членаў у сваёй арганізацыі?

— Паводле маіх папярэдніх арыенціраў, у рэспубліцы пасля перарэгістрацыі застанецца не менш як 150—200 тысяч членаў СМБ. Ды і наогул мы не толькі самая масавая маладзёжная арганізацыя, але і самая масавая грамадская арганізацыя пасля прафсаюзаў.

– Створаны Нацыянальны савет маладзёжных арганізацый Беларусі. Чым выклікана неабходнасць такога аб'яднання?

— Там, дзе ўпарта адварочваюцца ад аднаго голасу, пабаяцца не пачуць хор. Тым больш, калі гэты хор будзе ў дастатковай ступені зладжаным.

– Але ж ёсць прэцэдэнт, калі Вярхоўны Савет адмовіўся слухаць галасы амаль паўмільёна жыхароў Беларусі...

— Прабач, ёсць прэцэдэнт, калі тры чалавекі адмовіліся выслухаць 50 працэнтаў насельніцтва нашай рэспублікі, я маю на ўвазе вынікі рэферэндуму 17 сакавіка 1991 года аб захаванні Саюза. Так што прэцэдэнты ў нас ёсць самыя розныя. Але ж з іншага боку здараецца і такое: неарганізаваны рабочы рух раптоўна арганізаваўся, стаў рэальнай сілай, з якой прыйшлося лічыцца нават парламентарыям. І узгадайце, як прадстаўнікі страйкама, невядома кім сфарміраванага, апынуліся на сесіі і былі выслуханы! Зноў жа, неарганізаванае студэнцтва змяло два ўрады запар у нашых паўднёвых суседзяў на Украіне — урад Масола і ўрад Фокіна. У дадзеным выпадку з інтарэсамі студэнцтва спляліся інтарэсы пэўных палітычных колаў. І дзе гарантыя, што наш маладзёжны рух не стоміцца ад таго, што на яго не звяртаюць увагі, і стане ў апазіцыю да афіцыйных уладаў? Тым больш, што зараз апазіцыйныя групоўкі, ад БНФ і да ПКБ, маюць амаль адзіны накірунак сваіх інтарэсаў — ва ўмовах суверэнітэту дабіцца адстаўкі Вярхоўнага Савета, датэрміновых выбараў. Не магу сказаць, што маладзёжны рух зараз знаходзіцца ў апазіцыі да беларускага парламента па простай прычыне: разам з парламентам сыдзе і ўрад, які ў пэўнай ступені стабілізуе абстаноўку. Мы больш марудна, чым Расія, спаўзаем у бездань. Гэта азначае, што выкарасквацца з яе нам таксама будзе цяжэй, але мы паспеем апомніцца, азірнуцца вакол, магчыма, проста не панясём такіх страт, як іншыя...

Калі ўжо такія палітыкі, як Вольскі, Траўкін, Руцкой і іншыя члены Палітсавета Грамадзянскага Саюза, своечасова ўцямілі, што такое арганізаваная маладзёжная сіла, якая мае свае структуры (а Расійскі Саюз моладзі таксама сярод заснавальнікаў ГС), дык ёсць гарантыя, што 15 аб'яднаных маладзёжных суполак, якія сядуць за адзіны "круглы стол", дамовяцца паміж сабой і выберуць адзіную палітычную арыентацыю, змогуць уплываць на сітуацыю. СМБ не палітычная арганізацыя, але мы займаемся сацыяльнымі праблемамі, а гэта значыць сацыяльнай палітыкай. У выпадку неабходнасці мы зможам вывесці на тую ж самую плошчу Незалежнасці многія тысячы чалавек.

– Вы камусьці пагражаеце?

— Ратуй Божа! Як грамадзянін, я ведаю толькі адно: зараз мы ўсе зацікаўлены ў стабільнасці. Але заўсёды трэба разбірацца, якую ўладу мы маем. Улада ж у першую чаргу павінна думаць, пралічваць усе варыянты развіцця грамадства. Зараз на чале ўлады ў нашай рэспубліцы стаяць тэхнары, практыкі, а менавіта тэхнарам уласціва лічыць, параўноўваць і рабіць высновы на падставе фактаў. Не філолагам ці мастацтвазнаўцам кшталту Гамсахурдзія ці Ландсбергіса! Наколькі я ведаю, Вячаслаў Францавіч Кебіч якраз усё і падлічыў, бо збіраецца афіцыйна сустракацца з Нацыянальным саветам маладзёжных арганізацый, старшынёй Камітэта па справах моладзі, і мы ставімся да гэтай сустрэчы вельмі сур'ёзна, нават мяркуем прапанаваць увазе Саўміна пэўную справаздачу, напрыклад, аб становішчы моладзі на вёсцы. Сапраўды, СМБ — адзіная маладзёжная арганізацыя, якая ахоплівае не толькі гарадскую моладзь. Плюс да таго пытанне фінансавання маладзёжных праграм на месцах (наўрад ці хто-небудзь больш кампетэнтны ў гэтым, чым мы). Таму і сцвярджаю, што Старшыня Саўміна пралічыў, ува што можа выліцца няўвага да моладзі. Было б добра, каб яшчэ нашы парламентарыі трохі падумалі пра гэта.

– Дык, можа, раскрыем карты? Хто ж уваходзіць у Нацыянальны савет маладзёжных арганізацый, якая яго структура?

— Нацыянальны савет — гэта не арганізацыя, а пастаянна дзеючы "круглы стол". Што закладзена ў гэтым? Па-першае, немагчымасць узурпіравання права гаварыць адной якой-небудзь арганізацыі ад імя ўсяго савета. Менавіта таму прадугледжана абавязковая ратацыя яго старшыні. Цяпер старшынёй з'яўляецца Алесь Шавель. Па-другое, Нацыянальны савет павінен аб'яднаць палітычныя намаганні ўсіх суполак з мэтай, так бы мовіць, прабівання маладзёжных праграм. Тут вельмі дваякія адносіны Нацыянальнага савета да Камітэта па справах моладзі. Паколькі Камітэт дзяржаўны, Нацсавет вымушаны будзе часам станавіцца да яго ў апазіцыю. Гэта з аднаго боку, з другога — у Камітэта з'яўляецца вельмі моцная падтрымка ў выглядзе грамадскай думкі. Адно, калі старшыня камітэта будзе ўваходзіць у кабінет прэм'ера, толькі як яго падначалены. Другое, калі ў той жа кабінет уваходзіць чалавек, за плячыма якога стаяць 15 грамадскіх арганізацый. Тады ў паважанага Міхаіла Васільевіча Падгайнага з'яўляецца магчымасць вырашаць усе пытанні больш эфектыўна.

Добра было б стварыць фонд, куды ішлі б падаткі ад маладзёжных прадпрыемстваў, бо, калі яны трапляюць у агульны кацёл, моладзі выцягнуць іх адтуль проста не ўдасца. Адначасова і льготы МЖК у многім знялі б жыллёвае напружанне. Дзяржава павінна задавальняць жыллёвыя патрэбы звальняемых афіцэраў, і, натуральна, моладзі чакаць ужо няма чаго. З маладзёжнага фонду можна было б фінансаваць і першыя працоўныя месцы, асабліва на буйных прадпрыемствах, фінансаваць навучанне маладых спецыялістаў. А Нацыянальны савет у такіх умовах павінен заняць сваю нішу, займацца пытаннямі "сацыяльнай справядлівасці", кантраляваць выдаткі з Рэспубліканскага фонду моладзі. А што датычыць арганізацый, якія ўваходзяць у НСМА, дык гэта вядома ж, Саюз моладзі Беларусі, Саюз Скаўтаў Беларусі, Беларуская студэнцкая арганізацыя фізкультуры і спорту, Камітэт маладзёжных арганізацый, ЛКСМБ, Беларуская асацыяцыя маладых палітычных дзеячаў, Беларуская асацыяцыя міжнароднай працы моладзі, МЖК, Фонд міжнароднага маладзёжнага супрацоўніцтва... Арганізацыі ў дастатковай ступені прадстаўнічыя.

– Нягледзячы на такія перспектыўныя планы, цікавасць моладзі да грамадскіх арганізацый, і ў прыватнасці да СМБ, значна знізілася...

— Узгадайце, як прафсаюз народнай адукацыі вывеў на плошчу Незалежнасці настаўнікаў. Арганізацыя, якая ніколі не здавалася неабходнай, раптоўна такой стала. Мудрасць нашых прафсаюзаў у тым, што яны ўлавілі момант, калі могуць стаць неабходнымі. У нас жа... Так, большасці моладзі пляваць, ёсць мы ці не. Але Закон "Аб дзяржаўнай маладзёжнай палітыцы" рыхтаваўся з нашым непасрэдным удзелам. Так, моладзі не цікава, што робіцца ў гэтым будынку, жывы яшчэ СМБ ці не. Але хто выступіў, напрыклад, з ініцыятывай правядзення ў Мінску ў наступным годзе фестывалю моладзі і студэнтаў? Хтосьці ж павінен быў гэтым займацца, нейкая арганізаваная група моладзі. Так было заўсёды. Існуе структура, тое, што ў нас называюць словам "апарат". Вакол гэтага апарату групуецца хай невялікая група актыву, але яна робіць пэўныя захады ў інтарэсах усёй моладзі. Кантакты моладзі трэба арганізоўваць! Самі яны не арганізуюцца. Памятаеце ў Вазнясенскага— "он хотел, закусив удила, свесть Америку и Россию. Но затея не удалась. За попытку — спасибо..." Дай бог, каб калі-небудзь хтосьці сказаў нам:"За попытку — спасибо".

Гутарку вёў Алесь ПАЛЫНСКІ.

ТЭКСТ ВАЕННАЙ ПРЫСЯГІ, ЗАЦВЕРДЖАНЫ ПАСТАНОВАЙ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ АД 10 ЛІСТАПАДА 1992 ГОДА.

Я, грамадзянін Рэспублікі Беларусь (прозвішча, імя, імя па бацьку), знаходзячыся на службе ва Узброеных Сілах Рэспублікі Беларусь, прымаю прысягу і ўрачыста клянуся высока несці гонар і годнасць воіна Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь, добрасумленна авалодваць ваеннай справай, быць мужным, верным і самаадданым абаронцам свайго народа, свята выконваць Канстытуцыю, законы і воінскія статуты.

Калі ж я парушу гэтую маю ўрачыстую клятву, то хай мяне спасцігне суровая кара закона і ўсеагульная пагарда народа.

УЦЕКАЧЫ Ў ПАГОНАХ

Чым адрозніваецца салдат ад кошкі? Не буду вас доўга інтрыгаваць. З папулярнага дзіцячага мульціка ўсім вядома, што гэта пушыстая жывёліна "гуляла сама па сабе". Узброены ж абаронца Айчыны свабодна перамяшчаецца толькі ў межах тэрыторыі воінскай часці. Але гэта тэарэтычна. На практыцы часцей за ўсё бывае наадварот. Аказваецца, маладому беларускаму войску ўласцівы згубныя рэцыдывы мінулых гадоў — колькасць уцекачоў у нашых часцях, на жаль, не скарачаецца.

Напрыклад, Г.Пальчэўскі з Гродна нядаўна паведаміў у рэдакцыю пра адзін забаўны выпадак з жыцця першай беларускай брыгады. Тут з узвода, якім камандуе лейтэнант Алег Старавойтаў, збег салдат. Прычым, нават не радавы, а малодшы камандзір. І прыйшлося афіцэру ў пошуках уцекача ехаць у Жодзіна. Аднак родныя беларуса малодшага сяржанта Анатоля Чубанава да прыезду ўзводнага паспелі ўладкаваць сваё дзіцятка даслужваць у вайсковую часць побач з домам. У выніку лейтэнант вымушаны быў вяртацца ні з чым: толькі час змарнаваў ды ўласныя грошы. З камандзіровачнымі зараз у арміі, самі ведаеце, цяжка. Дзякуй спагадлівым таварышам па службе — пусцілі шапку па кругу і ў складчыну кампенсавалі Старавойтаву выдаткі. Як быцам у іх гэтыя грошы былі лішнія?..

Што і гаварыць, падобныя прыклады ў апошні час усё часцей становяцца звыклымі і ўжо не выклікаюць былога абурэння і заклапочанасці дэзерцірствам з арміі. Вось аб чым, напрыклад, сведчыць невясёлая статыстыка, якую на адным з нядаўніх пасяджэнняў у раздзеле "Рознае" прывёў старшыня парламенцкай Камісіі па пытаннях нацыянальнай бяспекі, абароны і барацьбы са злачыннасцю народны дэпутат РБ М.Грыб. На працягу гэтага года ўжо 200 ваеннаслужачых, грамадзян нашай рэспублікі, самавольна пакінулі свае часці. Прычым сярод дэзерціраў больш за ўсё было прызыўнікоў з Мінскай вобласці. Самае сумнае, што для пяці салдат "самаволкі" скончыліся смерцю. Так званыя салдаты, якія гуляюць самі па сабе, уяўляюць сур'ёзную пагрозу для цывільнага насельніцтва: займаюцца крадзяжамі, здзекуюцца з безабаронных людзей. Падобных злачынстваў у арміі ў гэтым годзе зафіксавана амаль у чатыры разы больш, чым у мінулым.

А вы ведаеце, хто такія "пераводнікі"? Дык вось, яскрава выяўленымі носьбітамі крыміналу ў армейскім асяроддзі ў многіх выпадках з'яўляюцца менавіта салдаты, якія вяртаюцца даслужваць на радзіму з іншых рэспублік былога Саюза. Нярэдка яны на сваім шляху робяць доўгія самавольныя адлучкі з мэтай наведвання родных мясцінаў. Пры гэтым некаторыя ўступаюць у канфлікты з работнікамі ваенных камендатур і праваахоўнымі органамі. У лепшым выпадку такія "абаронцы" вяртаюцца ў воінскі строй дэмаралізаванымі, а ў горшым — папаўняюць рады дэзерціраў-злачынцаў. Дарэчы, у гэтым годзе звыш 300 беларускіх ваеннаслужачых асуджаны ваенным трыбуналам, а значыць столькіх абаронцаў мы недалічыліся ў баявым страі.

Вось такая невясёлая карціна. Няўжо нельга нічога супрацьпаставіць масавым выпадкам дэзерцірства, якое ва ўсе часы і ў любой арміі лічылася для воінаў ганебнай справай? Нядаўняя камандзіроўка ў Н-скі гарнізон даказвае адваротнае.

Намеснік камандзіра батальёна па выхаваўчай рабоце маёр В. распавёў аб тым, як ім удалося пазбавіцца ад уцекачоў у пагонах. А паколькі метады работы каму-небудзь могуць не спадабацца, то я вырашыў не называць канкрэтнага адраса і прозвішчаў дзеючых асоб.

Нельга сказаць, што ў батальёне маёра В. ніколі не было уцекачоў, а лепш будзе назваць, дэзерціраў. То "знікне" пад покрывам ночы салдат, прызваны з Азербайджана, то нястрымна пацягне на радзіму батыра з сярэднеазіяцкіх рэспублік, а то раптам услед за бацькамі, якія наведваліся ў падраздзяленне, накіруецца ў чачэнскую армію малады джыгіт... Карацей, батальён нёс "страты" ў асабістым саставе, нягледзячы на мірнае жыццё за вокнамі казармы. І з гэтым было цяжка змагацца. Ды і як утрымаеш салдата, які цвёрда вырашыў падацца ў родны край? Не прыставіш жа да кожнага на круглыя суткі камандзіра аддзялення. Патэнцыяльнага ўцекача не спыняць ні самы пільны нарад на КПП часці, ні самыя хітрыя замкі на дзвярах. Але і мірыцца з падобнымі фактамі ў батальёне не збіраліся, для гэтага выпрабавалі самыя розныя спосабы барацьбы з дэзерцірствам.

Вялі прафілактычную работу з патэнцыяльнымі мігрантамі ў блізкае замежжа, адпраўлялі гнеўныя пісьмы ў месцы жыхарства ўцекачоў, патрабуючы, каб іх родныя, работнікі міліцыі і ваенкаматы накіроўвалі назад абаронцаў суверэннай Беларусі. Але ўсё дарма... Нават з прыёмнай прэзідэнта Чачні не палічылі неабходным адказаць на пасланне, у якім камандаванне батальёна ўказвала на недапушчальнасць укамплектавання сваёй нацыянальнай арміі за кошт дэзерціраў з іншых рэспублік. І ўсё ж выйсце з няпростай сітуацыі было знойдзена — больш пра ўцекачоў у гэтым батальёне не ўспамінаюць.

Як гэта ім удалося?

— А вельмі проста, — адкрыў мне невялікую ваенную хітрасць маёр В. — Мы пачалі накіроўваць салдат у кароткатэрміновыя водпускі за добрасумленную службу. А перад ад'ездам, калі высвятлялі пра намер перайсці ў нацыянальныя арміі, прасілі зрабіць усё афіцыйна. Менавіта так яны і рабілі. Хутка на імя камандзіра прыходзілі афіцыйныя пісьмы, дзе паведамлялася, у якой часці зараз праходзяць службу нашы выхаванцы. І больш ніякага дэзерцірства!

Вось як вырашылі набалелую для нашых Узброеных Сіл праблему ў адным асобна ўзятым батальёне. Магчыма, гэта і не самае лепшае выйсце з крызіснай сітуацыі, але тым не менш дзейснае. А што будзе ў далейшым — пакажа час. Але зразумела адно, што толькі сур'ёзная ўвага да пакета ваенных законаў на цяперашняй сесіі Вярхоўнага Савета і папаўненне іх прававым зместам дапаможа затармазіць рост злачыннасці і дэзерцірства ў армейскім асяроддзі, закласці аснову для будаўніцтва здаровых і дысцыплінаваных Узброеных Сіл. Інакш мы яшчэ доўга не пазбавімся ад салдат, якія гуляюць самі па сабе.

Аляксей БЕЗВЯСЕЛЬНЫ.

ВАЙСКОВЫ ЧАСОПІС? ПАДТРЫМАЕМ!

Камісія Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па адукацыі, культуры і захаванню гістарычнай спадчыны абмеркавала прапанову ваенных журналістаў аб выданні беларускага ваенна-гістарычнага, мастацка-публіцыстычнага і ваенна-тэарэтычнага часопіса "Пагоня". Ініцыятыва ўхвалена. Хацелася б спадзявацца, што кіраўніцтва Міністэрства абароны РБ таксама станоўча паставіцца да ідэі часопіса і дапаможа ў яго выданні.

З.СЛАБАДСКІ.

ЗАКОНЫ І ПАСТАНОВЫ ПА ВАЙСКОВАМУ ПЫТАННЮ, ПРЫНЯТЫЯ Х СЕСІЯЙ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

1. Пастанова "Аб парадку праходжання ваеннай службы афіцэрамі — грамадзянамі Рэспублікі Беларусь за межамі Рэспублікі Беларусь".
2. Закон "Аб абароне".
3. Закон "Аб Узброеных Сілах Рэспублікі Беларусь".
4. Закон "Аб пагранічных войсках".
5. Закон "Аб усеагульным воінскім абавязку і ваеннай службе".
6. Закон "Аб статусе ваеннаслужачага".
7. Закон "Аб пенсіённым забеспячэнні ваеннаслужачых".
8. Закон "Аб унутраных войсках Рэспублікі Беларусь".
9. Пастанова "Аб тэксце прысягі на вернасць народу Рэспублікі Беларусь".

СТАТУТ І СТАТУС

Не сакрэт, што сярод вайскоўцаў Беларусі ўкараніўся песімізм у адносінах да далейшых перспектыў іхняй службы. Сапраўды, крызіс не абмінуў Узброеныя Сілы, ды й не мог абмінуць, бо праблемы войска ёсць толькі адбітак праблем усяго грамадства. І пакуль крызіс не будзе пераможаны, не настане паляпшэнне і ў войску. Што ж робіцца для таго, каб закласці для яго аснову? Справа ў тым, што да апошняга часу не існавала надзейных, усеабдымных законаў, грунтуючыся на якія вайскоўцы маглі б усведамляць не толькі свой абавязак – абараняць Радзіму, але і свае правы.

Цяперашняя сесія Вярхоўнага Савета прыняла шэраг дакументаў, важнасць якіх для вайскоўцаў цяжка пераацаніць. Самыя грунтоўныя з іх, самыя блізкія да патрэбаў людзей у вайсковай форме – законы "Аб Статусе ваеннаслужачага", "Аб усеагульным воінскім абавязку і ваеннай службе".

Часам нашы заканадаўцы дапускаюць у сваёй рабоце брак. Хацелася б спадзявацца, што на гэты раз блін камяком не атрымаўся. У законах, узровень якіх не ніжэйшы, чым нарматыўныя акты такога ж плана ў замежных краінах, падкрэсліваецца прыярытэтны і асаблівы характар вайсковай службы: "Зыходзячы з высокіх дзяржаўных мэт, што заключаюцца ў гарантаванні бяспекі і незалежнасці дзяржавы, устанаўліваецца прыярытэт ваеннай службы перад іншымі відамі дзяржаўнай службы і працоўнай дзейнасці, які заключаецца ў спыненні грамадзянамі работы, вучобы, службы і іншай дзейнасці на прадпрыемствах, ва ўстановах і арганізацыях, незалежна ад форм уласнасці і ўмоў гаспадарання пры прызыве або добраахвотным паступленні на ваенную службу". Закон "Аб усеагульным воінскім абавязку і ваеннай службе", цытату з якога вы толькі што прачыталі, устанаўлівае наступныя тэрміны ваеннай службы: для ваеннаслужачых, якія праходзяць тэрміновую ваенную службу і не маюць вышэйшай адукацыі, – 18 месяцаў. Пры наяўнасці вышэйшай адукацыі тэрмін скарачаецца да 12 месяцаў. Ваеннаслужачыя, якія праходзяць службу па кантракту на пасадах радавога і сяржанцкага саставу, будуць служыць 2 гады, прапаршчыкі і мічманы – 5 гадоў, афіцэры таксама 5 гадоў па першаму кантракту пасля заканчэння ВВУ.

Законы, прынятыя Вярхоўным Саветам, рэгламентуюць адносіны паміж Узброенымі Сіламі і дзяржавай. Адносіны ж паміж самімі вайскоўцамі павінны рэгулявацца вайсковымі статутамі. Сапраўды, вызначыўшы статус ваеннаслужачага, акрэсліўшы правы і абавязкі апошняга ў адносінах да дзяржавы, застаецца не менш значная задача: кадыфікаваць службовыя адносіны, прыняць законы, так бы мовіць, унутраныя. Пакуль у беларускіх Узброеных Сілах дзейнічаюць статуты яшчэ савецкага часу. Не сакрэт, што ў многім яны састарэлі і не адпавядаюць патрабаванням часу.

Як жа прадпісваюць новапрынятыя законы выхоўваць асабовы склад Узброеных Сіл? Ці будзе магчыма ў войску палітычная дзейнасць, ды й увогуле, на якой мове пачнуць аддаваць загады? У артыкуле № 8 Закона "Аб Узброеных Сілах Рэспублікі Беларусь" чытаем: "Ва Узброеных Сілах Рэспублікі Беларусь выкарыстоўваецца беларуская і руская мовы з паступовым пераходам на дзяржаўную мову ў адпаведнасці з Законам "Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь".

Ваенна-патрыятычнае і маральна-псіхалагічнае выхаванне ваеннаслужачых грунтуецца на агульначалавечых каштоўнасцях, нацыянальна-гістарычных традыцыях беларускага народа.

Дзейнасць якіх-небудзь партый, грамадска-палітычных рухаў і іншых арганізацый, якія праследуюць палітычныя мэты, ва Узброеных Сілах Рэспублікі Беларусь забараняецца".

Такім чынам, законы ў наяўнасці. Але не варта лічыць, што дзяржава цалкам выканала свае абавязкі перад вайскоўцамі. Як мы ведаем, найбольш хвалюючая для іх праблема – дзе жыць і чым карміць сям'ю. Афіцэры беларускага войска – гэта плоць ад плоці нашага народа. Хацелася б верыць, што і народу не будзе сорамна за сваіх абаронцаў, і абаронцам нашым не прыйдзецца чырванець за народ, які не змог іх пракарміць.

Алесь ПАЛЫНСКІ.

ЭКАЛАГІЧНАЯ ХРОНІКА

КАБ ЖЫЛА ПЛАНЕТА ЗЯМЛЯ

На пленарным пасяджэнні 47 сесіі Генеральнай Асамблеі ААН адбываецца зацікаўленае абмеркаванне 79 пункта парадку дня "Даклад канферэнцыі ААН па навакольнаму асяроддзю і развіццю". У дыскусіі выступіў пастаянны прадстаўнік Беларусі пры ААН Генадзь Бураўкін.

Ён сказаў, што наша рэспубліка, якая на сабе "выпрабавала" вынікі адной з буйных тэхнагенных катастроф XX стагоддзя – чарнобыльскай, разглядае ажыццяўленне "Парадку дня на XXI стагоддзе" і "Дэкларацыю Рыо-дэ-Жанейра" ў якасці доўгатэрміновай мэты нацыянальнай унутранай і знешняй палітыкі.

Генадзь Бураўкін паведаміў аб тым, што ўрад рэспублікі распрацаваў бачную стратэгію рацыянальнага прыродакарыстання і аздараўлення навакольнага асяроддзя. Прымаецца новае прыродаахоўнае заканадаўства, укараняюцца эканамічныя метады кіравання аховы прыроды і прыродакарыстання. Пачата праца па стварэнню сістэмы экалагічнага маніторынга.

У заключэнне ён заявіў:

– Народ Беларусі заўсёды з вялікім разуменнем адносіўся да болі іншых. Нашая трагічная і крывавая гісторыя навучыла людзей суперажываць і разумець праблемы іншых не менш, чым свае. Менавіта таму Беларусь заяўляе аб поўнай падтрымцы і зацікаўленасці работай будучай камісіі па ўстойліваму развіццю. Мы хацелі б удзельнічаць у рабоце і просім дэлегацыі дзяржаў – членаў ААН падтрымаць кандыдатуру Беларусі.

"СТОМЛЕНЫЯ ГАРАДЫ"

Мэта разглядаемага ў Берліне праекта "Стомленыя гарады" – выпрацаваць сумесную методыку барацьбы з забруджваннем буйных індустрыяльных цэнтраў, у тым ліку Масквы і Берліна. Мяркуецца, што да гэтай ініцыятывы далучацца і прадстаўнікі іншых мегаполісаў планеты.

ІНФАРМАЦЫЙНЫ БАНК ІНВАЛІДАЎ

Грамадская арганізацыя "Аб'яднанне інвалідаў Чарнобыля" стварыла інфармацыйны банк даных, які ўключае ўсіх інвалідаў Беларусі. Банк утрымлівае асноўныя медыцынскія і сацыяльныя звесткі пра ахвяры катастроф. Большасць пацярпеўшых мае III групу. Першая група – у 10 працэнтаў ад агульнай колькасці. Асноўнымі прычынамі смерці сярод інвалідаў з'яўляюцца хваробы сістэмы кровазвароту і анкалагічныя захворванні.

ЭКАЛАГІЧНАЕ БРАТЭРСТВА З БРАЦЕЕВА

Будаўніцтва Маскоўскага метрапалітэна на вуліцы Мусы Джаліля блакіруецца мясцовымі жыхарамі па закліку экалагічнай групы камітэта самакіравання раёна Брацеева. Мясцовыя эколагі сцвярджаюць, што, калі будаўніцтва не будзе спынена, Маскву чакаюць катаклізмы, якіх яна не ведала з часоў вайны. Ветку метро пракладваюць праз былую гарадскую звалку, дзе, па іх меркаванню, накапілася вялізная колькасць метану (у выніку гніення адходаў). Паводле ацэнкі экспертаў, адбудуцца жахлівыя выкіды газу і, верагодна, – выбух, і не толькі газу, але і трубапровада, які вядзе да нафтасховішча, што размешчаны недалёка.

НА ЭКАЛОГІЮ ТРАЦІМ УСЁ МЕНШ

Паводле даных Дзяржкамэкалогіі, у Беларусі паступова скарачаецца фінансаванне прыродаахоўных мерапрыемстваў. Калі яшчэ ў 1989 годзе на гэтыя мэты ў рэспубліцы траццілася 0,67 працэнта валавога нацыянальнага прадукту, то ў 1991 годзе гэта лічба скарацілася да 0,5 працэнта.

Пастаянная камісія ВС па пытаннях экалогіі і рацыянальнага выкарыстання прыродных рэсурсаў распаўсюдзіла сярод народных дэпутатаў даведку Дзяржкамэкалогіі, спецыяльна скіроўвае ўвагу на тое, што Беларусь адзіная ў Еўропе краіна, якая не вызначыла стабільныя крыніцы фінансавання прыродаахоўнай дзейнасці.

НЕАРОНДЭКС. ШТО ГЭТА?

Кароткая гісторыя аднаго адкрыцця

Аўтамабільная катастрофа адбылася пры выездзе з Мінска па Магілёўскай шашы. Праз 20–30 хвілін машына "хуткай дапамогі" з пацярпеўшым стаяла ля прыёмнага пакоя 9-й клінічнай бальніца. І вось ужо аперацыйны хірургічны блок. Папярэдні дыягназ урачоў быў пацверджаны на аперацыйным стале. Трыццацігадовы Л., што трапіў у аўтакатастрофу, атрымаў сур'ёзную траўму – разрыў селязёнкі, якую прыйшлося выдаліць. Вельмі турбавала медыкаў і вялікая страта крыві – каля двух літраў. У арсенале рэаніматолага быў новы кровазамяняльнік – неарондэкс, які нядаўна паступіў для клінічных выпрабаванняў. Яго і ўключыў урач Д.А.Зялкоўскі ў комплекс інтэнсіўнай тэрапіі. Вырашылася асноўная задача рэаніматолага – папоўніць недастатковы аб'ём крыві ў арганізме пацярпеўшага і дапамагчы яму выйсці з экстрэмальнага стану. Ды і наколькі эфектыўна ў дадзеным выпадку праявіць сябе гэты, яшчэ пакуль зусім незнаёмы прэпарат – неарондэкс?

Між тым, кровазамяняльнік хутка садзейнічаў падняццю артэрыяльнага ціску, папаўненню аб'ёму цыркулюючай вадкасці ў арганізме, паляпшэнню гемадынамічных паказчыкаў, мікрацыркуляцыі, аднаўленню дыурэзу. Надзея на выратаванне ўсё павялічвалася... І ў хуткім часе хворы быў выпісаны з клінікі зусім здаровым.

...Такім чынам, упершыню ў СНД распрацаваны паўфункцыянальны кровазамяняльнік неарондэкс па прынцыпова новай тэхналогіі, які валодае шырокім спектрам лекавых уласцівасцей. Ён створаны групай супрацоўнікаў Інстытута фізіка-арганічнай хіміі Акадэміі навук Беларусі пад кіраўніцтвам кандыдата хімічных навук Пятра Цімафеевіча Пятрова і Навукова-даследчага інстытута гематалогіі і пералівання крыві Міністэрства аховы здароўя рэспублікі пад кіраўніцтвам кандыдата медыцынскіх навук Уладзіміра Мікалаевіча Гапановіча, сумесна з ВА "Белмедпрэпараты".

Новы прэпарат паспяхова вытрымаў доўгатэрміновую праверку на практыцы ў вядучых медыцынскіх установах. Латвійская медыцынская акадэмія, 9 і 10-я клінічныя бальніцы Мінска, Ваенна-медыцынская акадэмія Санкт-Пецярбурга, у якіх былі праведзены клінічныя выпрабаванні неарондэкса, пацвердзілі яго высокія лекавыя ўласцівасці і важнасць для практычнай медыцыны. Характэрна і тое, што ў працэсе даследавання гэтага кровазамяняльніка ў Рыжскай гарадской клінічнай бальніцы "хуткай дапамогі" навуковы кіраўнік аддзялення рэанімацыі і інтэнсіўнай тэрапіі, прафесар С.М.Маргуліс і загадчык гэтага аддзялення В.Б.Саўчанка выявілі дадатковыя ўласцівасці лекавай эфектыўнасці неарондэкса. У ацэнцы вынікаў клінічных выпрабаванняў прэпарата яны адзначаюць, што "...інфузіі кровазамяняльніка далі магчымасць паменшыць праяўленне эндагеннага таксікозу, спрасцілі выкананне хірургічных умяшанняў, а таксама станоўча ўздзейнічалі на працэс загойвання пасляаперацыйных ран".

Група радыяцыйнай хіміі палімераў медыцынскага прызначэння Інстытута фізіка-арганічнай хіміі. Яе кіраўнік, адзін з распрацоўшчыкаў неарондэкса, П.Ц.Пятроў дэманструе сам прэпарат. У флаконе — звычайная на выгляд празрыстая вадкасць. На этыкетцы надпіс: "Аб'яднанне Белмедпрэпараты. Неарондэкс. Плазмазамяняльны раствор. Карэктар гемадынамічных парушэнняў". І літара "Р", якая стаіць у правым кутку. Гэта азначае, што прэпарат ужо ўнесены ў Дзяржаўны рэестр лекавых сродкаў, прапанаваны да шырокага клінічнага прымянення.

Неарондэкс, змешчаны ў кварцавую кювету, устанаўліваецца ў поле ярка-зялёнага проміня святла фотагоніяметра. Чуецца некалькі шчаўчкоў тумблера — і кантралюючае ўстройства "аб'язджае" вакол кюветы. На стужцы самапісца з'яўляецца складанай канфігурацыі лінія. Гэта і ёсць "партрэт" малекулы рэчыва — асновы кровазамяняльніка. У гэтым эксперыменце ўдзельнічаюць адначасова некалькі вынаходнікаў, якія дапаўняюць адзін аднаго. Калі кіраўнік распрацоўкі П.Ц.Пятроў вывучае важнейшыя заканамернасці механізмаў накіраванай мадыфікацыі палімера, то навуковы супрацоўнік групы М.П.Лапкоўскі, твар якога скрыты ахоўнай маскай, праводзіць кантроль прэпарата на адсутнасць мікрапрымесей. Тут жа за паказаннямі храматографа ўважліва сочыць і фіксуе вынікі доследу інжынер Т.Н.Забела. Ідзе вывучэнне мноства паказчыкаў неарондэкса, сярод якіх няма другарадных. І ад кожнага з іх, у выніку, залежыць якасць прэпарата.

— Уявіце сабе, — тлумачыць П.Ц.Пятроў, — усё гэта нам неабходна, каб надаць індывідуальны характар канструюемай малекуле, прадказаць яе сумяшчальнасць з клеткамі крыві чалавека і наогул паводзіны ў арганізме. Малекулы поліцукрыду, якія атрымліваюцца па распрацаванаму намі спосабу, акрамя асноўных функцый, павінны яшчэ выконваць у арганізме работу "міні-грузавікоў", якія выдаляюць шкодныя рэчывы.

Аднак задоўга да таго моманту, калі неарондэкс трапіў у рукі вытворцаў, былі праведзены яго паглыбленыя медыка-біялагічныя выпрабаванні ў НДІ гематалогіі і пералівання крыві. Літаральна дні і ночы тут, на працягу амаль трох гадоў, ішоў актыўны творчы пошук даследчыкаў пад кіраўніцтвам аднаго са стваральнікаў новага кровазамяняльніка, загадчыка лабараторыі эксперыментальнай паталогіі і трансфізіялогіі У.М.Гапановіча.

— Мэта нашага доследу, — тлумачыць У.М.Гапановіч, — ацаніць эфектыўнасць неарондэксу пры масіўнай, абсалютна смяротнай для арганізма страце крыві.

Паддоследны сабака Ласка са шматлікімі замацаванымі на целе электродамі ўжо на аперацыйным стале. Навуковыя супрацоўнікі лабараторыі І.М.Жук і А.А.Кніга ўводзяць у прасвет сцегнавых суставаў спецыяльныя трубачкі — катэтары. Ідзе рэгістрацыя тонуса сасудаў, дзейнасці сэрца, велічыні артэрыяльнага ціску, хуткасці кроватоку па самых маленькіх сасудах — капілярах. Бачу, як тоненькія струменьчыкі крыві з арганізма цяпер паступаюць у флаконы. Напоўнены адзін, другі, трэці... Кіраўнік эксперыменту лаканічна паведамляе... — узята 40, 50, 60 працэнтаў крыві. Літаральна на маіх вачах адбываецца рэзкае пагаршэнне стану жывёліны...

— Спынена дыханне, — дакладвае І.І.Жук. Клінічная смерць.

У лічаныя секунды быў падключаны апарат штучнага дыхання, наладжаны закрыты масаж сэрца, а ў арганізм жывёліны ўжо пачаў паступаць неарондэкс. І літаральна праз некалькі хвілін "ажылі" стрэлкі прыбораў.

— Мы правялі сотні эксперыментаў, — тлумачыць У.М.Гапановіч, — вывучалі практычна ўсе кровазамяняльнікі на аснове поліцукрыдаў, якія выраблююцца ў нас і паступаюць з-за мяжы. І што ж? Распрацаваны прэпарат не толькі не ўступае аналагам, але і па многіх лекавых уласцівасцях іх пераўзыходзіць. У арсенале медыкаў пакуль няма кровазамяняльніка, які б мог адначасова ўплываць на аднаўленне сістэмнай гемадынамікі і тканкавага кровацёку. Звычайна для гэтага выкарыстоўваюцца некалькі асобных раствораў. Неарондэкс жа аб'ядноўвае лепшыя якасці іх уласцівасцей. Нездарма фармакалагічны камітэт ахарактарызаваў новы кровазамяняльнік як "карэктар гемадынамічных парушэнняў".

...Ну а што ж наш "пацыент"? Да канца эксперыменту асноўныя паказчыкі жыццядзейнасці жывёліны нармалізаваліся, сабака мог самастойна рухацца, праявіў цікавасць да навакольнага.

З лабараторый вучоных у практыку прыйшла новая каштоўная распрацоўка, вельмі неабходная для цяжкахворых. Але ці хутка дойдзе да клінік? І якая адзнака тэхналагічных магчымасцей вытворчасці неарондэксу?

— Мы з задавальненнем узялі ў вытворчасць распрацаваны кровазамяняльнік, так неабходны людзям, — адказвае генеральны дырэктар ВА "Белмедпрэпараты", доктар фармацэўтычных навук Валерый Мінавіч Царанкоў. Ён адпавядае патрабаванням сучаснай фармацэўтычнай тэхналогіі. Да канца гэтага года плануем выпусціць 100 тысяч флаконаў неарондэксу. Гатовы задаволіць у ім патрэбы практычнай медыцыны.

Міхась ЛІБІНТАЎ.

Экалагічную старонку "НЕРУШ" вядзе Віталь ДАЛІДОВІЧ.

А як у "іх"?

ДЖОРДЖ БУШ НЯСЕ ЛУХТУ ПРА АБАРОНУ НАВАКОЛЬНАГА АСЯРОДДЗЯ

ЯК ПРЭЗІДЭНТ ЗША ПАДМАНВАЕ СЯБЕ І СВОЙ НАРОД

Паводле амерыканскай газеты "Нью-Йорк таймс", краіна якой з'яўляецца пачынальнікам экалагічнага руху "партыі зялёных", становіцца вядома, што амерыканскі прэзідэнт памыляецца, калі гаворыць, што ЗША і цяпер з'яўляецца лідэрам па пытаннях абароны навакольнага асяроддзя. Эканамічныя сапернікі Амерыкі ведаюць, што палітыкам давядзецца засвоіць адно: абарона навакольнага асяроддзя – гэта ўсеагульная эканамічная неабходнасць. Тая краіна, якая найлепшым чынам змагаецца з гэтай праблемай, у XXI стагоддзі стане лідэрам у эканоміцы.

Лідэрства цяпер жа перайшло да Германіі і Японіі, як сцвярджае "Нью-Йорк таймс", чые афіцыйныя асобы бачаць у абароне навакольнага асяроддзя магчымасць для эканамічнага развіцця краіны, а не бар'ер да яе росту.

Нормы забруджвання паветра ў Японіі і ФРГ амаль у чатыры разы стражэйшыя, чым у ЗША. Не трэба здзіўляцца, што ў Японіі, а за ёй і ў Германіі самыя чыстыя і эфектыўныя электрастанцыі і сталевыпрацоўчыя заводы. ЗША на трэцім месцы і працягваюць адставаць.

Сярод буйных аўтамабільных кампаній гэтых краін па расходах паліва першае месца па эканамічнасці трымае "Toyota", за ёй – "Volkswagen". Буйнейшая аўтамабільная кампанія Амерыкі "General Motors" са значным адставаннем на 3 месцы. Дзе самы строгі кантроль над ядахімікатамі? У Еўропе. Самыя жорсткія праграмы па перапрацоўцы адходаў? Там жа. Для пашырэння канкурэнтаздольнасці японцы аб'ядналі намаганні бізнесменаў і ўрада, накіраваўшы ўсе сілы на паскоранае развіццё тэхналогіі і продаж іх за мяжу. Немцы распрацавалі інструкцыі, якія патрабуюць ад прамысловасці і гараджан шырокамаштабных мер па зніжэнню выкідаў у атмасферу. Праз шэсць гадоў кожная электрастанцыя ў краіне павінна панізіць выкіды ў паветра на 90 працэнтаў дзякуючы выкарыстанню спецыяльных прыстасаванняў – фільтраў, якія затрымліваюць выкіды рэчываў, што выклікаюць кіслотныя дажджы. Рэчывы, атрыманыя ў выніку работы гэтых фільтраў (якія ў ЗША лічацца адходамі), у Германіі высушваюцца і выкарыстоўваюцца ў будаўнічых растворах і гіпсавых плітах. Вынікі – эканоміка, якая не забруджвае асяроддзе і спецыялізуецца на выбары праграм і тэхналогій, за якімі ганяюцца ва ўсім свеце.

Эканоміка ЗША працягвае сядзець на двух кітах: таннай нафце і неўмяшанні ўрада. Ініцыятарам гэтай палітыкі з'явіўся Рональд Рэйган, а Джордж Буш працягвае яе. Вынікам стала глабальнае перасоўванне амерыканскіх тэхналогій у іншыя краіны. Нагадаем. У 1980 годзе ЗША былі буйнымі ў свеце вытворцамі сонечных фотаэлементаў, якія давалі магчымасць вырабляць электраэнергію з сонечных промняў. (Сёння Японія далёка наперадзе. ФРГ наступае на пяткі). Тэхналогія кантролю за выкідамі электрастанцый створана амерыканскай фірмай "Corning". (Прададзена за мяжу, у Японію, а потым у Германію). Паліўныя элементы – чыстае, бясшумнае і звышэфектыўнае прыстасаванне, якое дае магчымасць атрымліваць электраэнергію ў выніку хімічнай рэакцыі (іх вытворчасць цяпер наладжана ў Японіі). Яны не былі асвоены ў ЗША таму, што ўрад ігнаруе пытанні экалогіі і спосабы іх вырашэння. У выніку прадукцыя, якая была створана дзякуючы амерыканскаму наватарству і аплачана падаткаплацельшчыкамі, сістэматычна прадаецца замежным перакупшчыкам.

Ахова навакольнага асяроддзя – гэта сусветная рэальнасць. Амерыка, якая некалі была лідэрам у гэтым пытанні, сёння на другіх ролях.

Музычны выпуск "Нотны аркуш" вядзе журналіст Вітаўт Мартыненка, тэл. 39-87-94.

№19 (209)

Праблема

ПАД ЧЫЮ ДУДКУ ТАНЦАВАЦЬ?

Моцны мы народ, беларусы! За дзесяцігоддзі дэнацыяналізацыі і амаль што поўнай забароны нашай мовы і культуры ўсё ж змаглі захаваць непаўторны каларыт і нацыянальную своеасаблівасць нашага мастацтва. Значэнне фальклору як культурнай спадчыны і разам з тым сучаснай народнай творчасці як матэрыялу, што адыгрывае важную ролю ў вывучэнні філасофіі народа, ягонай гісторыі і мастацтва, цяпер стала тэарэтычна агульнапрызнаным, але практычна традыцыйны фальклор усё больш імкліва знікае з нашага жыцця. Звяртанне да фальклору ўсё больш асэнсоўваецца як праблема вялікай складанасці, бо дачыненне да нашай спадчыны – няпросты творчы акт. Сёння і танцавальны фальклор прыкметна знікае з нашага побыту. Асабліва моцна гэты працэс закранае самыя цікавыя і каштоўныя, а часта – унікальныя па музычна-паэтычнай мове старажытныя беларускія танцы.

1 студзеня 1981 года загадам Міністэрства культуры БССР і Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР у Мінскім інстытуце культуры была створана галіновая навукова-даследчая лабараторыя пад кіраўніцтвам доктара мастацтвазнаўства, прафесара Ю.М.Чурко. Асноўны навуковы накірунак – вывучэнне беларускай народнай танцавальнай творчасці. Збор і даследаванне нацыянальнага фальклорнага матэрыялу, стварэнне своеасаблівага харэаграфічнага атласа рэспублікі – актуальная задача, у вырашэнні якой мае патрэбу нацыянальная харэаграфічная культура. Нягледзячы на тое, што ў рэспубліцы прапагандзе і вывучэнню танцавальнага фальклору заўсёды надавалася вялікае значэнне, але збіранне яго вялося не планамерна і не сістэматычна, не вялася пастаянная і мэтанакіраваная работа па збору і вывучэнню ўзораў народнай танцавальнай творчасці. З арганізацыяй ГНДЛ ствараліся ўмовы для работы ў гэтым накірунку.

Галоўная мэта навукова-даследчай работы– рэалізацыя танцавальнага фальклору ў практычнай дзейнасці харэаграфічных калектываў. На гэта былі накіраваны і штогадовыя фальклорныя экспедыцыі, у якіх, дарэчы, прымалі ўдзел студэнты харэаграфічнага аддзялення Інстытута. У калейдаскопе ўражанняў, у сумятні работы экспедыцый цяжка адразу вызначыць галоўнае, бо змешваецца ўсё: штодзённыя арганізацыйныя клопаты, сустрэчы з жыхарамі беларускіх вёсак... Але, праглядваючы фальклорныя запісы, кінастужкі і фотаздымкі, слухаючы запісаную музыку, пачынаеш разумець, што ўсё гэта асвятляецца нязгасным святлом сустрэч з людзьмі і іхняй творчасцю, якая западае ў душу, з цудоўным мастацтвам народнага танца.

Але, на жаль, сёння ўсё гэта ўжо адышло ў гісторыю. Не абмінуў наш базарны рынак ні навуку, ні мастацтва. Вось ужо хутка два гады мінуць з таго часу, як лабараторыя практычна перастала існаваць. Штодзённыя шматлікія дэфіцыты, няўвага бюракратаў міністэрстваў зрабілі сваю справу. У выніку дзесяцігадовая праца навукоўцаў, студэнтаў, аматараў беларускага харэаграфічнага мастацтва ляжыць мёртвым грузам на паліцах. А гэта, дарэчы, больш чым 1500 адзінак захавання харэаграфічных, музычных і паэтычных узораў, большасць з якіх сёння амаль што не сустрэнеш. Вядома ж, цяжка сёння знайсці "велізарную кучу грошай", каб утрымліваць 2–3 навуковых супрацоўнікаў і арганізаваць 2–3 экспедыцыі ў год... Крыўдна і балюча, што лёс нашага мастацтва нагадвае лёс Папялушкі. Толькі ці складзецца ён так удала, як у казцы?..

Атрымліваецца так, што на шляху да нацыяналізацыі мы ствараем новыя інстытуты, камітэты, а тое, што ўжо зроблена, непрыкметна страчваем. Здзіўляюцца -балетмайстары-практыкі, дзіўуюцца навукоўцы, губляюць нешта незаменнае ў сваёй адукацыі студэнты... Мы чакаем ад нацыянальнай харэаграфіі нечага вялікага, незвычайнага, па-сапраўднаму высокамастацкага, а ў паўсядзённым жыцці што робім для гэтага?

Імкліва змяняецца свет вакол нас. Ужо адыходзяць у нябыт "Фальклорныя вечары", якія наладжваліся штогод кафедрай харэаграфіі Інстытута культуры на розных пляцоўках нашага горада. І хай не заўсёды ўсё было ўдала, хай часам перашкаджалі аб'ектыўныя і суб'ектыўныя прычыны, але ж заўсёды гэта было свята беларускай харэаграфіі, свята, якое чакалі гараджане.

Зразумела, працэй за ўсё заплюшчыць вочы, адысці ўбок, каб воз не вялікасці камерцыі выпадкова не раздавіў цябе; маўляў, ці да культуры цяпер? Але ж душа па роднай культуры баліць у таго чалавека, хто яшчэ яе не страціў. А такога сапраўднага чалавека мы згубілі ў нашых шматлікіх чэргах жыцця. Ад старой маралі мы спяшаемся адмовіцца, не навучыўшыся ствараць новай. Нацыю нашу, яе матчыну мову заснежылі гады, а мы кінуліся гуляць у біржы базарныя, што нагадваюць хутчэй іржавыя баржы без вугалю ў бруднай вадзе, што навват самы дасведчаны глядач сярод гэтай бурай пенкі не зможа разгледзець прыгожага твару багіні Тэрпсіхоры.

Сяржук КЛІМОВІЧ.
Фота У.ПАНАДЫ.

Спяваем па-беларуску

ХМАРКІ

Музыка У.МАКАРЭВІЧА   Словы Ф.БАГУШЭВІЧА

Хмаркі цёмныя, мае братанькі!
Вецер гоне вас без дарожанькі,
І нідзе ж для вас няма хатанькі...
Адпачнеце аж у божанькі!

Гдзе радзіліся, гдзе ж вы, хмарачкі?
Гдзе "тутэйшымі" называліся?
Леціцё ўсё так, як ярачкі...
Хоць бы трошкі гдзе затрымаліся!

Зямлі родненькай, знаць, няма у вас,
Ні вугольчыка, ні прытулачку.
А тут вецер дзьме горшы раз у раз,
Леціцё жа вы без ратуначку...

Летучы, слязой зямлю росіце,
Аж шумяць лісткі, зеляне лес,
Уміраючы, жыццё носіце,
Усяму жыццё, сабе толькі крэс!

Відэасалон

Папулярны амерыканскі спявак Джэймс Браун, які выступае ў стылі "соул", на апошнім уручэнні прызоў "ГРЭМІ" Нацыянальнай акадэміі гуказапісу ЗША атрымаў спецыяльны прыз за ўклад у музычнае мастацтва.

НА ЗДЫМКУ: Джэймс Браун у час канцэрта ў швейцарскім горадзе Лугана.

Фота КЕЙСТАН.

АЛЯКСЕЙ

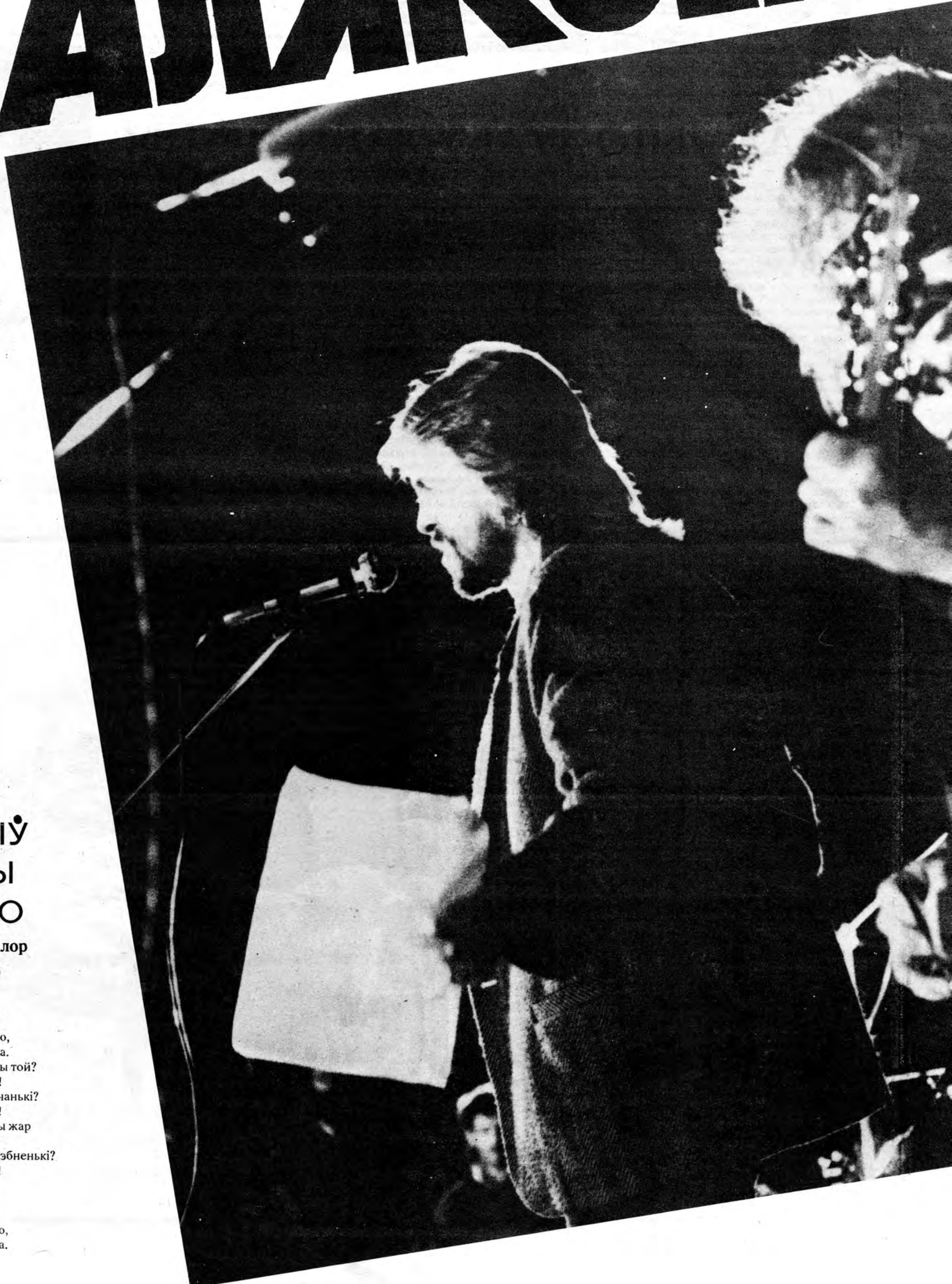

ПАЛЮБІЎ БАГАТЫ БЕДНУЮ

Беларускі фальклор

Аранжыроўка А.ШАДЗЬКО

Палюбіў багаты бедную,
А вучоны — ды без розуму,
Палюбіў румяны бледную,
А харошы — сэрцам грозную,
Залатар — паўгроша меднага.
Дзе ж, купец, сляды раскошы той?
На дзіравым донцы кошыка!
Дзе ж, гарблівец, плён навучанькі?
У дзявочых ласках ручанька!
Дзе ж магчыма, каб чырвоны жар
Растапіў на нерушы пажар?
З ланцужком дзе крыжык срэбненькі?
Пад абцасамі ты ў дзеванькі!
Ах, не любі багаты бедную,
А вучоны — без розуму,
Не любі румяны бледную,
А харошы — сэрцам грозную,
Залатар — паўгроша меднага.

Фотаплакат № 55

ШАДЗЬКО

Імя Аляксея Шадзько ўзышло на музычным небасхіле Беларусі яшчэ ў канцы 80-х гадоў. Напрыканцы 1988 года гродзенскі гурт "Рада", у якім і спяваў А.Шадзько, выступіў у музычным шоу "Нон-стоп-88" на сцэне Менскага палаца спорту побач з "Бондай" (Беларусь), "Рыэл Дыл" (Нямеччына), "А'віа" (Расія) і іншымі вядомымі выканаўцамі.

Пазней спявак працаваў у менскім рускамоўным гурце "Доктар Моро", з якім выйшаў у лідэры гіт-парада радыёстанцыі "Беларуская маладзёжная" і трапіў на зборны альбом 2ЛП беларускага рока, які выйшаў на фірме "Мелодыя" ў 1990 годзе.

На жаль, як спяваў адзін рок-выканаўца, "цяжка быць паслом рок-н-рола ў нерытмічнай краіне". І з Беларусі лёс зводзіць Аляксея Шадзько ў Піцер,.. дзе адразу з'яўляюцца і якасныя фанаграмы, і дыхтоўныя відэакліпы.

У 1991 годзе А.Шадзько вяртаецца ў Беларусь і прымае ўдзел у фэсце "Беларускі рок вітае незалежнасць".

У хуткім часе, аднак, зноў клічуць "рытмічныя краіны": разам з А.Кузьміным ("Мясцовы час") Аляксей Шадзько падпісвае дамову на працу ў Швецыі.

Фота Зміцера ЛУКАШУКА.

Ліставанне

РАЗБІТЫЯ ТАЛЕНТЫ

Добры дзень, панове!

Як не вам, то каму ж, з кім жа можна падзяліцца меркаваннямі і навінамі сучаснай беларускай музыкі?! Ды й, думаю, для газеты гэта не апошняя справа – кантакт з чытачамі. Няважна, хто я ў "штодзённым" жыцці, але для вас, для "ЧЗ", і ў прыватнасці, "Нотнага аркуша", я чытач.

Як вам сэйшан на плошчы Незалежнасці 8 верасня? Мінула столькі часу, а ніводнаму прафесіяналу ад музычнай крытыкі так і не схацелася напісаць аб падзеі. Мабыць, таму, што наконт гэтага ёсць каму папырскаць слінай, як сп.Розія Гохта-Хаджаева з "Рэспублікі". Ды й свята гэтае яшчэ па старой завядзёнцы было прылічана да "палітычных з'яў". Таму і зразумелае маўчанне "муз": гавораць "пушки".

На жаль, на вялікі жаль, і мой допіс не будзе звышарыгінальным: сыпаць ружовым аптымізмам не прыходзіцца – усё нешта няма нагоды. Думала, што такой нагодай стане свята 8 верасня. Але...

Сэйшн пачаўся адразу ж пасля ўрачыстасцяў прысягі. Пачаўся канцэрт узнёсла і прыгожа. Але ці ведае хто, як ён закончыўся? Тыя, хто "дастаяў да апошняга", пачулі наступнае напрыканцы канцэрта. Кася Камоцкая абвясціла: "Відаць, міліцыя ў нас усё яшчэ савецкая: зараз "Новае неба" грае апошнюю на сёння песню..." Так, а адзінаццатай гадзіне было загадана разыходзіцца. Факт сам па сабе знаёмы, але каб не адна акалічнасць: "Уліс" так і не выступіў.

"Нашы рок-музыканты – самыя жывучыя ў свеце". Агульнавядома. І такія скамечаныя канцэрты ўжо, пэўна, мала каго здзіўляюць. І што, акрамя гулу незадавальнення, маглі выказаць, зрабіць як і самі выступоўцы, так і гледачы?!

З усіх рок-сэйшнаў, што давялося мне бачыць (а іх, здаецца, было нямала), пэўна, не было ніводнага, які б нечым не азмрочыўся. І няма, пэўна, у былой Саўдэпіі, ці, калі не браць так глабальна, то ў Еўрапейскай яе частцы, такой рок-каманды, каб была ўсім (ці хоць збольшага) задаволеная. Ад Гомеля да Віцебска і далей адны праблемы: няма дзе запісвацца, няма апаратуры, няма дзе вучыцца сапраўднаму валоданню голасам і інструментамі і г.д.

Асабліва нялёгка, як вядома, маладым. Маладыя таленты часцяком проста разбіваюцца аб нашую расцудоўную рэчаіснасць, калі кавалак кілбасы мае вышэйшы рэйтынг, чым талент. Вось і ідуць таленавітыя музыкі ў "кабакі".

...Сашу я сустрэла на вуліцы і не пазнала. "Што з табой, Сашык? Ты так распаўнеў – не пазнаць, пастрыгся, асалавеў..." Аказалася, ён цяпер "лабае ў кабаку". Па нядзелях – вяселлі. Там "падносяць" – вось і распаўнеў. А валасы, пэўна, па густу заказчыкаў падраўняў. "Як жа ты, Саша? Няўжо закінуў сваю музыку, свае эксперыменты? "Апошні гомельскі покер"? Ці як разумець цябе?.." "Музыка, музыка... А там, ведаеш, "бабкі" плацяць. За нашую музыку не плацілі нічога. Адны непрыемнасці".

Віцебск. Рэгіён іншы, праблемы тыя ж. Гітарыст аднаго віцебскага рок-гурта, Сяргей: "Мы ў поўнай залежнасці ад асобы, прадставіўшай нам інструменты".

Рэчыца. Праблемы яшчэ больш кантрастныя, чым дзе, – правінцыя. Алесь, бубнач "у адстаўцы", даўно адмовіўся ад змагання з ветракамі і паглыбіўся ў "русскую тоску" (або ангельскае "dream"? Або мясцовае "агульная млявасць і абыякавасць да жыцця"?): ніякай надзеі, што нешта зменіцца...

Тым часам, калі маладыя і часам вельмі перспектыўныя гурты аказваюцца непатрэбнымі, калі адмаўляюць з-за банальнага "няма залаў", то рознага калібру "фрыстайлы" і "фрыстайлікі" ня маюць такой праблемы. Для іх знаходзяцца і залы, і апаратура.

У гомельскай філармоніі з нагоды прапановы аднаго рок-гурта доўга мямлілі наконт рэкламы, умоў і інш.

Але ўрэшце выдыхнулі: "Нерэнтабельна гэта..."

Для тых, хто не мае ўяўлення аб Гомельскай філармоніі, паведамлю яе "біяграфічныя звесткі". Год заснавання невядомы, як і мэта стварэння гэтае вечна самотнай і пустой арганізацыі. Да таго, як у сувязі з юбілеем Гомеля пафарбавалі тое-сёе ў горадзе, гэты аблуплены дамок не вызначаўся вялікай арыгінальнасцю. Не надта арыгінальны ён і цяпер: тая ж шэрасць і млявасць у яго калідорах. Тая ж абыякавасць.

Але ці толькі да маладой музыкі такая абыякавасць? Ці лепей у іншых галінах творчасці?

Мастакоў, па-ранейшаму, стрыгуць пад адзін грэбень. Літаратараў "не таго накірунку" не друкуюць або ставяць умовы, дзе прыйдзецца пераступаць цераз сябе.

І з горкаю ўсмешкай прыгадваю: "Міліцыя ў нас, відаць, усё яшчэ савецкая!.." У нас усё яшчэ савецкія адносіны да маладых талентаў. Тых, у каго няма "рукі" ТАМ. Тых, хто яшчэ не замацаваў за сабой права лічыцца геніем, нават калі твор нічога ня варты, выключна за "выслугу лет".

Такія вось мае невясёлыя "калямузычныя нататкі на сумную тэму".

З павагай

Арына ГАТАЛЬСКАЯ.

Фота Зміцера.ЛУКАШУКА.

г.Гомель.

Гіт-парад

СТРАЧАНА, ЗНІКЛА... НЕ ЎСЁ

Гіт-парад "ЧЗ-Liberty" № 13. Па радыё ён прагучаў у эфіры ў апошнія выхадныя лістапада, а мы сёння прапануем кароткую справаздачу аб ім.

•

Адразу зазначым, што хоць выпуск меў "нешчаслівы" трынаццаты нумар, колькасць лістоў гэтым разам значна павялічылася. Дый для многіх з тых, каму раней не было асаблівых падстаў лічыць сябе шчасліўчыкам, гэты выпуск акурат прынёс удачу. Сярод іх і наш лаўрэат — мінскі гурт "Тутэйшыя хлопцы" (на здымку), апагей пагалосак пра які, здаецца, адзвінеў дзесьці на рубяжы 80—90-х гадоў. Аднак тэма страчанай спадчыны, разрабаванага нацыянальнага скарбу, на жаль, застаецца для беларусаў усё гэтак жа актуальнай. Магчыма, пошук адказу на пытанне "дзе тваё імя, мой пляц?" вывеў у лідэры і славутага "Уліса" не з новымі, а са старой песняй.

Застаецца ў полі зроку фанаў року (прабачце за каламбур) і жывая класіка жанру — "Мроя". За "Мрою" галасавалі найбольш нашых рэспандэнтаў, і чарговым разам трапіць у лідэры перашкодзіла гурту толькі разгубленасць ягоных фанаў у выбары гіта. Затое "Мроя" заняла ажно два радкі нашай табліцы. А з багатай "мроеўскай" пошты працытуем толькі ліст нашага старога знаёмага В.Лапіцкага з Гомеля: "У "Чырвонай змены" — добрая традыцыя: адкрываць новыя імёны, падтрымліваць маладыя таленты. Але ж не трэба забываць і тых, хто не без вашай дапамогі трапіў у шэрагі супер-зорак. У гады 80-я я толькі ад вас даведаўся, што ёсць такая рэч, як беларускі рок, тады ж прачытаў у вас пра "Мрою". Вы ўвогуле даволі часта друкавалі то інтэрв'ю з музыкамі, то рэпартажы з іхніх канцэртаў, то рэцэнзіі на альбомы. Няўжо сённяшні шлях славутай "Мроі" не заслугоўвае ўвагі?"

Два радкі ў 13-й табліцы заняў і "Ален" — узыходзячая зорка беларускай папулярнай музыкі. Нарэшце, яго ўзялі ў абарот і радыё, і прэса. Згадаем хоць бы апошнія ягоныя інтэрв'ю і "Знамени юности" (Г.Грынкевіч "Ален індывідуален"), і "Чырвонай змене" (М.Шэндрык "Нам спявае проста Ален").

Канкурэнтаздольнымі аказаліся ў гарачай беларускай дзесятцы і нашыя барды — Сяржук Сокалаў-Воюш, Данчык, Віктар Шалкевіч. Вось што піша адна з прыхільніц гэтага жанру школьніца з Рэчыцы Вольга Любімава: "Чула, што Сокалаў-Воюш нядаўна перабраўся ў Амерыку. Добра, што часова, як сцвярджаў ён сам у інтэрв'ю радыёстанцыі "Крыніца". Шкада, што па шэрагу прычын мы не чуем ягоных новых песень, але ж і старыя не састарэлі. Прыгадайце ягоную "Беларускую школу" — хіба і сёння нават у Вярхоўным Савеце не пачуеш часам: "Белорусские классы не нужны нашей школе, я где надо узнал, я где надо спросил".

Праапалізаваўшы ўсе вашыя лісты і падсумаваўшы балы, атрымалі мы наступную выніковую табіцу:

1. "У музеі" (П.Піскуноў—М.Скобла). "Тутэйшыя хлопцы".
2. "Пляц Францыска" (С.Краўчанка—Ф.Аксёнцаў, С.Краўчанка). "Уліс".
3. "Правінцыя" (муз. і сл.В.Шалкевіча). Віктар Шалкевіч.
4. "Харашуха" (беларускі фальклор). Данчык.
5. "Аўстралійская полька" (муз. і сл. калектыву). "Мроя".
6. "Панарама-30" (А.Аляксандраў—В.Шніп). "Рэй".
7. "Кайф" (муз. і сл. С.Хамякова). "Ален".
8. "Ён яшчэ вернецца" (муз. і сл. калектыву). "Мроя".
9. "Беларуская школа" (муз. і сл. С.Сокалава-Воюша). Сяржук Сокалаў-Воюш.
10. "Гаворыць Гродна" (муз. і сл. С.Хамякова). "Ален".

Удала фарсіраваўшы чортаў тузін, гіт-парад "ЧЗ-Liberty" імпэтна рушыць далей. Пішыце нам, называйце трох сваіх улюбёнцаў і... вы здолееце паўплываць на далейшую раскладку сіл. Дзякуй Богу, 90-я гады — гэта не 80-я. Цяпер ёсць і што выбраць з найноўшых беларускіх гітаў, і што прыгадаць з класікі жанру.

Вінцук ГУНЕНКА.

Фота У.ПАНАДЫ.

Фанатэка

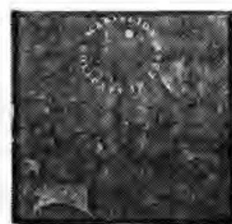

"МАРЫЛЬЁН"
"КАНІКУЛЫ Ў ЭДЭМЕ"
Эўро Стар Рэкордс, 1991

Заснавальнікам гэтага гурта лічаць шатландскага спевака, які выступае пад псеўданімам Фіш. Праўда, тады, на пачатку 80-х, Фіш прыйшоў ужо ў гатовае трыо пад назвай "Сілмарыльён". Ён, аднак, меў на той час колькігадовы сцэнічны волыт (хоць і без асаблівых поспехаў), а хлопцы толькі пачыналі. Неўзабаве калектыў ператвараецца ў квінтэт (вакаліст Фіш, клавішнік Марк Келі, басіст Піт Трывавэс, гітарыст Стыў Розэры ды барабаншчык Ян Мослі) і змяняе назву на "Марыльён".

Гэты варыянт паходзіць ад назвы шатландскага нацыянальнага фальклорнага свята. І хоць гурт спявае не на шатландскай, а на ангельскай мове, музыкі памятаюць свае карані і вераць у адраджэнне сваёй нацыянальнай культуры, культуры аднаго з кельцкіх народаў, які апынуўся пад татальным прэсінгам англасаксаў. У сваіх шматлікіх інтэрв'ю Фіш ніколі не забывае заўважыць, у прыватнасці, што мае дома шатландскі нацыянальны строй (мужчынская спадніца ды гэткае іншае), у які апранаецца пад час традыцыйных святаў або проста, калі самотна душы).

Пасля першага альбома "Сцэнар для жартоўнага ўрыўка" гурт "Марыльён" пачалі параўноўваць з "Йес", "Джэнезіс", пачалі гаварыць пра вяртанне да традыцый сімфарока 70-х. Ніхто ж не ведаў, што праз год, калі выйдзе другі альбом "Fugazi", калектыў ужо не трэба будзе прадстаўляць праз параўнанні. "Марыльён" стаў сусветнай супер-зоркай, імя якой само па сабе стварае ва ўяўленні слухача непаўторны музычны вобраз.

У чым сутнасць гэтага вобраза, які так прывабіў увагу мільёнаў людзей? Вось як адказвае на гэтае пытанне сам Фіш: "Я прыхільнік вяртання да традыцый слухання музыкі, а не толькі ейнага спажывання ў дыскатэках або на гіганцкіх канцэртах. Сёння шмат людзей маюць ахвоту ўладкавацца ў вольную хвіліну ва ўтульным фатэлі ды са шклянкаю віна паслухаць добрую кружэлку, паразважаць над ёй".

На жаль, альбом 1991 года ўжо запісаны без Фіша. Яго замяніў Стыў Гогарс. Але "Марыльён" захаваў у музыцы настрой актыўнага слухання, захаваў традыцыю асэнсаванай, глыбокай рок-паэзіі, захаваў матывы нацыянальнай музыкі Шатландыі.

Альбом "Канікулы ў Эдэме" – гэта цэльная настраёвая сюіта з дзесяці жывых, поўных натуральнымі чалавечымі эмоцыямі, кампазіцый удзельнікаў гурта: "Нічога не магу", "Прыкрый мае вочы (Боль і неба)", "Вечарына", "Гэты горад", "Расшчэпленае сэрца", "Чаканне выпадку", "Канікулы ў Эдэме", "Грабельны прагрэс", "100 начэй", "Сухая зямля".

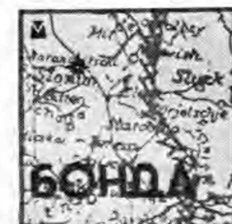

"БОНДА"
"GREATEST HITS"
2ЛП, MCI, 1988

Класіка беларускага рока – "Бонда", "Магістрат" – так і не трапіла ў якіясьці фанаграфічныя каталогі. І хоць "Бонда" засталася на прыватных аўдыёзапісах – нават гэта радуе.

"Бонда" неаднойчы запісвалася ў перасоўнай студыі "MCI" фірмы "Мелодыя", але за прыватны кошт (гэтак мовячы, за хабар) і... без рэальнай магчымасці выхаду ў свет.

У ліпені 1990 года "Нотны аркуш" рэцэнзаваў адзін з самых папулярных аўдыёальбомаў "Бонды", які мае назву "Прыйдзе іх дзень". Сёння атрымалі магчымасць прааналізаваць цудоўную зборку ранніх твораў гурта, куды ўвайшлі запісы перыяду 1984–1988 гадоў.

Кампазіцыі "Песня падарожніка", "Тата мае рацыю" – гэта, бадай, першыя супер-гіты гурта, першыя беларускія рок-гіты. І калі другі з іх атрымаў даволі неблагую рэкламу праз радыё і тэлебачанне, дык першы стаў найбольш моцнай рок-легендай. Ягонае ўздзеянне на слухача, напэўна, больш істотнае, чым трапіўшых на "мелодыеўскі" лонгплэй твораў "Твая Атлантыда" і "На станцыі Койданава".

Кампазіцыя "Ура!" цудоўна вядомая па відэакліпу, які хоць і рэдка, але трапна паказваецца на тэлеэкране.

Творы "Вялікая вынаходка", "Дурны хлопец", "На аўтастрадзе", "Курапаты" – з найбольш цяжкага, але і найбольш плённага перыяду творчасці "Бонды". Перыяду, калі афіцыйна ўжо была абвешчана перабудова, але фактычна ўсялякія змены караліся. За тую ж "Вялікую вынаходку", якая папросту "побач з намі жыве, не пашкодзіла б скінуць кашулю ды порткі і скакаць басанож па зялёнай траве" – за гэткія жыццёвыя высновы гурт "Бонда" неаднаразова разбіралі ажно на ўзроўні сакратарыята ЦК ЛКСМБ.

Але тыя разборы не спынілі творчага аналітычнага энтузіязму: тады ж былі створаны кампазіцыі "Розум іншаверца", "Бойка з манекенамі", у якіх яшчэ тады ставілася пытанне пра лёс свайго народа, лёс беларускай нацыі.

І хоць менш востра гэтае пытанне вырашалася ў песнях "Ліст дадому", "Праз тыдзень", "Шляхі ў ноч", але думка пра гэта заўсёды прысутнічала ў артыстаў калектыву ды адмыслова перадавалася маладым слухачам.

Дваццаць кампазіцый "Бонды" рознага часу, сярод якіх і шырока папулярныя ў народзе песні ("Не кахай мяне, Стэфка", "Сметнік") і менш вядомыя творы (інструментальная п'еса "Інфаркт міякарда", імпрэсіяністычная рэч "Соль жыцця"), склалі праграму гэтай зборкі. Пакуль ейнае распаўсюджванне – усё яшчэ толькі чыста прыватная ініцыятыва, але тое, што гэтыя рэчы часцей і часцей гучаць па радыё, трапляюць у тэлеэфір, гаворыць, што нельга закрэсліць "Бонду" і для афіцыйных структур. Яшчэ настане іх дзень, калі можа і не толькі зборку, а ўсе аўдыёальбомы славутай "Бонды" возьмуць пад сваю ўвагу прафесійныя гукарэжысёры, давядуць да ладу гучанне і ўвасобяць іх на вініле або на лазерным дыску.

"БІТЛЗ"
"ГУРТ КЛУБА САМОТНЫХ СЭРЦАЎ СЯРЖАНТА ПЭПЕРА"
Кэпітал, 1967

Гэты альбом славутых "Бітлоў" не толькі адна з найвыбітнейшых роккружэлак у свеце, але і самы вядомы альбом гурта ў нашай краіне. Не, перад тым, як сваё выданне прапанавала на беларускі рынак піцерская фірма "Антроп", у часіны адзінаўладнага панавання "Мелодыі", лонгплэй "Гурт клуба самотных сэрцаў сяржанта Пэпера" не выдаваўся ў нас. Але большасць песень з яго разышліся на асобных "мелодыеўскіх" мін'ёнах.

Ну хіба вы не чулі яшчэ тады, на рубяжы 60–70-х, песні "Каханая Рыта", "Калі мне 64", "Фіксаваная дзірка", "З маленькай дапамогай ад маіх сяброў", "Дасягаючы лепшага", "Добрай раніцы, добрай раніцы".

А кампазіцыя "Люсі ў нябёсах з дыяментамі" стала шырока вядомай праз скандал (хоць ейныя мастацкія вартасці маглі прэтэндаваць на поспех і самі па сабе). Справа ў тым, што абрэвіятура ад ангельскай назвы гэтага твора ("LSD") супадае з абазначэннем аднаго з наркатычных сродкаў. Гэта - і паслужыла падставай абвінаваціць "Бітлз" у апяванні наркаманіі. Бяскрыўдны змест песні чамусьці пры гэтым не ўлічваўся.

Амаль усе песні альбома (у тым ліку яшчэ, акрамя названых, і загалоўны твор у дзвюх частках, і "Выключна дзеля выгады містэра Хайта", і "Лепш яна пакіне", і кампазіцыя "Дзень жыцця") напісаны плённым аўтарскім дуэтам Джона Ленана і Пола Макартні.

Выключэнне складае тут хіба песня "З табой і без цябе", напісаная Джорджам Гарысанам.

Варта зазначыць, што прадзюсер альбома Джордж Марцін праз дзесяцігоддзе пасля ягонага выхаду ў свет прымусіў музычную прэсу яшчэ раз загаварыць пра "...Сяржанта Пэпера", зрабіўшы новыя аранжыроўкі і выпусціўшы фільм пад той жа назвай. Праўда, туды ўвайшлі творы не толькі з гэтага дыска, але і з "Манастырскай дарогі", "Чароўнага незвычайнага падарожжа", "Няхай будзе гэтак" – усяго 24 песні. А выканаўцамі "бітлоўскіх" шлягераў сталі ў фільме такія рокславутасці 70-х, як Эліс Купер, Пітэр Фрэмптан, Джэф Бэк, ансамблі "Эрс, уайнд энд файр", "Бі Джыз", "Аэрасміт".

На завяршэнне – колькі слоў пра мастацкую аздобу "бітлоўскага" альбома "Гурт клуба самотных сэрцаў сяржанта Пэпера". Як вядома, постаці музыкаў гурта апынуліся сярод найвыдатнейшых славутасцей свету ў музеі васковых фігураў мадам Цюсо. І вось на тытульнай бачыне вокладкі музыкі квартэта сфатаграфаваныя побач з Мэрылін Манро, Карлам Марксам, Астапам Бэндарам і... самімі сабой.

ПРАЦЯГ БУДЗЕ

(Пачатак у №№ 34 – 36, 38 – 49).

8 верасня надышоў чаканы першы дзень волі. Пад брамай турмы на Ракавецкай яго чакалі бацька і маці. Ён заўважыў, як моцна змяніліся яны за гэтыя паўгода. У бацькі пабольшала сівізны, у маці — маршчын на лбе. Абое былі нейкія пашарэлыя, разгубленыя... Так, хваляванні і ўсё, што яны перажылі за апошнія некалькі месяцаў, пакінулі на іх свой след.

Бацьку-пенсіянеру ўлада нічым асабліва дакучаць не магла. Але маці! Праз тры дні пасля арышту сына яна была звольнена з працы. Афіцыйнай прычынай было скарачэнне штатаў у сувязі з перабудовай структуры тэлевізіі, але прычыны яе звальнення былі зразумелыя ўсім. Тры месяцы шукала работы на пасадзе журналіста. І толькі ў пачатку ліпеня нехта са знаёмых прапанаваў ёй работу ў малазначным тыднёвіку.

Вяртанне дадому! Тыя паўгода адсутнасці падаліся яму цэлай вечнасцю. Хадзіў па кватэры, аглядваў яе як бы ўпершыню. Мэбля, кнігі, стол... І падручнік рымскага права, які ляжаў на стале (пра яго ён думаў у першыя гадзіны арышту)...

Вучоба, што будзе з вучобай? Вельмі добра здаў іспыты і залікі ў першым семестры, але ў пачатку красавіка бацькі атрымалі ліст, падпісаны дэканам факультэта права з паведамленнем аб выключэнні яго са спіса студэнтаў. Бацька і маці некалькі разоў хадзілі ва універсітэт з просьбамі аб скасаванні гэтага рашэння. Тлумачылі прычыну ягонай адсутнасці на занятках, фактычныя прычыны ягонага арышту і зняволення. Нічога не дапамагло.

Што цяпер ён меў рабіць? Выключыў маленькую лямпачку ля ложка і лёг спаць. У галаве мітусіліся думкі. Усё, што ён мае,— свае 19 гадоў і атрыманы ў мінулым годзе атэстат аб сярэдняй адукацыі. І ніякай адукацыі, ніякай прафесіі. Дарога да навукі закрыта...

Пачаў з візіту ва універсітэт. Размова з дэканам не дадала яму аптымізму. На аднаўленне, прынамсі ў бліжэйшы час, не меў ніякіх шанцаў.

— Добра разумею вашую праблему, але...,— дэкан быў выразна разгублены і не ведаў, як аргументаваць свае словы.— Пасля таго, што адбылося паўгода таму, мы не можам вас прыняць... Паглядзім, можа ў будучым здолеем нешта зрабіць. Мне вельмі прыкра...

Квяткоўскі адчуў, што ў час гэтага спаткання дэкан быў не менш разгублены, чым ён сам. У глыбіні душы прафесар мог быць нават на ягоным баку, але ён баяўся і таму не мог прыняць іншага рашэння.

Леон пачаў шукаць працу. На фабрыках, якія ён наведваў па чарзе, з ім гаварылі ахвотна, але толькі да моманту, калі ён пачынаў распавядаць пра свае апошнія клопаты. Студэнта-хулігана, які выступаў супраць народнай улады, ніхто не хацеў браць на працу.

З капітанам Загурскім Леон сустрэўся ля фантана ў Саскім садзе. У глыбіні душы быў удзячны гэтаму следчаму. Загурскі амаль на дзесяць гадоў старэйшы за яго, і Леон разумеў, што гэта, па сутнасці, яму ён мусіць быць удзячны за ніштаватыя ўмовы пад час побыту ў турме.

— Ну дык што, Квяткоўскі, як маецеся?— першым загаварыў Загурскі.

— Ведаеце самі, выкінулі мяне з універсітэта і пакуль не маю ніякіх шанцаў на вяртанне. На працу таксама нідзе не хочуць прымаць. Вольных месцаў шмат, але калі чуюць — сядзеў і за што, дык адразу заканчваюцца ўсе размовы. Ужо не ведаю, што і рабіць.

— Ведаеце што, патэлефануйце заўтра да мяне на службу. Мы ўбачымся, і, можа, я нечым дапамагу.

— А, гэта вы, Квяткоўскі — пачуў ён праз два дні знаёмы голас капітана ў слухаўцы тэлефона.— Я маю для вас добрую навіну: з 1 кастрычніка вы можаце пачаць працу ў гуце "Варшава". Папярэджваю, лёгка не будзе!

— Як я вам за гэта буду ўдзячны!— узрадаваўся Леон.

— Пачакайце, гэта яшчэ не ўсё. Хачу вам нешта сказаць наконт вашай вучобы. Калі вы адпаведна вызначыце сваю палітычную пазіцыю і маладзёжная арганізацыя дасць вам пазітыўную ацэнку, дык, магчыма, я здолею залатвіць і гэтую справу. Можа, нават здолееце дагнаць страчаны год. Гэта ўсё. Болей добрых навінаў на сёння не маю. Ці гэтых дастаткова?— засмяяўся Загурскі.

— ...

— Хэло? Пан Квяткоўскі? Ці чуеце вы мяне?

— Так, чую цудоўна,— адказаў ашаломлены Леон.— Чаму вы ўсё гэта для мяне робіце? Бо ж гэта не ўваходзіць у вашыя абавязкі?

— Скажам, ад дабрыні сэрца. А калі сур'ёзна... Я ўжо тлумачыў вам учора, што кожнаму,хто памыліцца, нашая дзяржава дае шанц выпраўлення і вяртання ў грамадства. Цяпер толькі ад вас залежыць, ці здолееце вы скарыстаць гэты шанц. А можа і вы калісьці будзеце ў стане дапамагчы і дапаможаце гэтак, як я сёння вам.

— Канешне. Пра тое, што вы для мяне зрабілі, я буду памятаць да канца жыцця. Сапраўды, вельмі шчыра дзякую, пан капітан.

Эйфарыя часткова знікла, калі першага кастрычніка ён стаў на сваім месцы працы. Быў накіраваны ў вальцоўню, самы цяжкі цэх на ўсім заводзе. Тэмпература пад час выпуску металу часам перавышала 80 градусаў, але не гэта было найгоршым. На перасоўванне вялікіх цяжараў ледзьве хапала ягонай сілы. На такую працу былі патрэбныя здаровыя хлопцы, а не такія, як ён. Ніхто, аднак, пра гэта не ўзгадваў.

— Студэнт, вынесі, студэнт, прынясі, студэнт, курва, не разявайся,— чуў ён штодзень.

Праз тыдзень ён меў усяго гэтага досыць. Жыў і працаваў як аўтамат: дом— гута, гута— дом. І так увесь час. Пасля васьмі гадзін працы прыходзіў цалкам вычарпаны, не меў нават ахвоты есці, падаў адразу на ложак. Часам толькі глядзеў нейкі фільм па тэлевізары. Гэта было адзіным адпачынкам.

Не, не мог павярнуць назад. Мушу сціснуць зубы і трымацца, паўтараў ён сабе ў хвіліны вагання. Гэта адзіны шанц вяртання да навукі. Адзіны.

З вялікай цяжкасцю прызвычаіўся да новай працы і рытму жыцця. Калегі навучылі яго, як даваць рады цяжарам і бараніцца ад працінаўшай яго гарачкі. Але гэта не дало яму ўсёй палёгкі. Ужо праз некалькі тыдняў яго далоні былі цалкам пакрыты мазалямі. Даведаўся, што такое бесперапынны боль у спіне.

— Колькі я вытрымаю гэтага, колькі,— плакаў ён тады ў падушку, хаця ад болю ўначы яму хацелася выць. Але ўранні апранаўся і ехаў на працу, каб пунктуальна згодна з графікам, стаць ля вялікай печы.

2 студзеня 1969 года ён вярнуўся з другой змены каля адзінаццатай увечары. Каля парога яго чакала маці. Была чымсьці занепакоена.

— Леон,— сказала яна, кінуўшыся яму на шыю,— удзень тэлефанавалі з Палаца Мастоўскіх. Заўтра зранку табе трэба туды прыйсці. Што робіцца, чаго яны зноў хочуць?

— Не хвалюйся, мамуля,— пацалаваў ён яе ў шчаку.— Напэўна, яшчэ нейкія тлумачэнні ў сувязі з сакавіцкімі падзеямі. Шмат маіх сяброў цяпер выклікаюць. А можа гэта памылка? Ну, не плач, ідзі спаць. Заўтра ўсё высветліцца.

У гарадскую камендатуру ён прыйшоў у пятнаццаць хвілін на восьмую.

— Маё прозвішча Квяткоўскі. Леон Квяткоўскі. Не ведаю, да каго, але маю на сёння выклік,— сказаў ён маладой дзяўчыне з бюро прапускоў.

— А, пан Квяткоўскі. Вам у пакой 129. Я ўжо тэлефаную, зараз вас нехта правядзе.

Як жа ён здзівіўся, калі за сталом убачыў капітана Загурскага.

— Сядайце, калі ласка,— капітан рухам рукі паказаў на крэсла.— Што чуваць, як працуецца?

Знерваваны і занепакоены, ён сеў. Хвіліну маўчаў.

— Стараюся, як магу,— сказаў ён нарэшце.— Спачатку было цяжка, але цяпер усё патроху наладзілася. Так мне здаецца. Даруйце, але я хацеў бы спытаць: можа на мяне былі нейкія скаргі і адсюль гэты выклік?

— Ды што вы! Зусім наадварот. Таварышы з партыйнай арганізацыі, якія штодзень назіраюць за вамі, выказаліся пра вас як найлепш: сур'ёзны, узорна выконвае свае абавязкі, сумленны... Адным словам, толькі пахвалы. Бачу, што сур'ёзна ўспрынялі мае парады. Вельмі рады таму.

Твар Леона трохі пачырванеў.

— Дзякую, пан капітан,— няўпэўнена адказаў ён.

— Мы яшчэ раз прагледзелі змест вашай справы і ранейшыя дакументы з універсітэта,— працягваў Загурскі.— Ведаеце, мы прыйшлі да высновы, што сапраўды будзе шкада, калі вам яшчэ дзевяць месяцаў прыйдзецца працаваць у гуце. Гэта сапраўды праца не для вас. Марнуеце сілы і здароўе. Вашае месца ва універсітэце.

У глыбіні душы Леон хацеў гэтага. Але што меў цяпер адказаць?

— Вы разумееце,— працягваў капітан, убачыўшы нерашучасць Квяткоўскага,— што мы можам аказаць сабе ўзаемныя паслугі. Вы вернецеся ва універсітэт, а ўзамен за тое згадзіцеся супрацоўнічаць з намі. Час ад часу...

— Гэта значыць так, як тады, у турме?— спытаў занепакоены Леон.

— Не. Не штодзень. Толькі тады, калі мы ад вас чагосьці запатрабуем. Гэта можа здарыцца раз на месяц, на год, а можа, на дзесяць гадоў. Думаю, што такая ўмова ў вашых інтарэсах. Ну як, дамовіліся?

Леон павольна кіўнуў галавой у знак згоды.

— Калі так, дык бярыце пяро, паперу і пішыце.

Капітан падаў яму патрэбнае да пісання, і Квяткоўскі слова за словам пісаў дыктаваны ім тэкст:

"Абавязуюся супрацоўнічаць з органамі Службы Бяспекі і захоўваць гэты факт у поўнай тайне. На час супрацоўніцтва прымаю псеўданім "Давід" і кантактны пароль "Давід, прачніся".

— Цяпер разборліва падпішыцеся і пастаўце дату,— дадаў капітан Загурскі.

Леон на хвіліну завагаўся, але пасля нецярплівага: "Ну, што разважаеце? Не патрэбная вам навука?"— пад напісаным тэкстам паставіў добра бачны подпіс: "Леон Квяткоўскі".

Праз чатыры дні ён аднавіў вучобу на факультэце права. Вярнуўся ва універсітэт са славай героя-пакутніка. Старэйшыя калегі здзіўляліся ягонай трываласці: паўгода ў турме, а потым — катаржная праца ў вальцоўні гуты "Варшава". Для маладых ён быў героем студэнцкага руху. Стаў вядомым, папулярным, шанаваным. Моцна ўзяўся за навуку. Паставіў за мэту вярнуць змарнаваныя месяцы. Яшчэ не так даўно працаваў як аўтамат: праца—дом, праца—дом. Цяпер працу замяніла навука. І атрымалася. Ужо на чацвёртым курсе, нягледзячы на гадавы перапынак, дагнаў тых, з кім разам пачынаў вучыцца.

— Хлопец, куды ты так гоніш? Не шкада патрачанага ў маладосці часу?— пыталі яго.

— Ведаеш, шмат зразумеў там, у турме,— звыкла адказваў ён.— І абяцаў сабе, што калі здолею вярнуцца ў бурсу, дык дыплом атрымаю разам з тымі, хто не маніфеставаў у сакавіку.

Адны лічылі яго дзіваком, другія здзіўляліся.

Ён зрабіў, што хацеў. Улетку 1972 года з рук таго самага дэкана, які чатыры гады таму так далікатна адмовіў яму ў аднаўленні на факультэце, атрымаў дыплом магістра права з адзнакай.

У другой палове таго самага дня запрасіў найбліжэйшых сяброў на вялікую п'янку. Свежаспечаны магістр не адмовіўся ад старадаўняга студэнцкага звычая ўсяночнага балявання дзеля адзначэння такой падзеі.

Калі прачнуўся наступным ранкам, у яго балела галава, а высахлае горла патрабавала чагосьці выпіць.

— Гэта, пэўна, пахмелле,— зразумеў ён, бо дагэтуль такі стан быў яму знаёмы пераважна з расказаў прыяцеляў.

Зазваніў тэлефон ля ложка.

— Хэло,— з цяжкасцю выгаварыў ён у слухаўку.

— Давід?— спытаў нехта з таго боку.

— Памылка...

— Не, гэта не памылка. Гэта я, капітан Загурскі. Ці вы забыліся пра мяне?

Леон імгненна апрытомнеў, у галаве завіравалі думкі.

— Віншую са сканчэннем навучання, пан Давід. Чуў, што вы збіраецеся заняцца адвакацкай практыкай?

— Так, думаў пра гэта. Але ведаеце, для чалавека збоку, такога, як я, гэта рэч амаль немагчымая.

— Чаму ж? Звярніцеся заўтра да старшыні Галоўнай Адвакацкай Рады. Ён зоймецца вамі. Яшчэ раз віншую!— і размоўца паклаў слухаўку, перапыніўшы сувязь.

Леон уздрыгнуў. Ён не размаўляў з Загурскім больш чым чатыры гады. Спачатку праз пароль "Давід" з ім кантактаваў нейкі незнаёмы малады мужчына, якому ён, каб адчапіцца, даў тлумачэнні аб настроях, што панавалі на факультэце. Ніколі не атрымліваў ніякіх адказаў ані якіх каментароў. Нічога — поўная цішыня. Далі яму святы спакой. Прыйшлі да высновы, што Шціrліца з мяне не будзе, патроху супакойваўся ён. Пад канец навучання быў перакана765ны, што такіх, як ён, хто ў 1968 годзе напісаў падобную заяву, былі дзесяткі, а можа сотні. Ён не апраўдваў спадзяванняў, быў для іх непрыдатны, дык выкраслілі яго з картатэкі.

Сённяшні званок закрэсліў усе спадзяванні. Узгадалі аб ім, ён як і раней, у спісах. І яшчэ гэтая прапанова была спакуслівай, прызнаўся сабе. Як і большасць студэнтаў факультэта права, у глыбіні душы ён марыў аб адвакатуры. Ведаў, аднак, што на гэта маглі разлічваць толькі дзеці ўплывовых асобаў ці вядомых адвакатаў. Такіх шарачкоў, як ён, не дапускалі. Прапанова капітана была адназначнай... Калі ён здолеў залатвіць справу ў 1968 годзе, дык роўна лёгка здолее дапамагчы і з адвакатурай. Толькі чаму так стараецца дапамагчы яму? Урэшце, навошта пра гэта думаць? Дакументы на ўсялякі выпадак ён занясе...

— Аскарджаны Вацлаў Вільчыньскі і ягоны абаронца Леон Квяткоўскі,— праверыў спіс суддзя.

Гэта была першая ў ягоным жыцці справа, у якой выступаў самастойна. Першая, але такая цяжкая і адказная. Ягоны кліент быў абвінавачаны ў хуліганстве і ўдзеле ў антыдзяржаўнай маніфестацыі каля Механічных прадпрыемстваў ва Урсусе ў чэрвені 1976 года.

— Падазроны дзейнічаў цалкам свядома,— грымеў пракурор.— Беручы ўдзел у мітынгу, ён падтрымліваў сілы, варожыя сацыялістычнай айчыне. Вулічныя беспарадкі, рабаўніцтва і падпалы не могуць застацца беспакаранымі. Наша дзяржава дастаткова моцная, каб спыніць і задушыць падобныя эксцэсы і адначасова стварыць магчымасці для іншых форм выказвання, калі кожны грамадзянін можа выкласці свае погляды і меркаванні. Аднак вуліца — не месца для дыскусій і ніколі ім не будзе....

— Прашу высокі Суд,— пачаў першую ў жыцці абаронную прамову Леон Квяткоўскі.— Мой кліент увогуле не ўдзельнічаў у падзеях, што спрабаваў прыпісаць яму пракурор. Пасля выхаду з тэрыторыі фабрыкі ён быў беспадстаўна затрыманы патрулём паліцыі і дастаўлены ў пастарунак. За гэты час ён быў жорстка збіты супрацоўнікамі паліцыі, якія суправаджалі затрыманых. Пад час выхаду з машыны другая група паліцыянтаў ля ўваходу ў камісарыят зрабіла яму так званую "сцежку здароўя". Высокі Суд! Не мой кліент мусіць сядзець сёння на лаве аскарджаных пад час разгляду сфабрыкаваных Службай Бяспекі і пракуратурай абвінавачванняў, але арганізатары бясчынстваў. У сувязі з тым прапаную прызнаць ягоную невіноўнасць.

Адвага і дзёрзкасць гэтай прамовы шакіравалі ўсіх прысутных у зале. Увогуле, абвінавачванні выклікалі сумненне. Таму перапынак на вынясенне выраку цягнуўся незвычайна доўга. І нарэшце вырак: невінаваты, які быў нечаканасцю для сям'і і сяброў аскарджанага.

Старыя, дасведчаныя адвакаты вінавацілі яго за выказаную адвагу і паспяховае скончэнне цалкам безнадзейнай, як падавалася, справы. Пасля некалькіх падобных выступленняў Квяткоўскі набыў славу аднаго з лепшых абаронцаў работнікаў, праследаваных пасля чэрвеня 1976 года. Рос ягоны прэстыж. Да яго па парады ўсё часцей звярталіся супрацоўнікі новых работніцкіх арганізацый. Усё глыбей ён уваходзіў у свет палітычнай апазіцыі.

І тады ў другі раз затэлефанаваў капітан Загурскі.

— Давід? Маю для цябе заданне...

Ён мусіў даць інфармацыю аб сваім цяперашнім кліенце, адным з дзеячаў варшаўскай апазіцыі.

Квяткоўскі перажыў тры кашмарныя дні, поўныя ўнутранай барацьбы. Кліент верыць яму і ён не можа здрадзіць святой адвакацкай таямніцы.

— Я не магу гэтага зрабіць. Гэтага — не, — урэшце сказаў ён Загурскаму.

— Слухайце, Блюм,— у голасе Загурскага прагучала недвухзначная пагроза,— мне гэта патрэбна. Вельмі. А наколькі непажадана вам, каб копіі вашых пагадненняў аб супрацоўніцтве і некалькі даносаў, якія вы напісалі пад час навучання, не апынуліся ў руках вашых сяброў? Там ёсць прозвішчы асобаў, з якімі вы падтрымліваеце кантакты дагэтуль...

Ён даў патрэбныя звесткі. Ён знайшоў прычыну перадаць справу маладому калегу разам з матэрыяламі, што датычылі лініі абароны. Праз тыдзень даведаўся ад калегі, што былы ягоны кліент у турме скончыў жыццё самагубствам. Мусіць, за дзень да таго яму паказалі даведкі, напісаныя рукой ягонага бліжэйшага прыяцеля.

— О, Божа,— зразумеў Квяткоўскі,— я забіў чалавека. Яны падрыхтавалі сведчанні на падставе маёй інфармацыі. Я забіў яго! Даруй мне, Божа...

Загурскі не тэлефанаваў больш ніколі.

Пераклад з польскай
У. ПАНАДЫ.

(Працяг будзе).

Лік на табло

У суботу і нядзелю два матчы ў Італіі згулялі валейбалісткі мінскага "Камунальніка". Хаця і гулялі нядрэнна, і перамаглі ў першай сустрэчы, аднак жа ў наступны этап Кубка кубкаў прайшлі гаспадыні пляцоўкі – каманда "Сірыа Пяружыа". Гульні закончыліся з лікам 3:1 (15:13, 10:15, 15:8, 15:12) і 1:3 (13:15, 14:16, 15:13, 4:15). Усяго сямі ачкоў не хапіла нашым дзяўчатам для агульнай перамогі.

* * *

У Штутгарце завяршыліся спаборніцтвы па спартыўнай гімнастыцы за Кубак Нямецкага гімнастычнага саюза. Пераможцамі сталі нашы алімпійскія чэмпіёны Святлана Багінская і Віталь Шчэрба.

У гэты час у Японіі ў розыгрышы Кубка Цюніці ад Беларусі прымалі ўдзел маладыя Алена Піскун і Іван Іванкоў. У Івана другое месца ў мнагабор'і, у Алены – пятае.

* * *

Здаецца, наш Ігар Жалязоўскі і ў гэтым сезоне не страціць свайго іміджу сусветнага лідэра ў канькабежным спрынце. На розыгрышы Кубка свету ў японскім горадзе Каруідзава пасля двух дзён спаборніцтваў ён узначаліў турнірную табліцу на абедзвюх дыстанцыях – 500 і 1000 метраў.

* * *

Чарговыя два матчы спаборніцтваў за Кубак МХЛ мінскія дынамаўцы правалі дома. На жаль, абодва прайгралі: спачатку лідэру – маскоўскім "Крылам Саветаў" – 0:1, потым – васкрасенскаму "Хіміку" –0:2. Вынікі двух апошніх паядынкаў мінчан другога этапу розыгрыша Кубка мы паведамім у наступным нумары.

Нягледзячы на меншую колькасць згуляных матчаў, гродзенскі "Нёман" і навапалацкі "Хімік" занялі два першыя радкі турнірнай табліцы заходняй зоны адкрытага першынства Расіі. Перамогі і толькі перамогі – іншага ад нашых хакейных каманд мы ўжо і не чакаем. "Нёман" у Чарапаўцы двойчы перамог "Металург-2"– 7:3 і 5:2, а "Хімік" у Яраслаўлі "Ярінтэрком"– 4:2 і 5:4.

* * *

Настальгічна ўспрымаюцца зімой футбольныя навіны. Маскоўскае "Дынама", на жаль, выбыла з барацьбы за Кубак УЕФА. У аўторак яны прайгралі лісабонскай камандзе"Бенфіка"– 0:2 (дарэчы, першая сустрэча завяршылася ўнічыю – 2:2). Тры мячы ў вароты маскоўскай каманды правёў бразілец Ісайаш, але вялікі ўклад у агульную перамогу "Бенфікі", хаця і не забіў, унёс нападаючы зборнай Расіі Сяргей Юран.

Па выніках апытання сваіх чытачоў англійскі часопіс "Уорлд Сокер" вызначыў лепшага футбаліста свету. Ім стаў форвард галандскай зборнай і італьянскага "Мілана" Марка ван Бастэн. Лепшым трэнерам названы настаўнік зборнай Даніі Рыхард Мёлер Нільсэн, лепшай камандай – яго каманда, чэмпіён Еўропы.

* * *

У гэтыя дні ў Палацы воднага спорту ў Мінску праходзіць Кубак Чарнаморска-Балтыйскай лігі па воднаму пола. Падрабязнасці з гэтых міжнародных спаборніцтваў – у наступным нумары.

...А ТАК ХАЦЕЛАСЯ СВЯТА

На працягу трох дзён са шматлікіх маляўнічых афіш сімпатычнае лісяня запрашала мінчан і гасцей беларускай сталіцы наведаць Палац спорту, дзе праходзіў другі чэмпіянат свету па самба пад эгідай адной з дзвюх міжнародных федэрацый FMS.

Але ці тое прывыклі мы ўсё рабіць спехам, ці сапраўды нашы "саўковыя" магчымасці не тыя. Ва ўсякім разе, чаканага свята не атрымалася. Недарэчнасцей хапала ва ўсім: ад работы сакратарыята да буфета прэс-цэнтра. І калі тое, што не вельмі багаты асартымент буфета вычарпаўся ў апошні дзень да абедзеннага перапынку, яшчэ можна неяк перажыць, дык мітусню журналістаў у пошуку пратаколаў апраўдаць ніяк нельга. Яшчэ да фінальных схватак сярод дарослых спартсменаў ад журналістаў у сакратарыяце адмахваліся, часам гучна выказваючы сваё незадавальненне, як гэта робяць сярдзітыя прадаўцы ў магазіне, выганяючы пакупнікоў перад абедам. Так, супрацоўнікі сакратарыята вырашылі наладзіць сабе абед, прычым у рацыён уключылі не толькі бутэрброды, але і тое, што можна заказаць у бары. У выніку яшчэ да заканчэння спаборніцтваў сакратарыят, мяркуючы па зачыненых дзвярах і выключаным унутры святле, сваю работу закончыў. Журналістам прыходзілася збіраць, як кажуць, "с миру по нитке", але ўсе калегі выпусцілі свае матэрыялы своечасова.

На шляху да перамогі магіляўчанка Таццяна МАСКВІНА.

Ці было лёгка гледачам? Таксама не. Арганізатары вырашылі сябе не стамляць лішняй работай са светлавым табло, на якім "мазолілі вочы" напамінам, што праходзіць чэмпіянат свету па самба, а не першынство пад'езда па даміно.

Зацікаўленыя гледачы, якія так, магчыма, і не разабраліся, дзе дыван нумар адзін, а дзе дыван нумар пяць, вымушаны былі слухаць суддзяў, якія імкнуліся перакрычаць адзін аднаго з самымі рознымі акцэнтамі нашай былой вялікай і некалі непарушнай дзяржавы. Калі памятаеце, прыкладна такія ж перамовы дыспетчараў можна пачуць і на чыгуначных станцыях. Ад усяго гэтага было сумна, балела галава, і, як на вакзале, гледачы і спартсмены прама на трыбунах пілі гарбату, каву і, вядома, нешта больш моцнае. А потым мірна адпачывалі, разлёгшыся на крэслах. Самбісты пасля перамог у фінальных паядынках ускідвалі рукі ўгору, а калі перамагаў беларускі спартсмен, гучалі яшчэ і апладысменты, што неяк разварушвала ўдзельнікаў і гледачоў. Самая дужая малдаванка, якую давялося "перацярпець" і нашай Вераніцы Казлоўскай і выйграць у яе ў фінале, зламала напярэдадні парачцы саперніц рукі, зваліўшыся няўклюдна на іх. Недзе за диванамі прадстаўнікі паўднёвых рэспублік высвятлялі свае адносіны так, што на іх звярнулі ўвагу супрацоўнікі аддзела міліцыі асобага прызначэння. Можна яшчэ шмат чаго дадаць да гэтага малюнка ў шэрых танах, але, успамінаючы шчаслівыя твары пераможцаў, сяброў і родных, якія іх віншавалі, успамінаючы хвалебныя выказванні ўдзельнікаў пра гасцінную Беларусь, трэба сказаць: было ўсё яшчэ нічога, цярпіма. Шматпакутныя ад крытыкі кіраўнікі "Раўбічаў" атрымалі заслужаныя кампліменты, а спартсмены зборнай Беларусі — заслужаныя перамогі. Дарэчы, падводзячы агульны вынік спаборніцтваў у чыста спартыўным плане, трэба сказаць, што наша дарослая мужчынская зборная, атрымаўшы ў апошні дзень пяць залатых і два бронзавыя медалі, заняла першае агульнакаманднае месца. Жанчын апярэдзіла каманда Украіны — нашы самбісткі сталі другімі. А па ўсіх трох днях спаборніцтваў (юніёры і юніёркі, моладзь і дарослыя спартсмены) перамога дасталася зборнай Украіны, на другім месцы — Беларусь, на трэцім — Узбекістан. А ўвогуле, прадстаўнікі былых савецкіх рэспублік занялі амаль увесь п'едэстал, ва ўсіх відах спаборніцтваў і вагавых катэгорыях, "пакінуўшы" гасцям з далёкага замежжа толькі некалькі медалёў. У цэлым у спаборніцтвах прынялі ўдзел 20 каманд: 14 з былога СССР і 6 з Францыі, Італіі, Алжыра, Балгарыі, Швецыі і Аўстраліі — усяго больш за 160 спартсменаў. На прэс-канферэнцыі пасля чэмпіянату надзіва разгаворлівы Эц'ен Лабрус, прэзідэнт федэрацыі, сказаў, што меркаваўся ўдзел каля 30-ці краін, але Румынія не знайшла грошай, у Венгрыі — тая ж праблема, Чэха-Славакія падзялілася і гэтак далей. Наогул размова на прэс-канферэнцыі не была простай.

Як вядома, у свеце існуюць дзве федэрацыі самба — ФСМ і ФІАС, прычым кожная лічыць сябе галоўнай. Першынство свету пад эгідай ФІАС прайшло не так даўно ў Англіі. Там прынялі ўдзел завадатары самба і дзюдо ў свеце — каманды Манголіі, Японіі, Англіі, часткі зборнай Расіі і Балгарыі, у якіх створаны таксама дзве каманды пад эмблемамі дзвюх федэрацый, зборная Літвы і інш. На думку кіраўніка ФМС, там было "сціплае самба" ў параўнанні з мінскімі спаборніцтвамі, там няма такіх моцных каманд, і таму хутка тая федэрацыя (калі не аб'яднаецца з ФМС) загіне. Цяжка па меркаванню аднаго прадстаўніка гаварыць аб'ектыўна аб тым, што лепш і дзе мацнейшыя ўдзельнікі. Ясна адно: самба прызнаць алімпійскім відам можна тады, калі ў свеце будзе існаваць адна федэрацыя, адзін кіруючы орган. Але пакуль паміж ФМС і ФІАС ідзе вельмі складаная псіхалагічная барацьба.

Адзін з прадстаўнікоў ФІАС, які быў у Мінску, палічыў, што ўсе званні чэмпіёнаў свету, заваяваныя спартсменамі ў Мінску, проста кажучы, ліпавыя, і ўдзел у спаборніцтвах пад эгідай ФМС не пойдзе спартсменам у стаж для налічэння будучай пенсіі. А Эц'ен Лабрус лічыць ФІАС, не многа не мала, авантурнай арганізацыяй. Адным словам, мірыцца ў бліжэйшы час ні тыя, ні другія не збіраюцца.

Так, жыццё ў спорце ў нечым падобна на наша, звычайнае. Пастаянныя спрэчкі, крыўды... Ці доўга мы працягнем так? Скажу банальную фразу: жыццё расставіць усё па сваіх месцах.

А Палац спорту рыхтуецца да больш прыемнай падзеі. Сёння а 19 гадзіне адбудзецца эстрадна-спартыўнае шоу, ці проста, як яго назвалі арганізатары, алімпійскі баль, прысвечаны 40-годдзю ўдзелу беларускіх спартсменаў у Алімпійскіх гульнях. Уваход — толькі па запрашэннях. Але тэлебачанне дасць магчымасць пабыць разам з нашымі алімпійцамі. Вось так і ўсё наша жыццё — радаснае змяняе непрыемнае. Хацелася б, каб радасных хвілін усё ж было больш.

Аляксандр ПУЦІЛА.
Фота Уладзіміра ІВАНОВА.

ГАНДБОЛ

БАЛТЫЙСКАЯ ЛІГА – ЦУДОЎНАЯ ГУЛЬНЯВАЯ ПРАКТЫКА

З другога па шостае снежня ў Мінску прайшоў другі тур Балтыйскай лігі. Калі ўбачылі гэтыя спаборніцтвы тут, здолелі, нарэшце, уявіць сабе іх спартыўны ўзровень. Вывад безапеляцыйны – мінскі СКА, прынамсі, яго першы склад, на галаву вышэй за астатніх удзельнікаў. У мінскім туры СКА-1 зноў перамог усіх сапернікаў: СКА-2 – 31:28, рыжскі "АТХК" – 35:34, таксама рыжскі "ДІО" – 35:25, талінскі "Кааператар" – 26:25 і каўнаскі "Гранітас" – 25:22. У армейцаў цяпер 20 ачкоў, а адрыў ад другога месца, на якім "Гранітас", складае аж адзінаццаць ачкоў. Месца з трэцяга па пятае падзяляюць другі склад мінскага СКА, рыжскія "АТХК" і "ДІО", якія набралі па 8 ачкоў. Толькі на ачко менш у талінскага "Кааператара".

— Узровень гэтага турніру сярэдні, — пракаментіраваў вынікі тура Спартак Мірановіч. — Але гэтыя каманды з такой гульнёй не здолеюць нават дайсці да чвэрцьфіналаў еўрапейскіх кубкаў, а зборныя прыбалтыйскіх краін наўрад ці на роўных будуць гуляць з элітай сусветнага гандбола. Перад нашай камандай задачы стаяць значна вышэйшыя. Трэці тур Балтыйскай лігі адбудзецца толькі ў лютым у Каўнасе. А вось у студзені — вельмі важныя кубкавыя сустрэчы з дормагенскім "Баерам" у Германії. Перад тым яшчэ мае адбыцца турнэ па гэтай краіне, у якім чакаюць нас сустрэчы з вельмі моцнымі сапернікамі. Напрыклад, 30 снежня гульня з "ТУСЕМам" у Эсэне, з 1 па 3 студзеня турнір з удзелам каманд першай германскай бундэслігі ў Берліне. Мы наогул надалі запыт у ІГФ з мэтай знайсці як мага больш моцных спарынг-партнёраў для нашай каманды ў розных турнірах. А Балтыйская ліга дае нам пастаянную гульнявую практыку, якая вельмі важная перш за ўсё для нашай моладзі — СКА-2.

Дарэчы, у гэтыя ж дні ў Саўмін, Нацыянальны алімпійскі камітэт і Дзяржкамспорт Беларусі была пададзена заява кіраўнікоў клубаў і галоўных трэнераў каманд майстроў, якую, акрамя Спартака Мірановіча, падпісалі яшчэ шматлікія спартыўныя дзеячы нашых гульнявых відаў, за выключэннем, бадай, футбола, вартыя таго, каб іх пералічыць. Гэта старшыня клуба "Гарызонт" Д.Звагельскі і галоўны трэнер аднайменнай каманды М.Біцан, прэзідэнт хакейнага клуба "Дынама" І.Макаед, старшыня спартклуба "Прафгульні" С.Радзівонаў, галоўны трэнер РТІ А.Барысаў, галоўны трэнер "Палітэхніка" Л.Гуско, гал.трэнеры валейбольных "Камунальніка" і СКА М.Пазняк і А.Багрынцаў. Сэнс заявы, калі вы яшчэ яе не чыталі, у тым, што наш Дзяржкамспорт абраў зусім недарэчны шлях фінансавання алімпійскіх каманд грашыма, дарэчы, выдзеленымі дзяржавай. Шлях гэты – уладкаванне на працу мацнейшых нашых ігракоў у... гэты самы Дзяржкамспорт. Недарэчна? Не тое слова. Можна шукаць сабе працу, калі яе не хапае, але не такім жа шляхам! Ці можа ў нашых спартыўных кіраўнікоў не хапае падначаленых? Аўтары заявы прапануюць шлях больш разумны – дзяржаўныя грошы на фінансаванне зборных перадаць федэрацыям. Да якога саламонава рашэння прыйдзе НАК з Дзяржкамспортам у асобе Уладзіміра Рыжанкова? Будзем чакаць...

Старонку падрыхтаваў спартыўны аглядальнік Яўген ПУЧКОЎ.

НАШЫ ЗА МЯЖОЙ

ІГАР, ЯКІ ПАЦІСНУЎ РУКУ БУШУ

Нядаўна папулярны малады беларускі кампазітар Зміцер ЯЎТУХОВІЧ пабываў за акіянам. Акрамя канцэртаў на амерыканскай зямлі, было шмат цікавых сустрэч, знаёмстваў, размоў. І ўвесь час Зміцер не забываў націскаць на кнопку дыктафона. Так было і пад час гутаркі з Ігарам — мінчуком, які зараз вучыцца ў Злучаных Штатах,— галоўнай дзеючай асобай нашай сённяшняй публікацыі.

– Ведаеш, Ігар, сярод усіх радыёстанцый я найбольш часта слухаю тут "Сі Дзі ўан-уан 'пойнт найн". Музыка, канешне, гучыць "фірмовая". А ты што часцей за ўсё слухаеш? Ці даводзіцца ўвогуле слухаць радыё?

— Ну, я ўвесь час слухаю радыё. Тут прыкладна 50 станцый: і для тых, хто слухае хэві-метал, і для аматараў класікі. Мне падабаецца станцыя "Зі ўан хандрыт" — спецыяльна для маладых. Там увесь час перадаюць 10 самых папулярных песень. Аднаго разу я ехаў з сябрам. Клёвая музыка! І я так заслухаўся, што нават на чырвонае святло праехаў. Чорт! А там паліцэйскі быў — 25 даляраў. Вось табе і музыка.

– А колькі ты ўжо ў Амерыцы?

— Прыкладна 7—8 месяцаў.

А машыну ты бярэш у арэнду ці купіў ужо?

— Я купіў машыну "Форд эскорт". Гэтая "тачка" 87-га года добра ездзіць.

– А чым адрозніваюцца амерыканскія машыны ад нашых?

— Тут аўтаматычная каробка хуткасцей, не трэба тузаць, як у нас, пераключаць перадачы. Але ж бензін таксама заліваць трэба.

– Але ты сам яго не заліваеш, як у нас?

— Не, вядома. Пад'ехаў на станцыю, папрасіў, колькі табе трэба. Яны зальюць, пратруць шкло — і ўсё.

– Ігар, некалькі слоў пра каледж, дзе ты вучышся. Што гэта за каледж, як ты паступіў туды?

— Я вучуся ў платным каледжы. Гэта "Мілд сэкс каўнці каледж". Знаходзіцца прыкладна ў 20 хвілінах ад майго дома.

– "Мідл сэкс" – гэта назва раёна?

— Так. "каўнці" — гэта раён. Зараз я вучу толькі англійскую мову. У наступным семестры думаю ўзяць камп'ютэры або "бізнес-адміністрэйшн- курс".

– Ну, а з музыкай нічога не звязана ў каледжы?

— Ёсць. Можна навучыцца іграць на гітары, ударных, піяна — на чым хочаш, толькі плаці грошы.

– А якія яшчэ ты займеў звычкі? Ці паспеў навучыцца "гульні мільянераў" – гольфу?

— Гэта цяжкая ігра. Трэба мець 18 клюшак, кожная галоўка пад сваім нахілам. Сэнс у тым, каб забіць мячык за некалькі спроб у ямку, якая знаходзіцца мінімум у 50-ці метрах.

– А бейсбол, амерыканскі футбол? Яны падаліся мне крыху прыдуркаватымі.

— Я гэтыя гульні сам не разумею. А калі я ў каледжы кажу, што люблю "сакар", — тут так называюць еўрапейскі футбол, — то яны таксама не разумеюць.

– Ігар, а ты часта тэлефануеш у Мінск маме?

— Званю, калі ёсць час.

– А мама звоніць?

— Часта.

– Ну, а фінансава ты дапамагаеш сваёй сям'і?

— Трэба крыху дапамагаць. Там жа праблемы.

– А з эміграцыі ты з кім-небудзь сябруеш?

— Рэдка хто з Беларусі прыязджае. У асноўным — Масква, Санкт-Пецярбург і раёны Адэсы. А ўвогуле з беларускімі эмігрантамі, вядома ж, сябрую

– А ты стараешся з беларусамі ўсё ж размаўляць па-беларуску?

— Так. Неабходна гаварыць па-беларуску, бо тут падтрымліваюць родную культуру.

– А не шкадуеш, што ў школе на ўроках беларускай мовы не вучыўся як след?

— Шкадую, вядома. Але тым не менш я за гэты тэрмін, што тут прабыў, даволі добра навучыўся размаўляць. Але раней гэта было б смешна, калі б я ў школе адказваў па-беларуску.

– А аб чым ты яшчэ шкадуеш?

— Што мала займаўся спортам, не вучыўся ў школе... ну, і ўсё. Ды мне 19 гадоў, пра што я магу шкадаваць?

– А скажы, Ігар, ты застанешся ў Амерыцы назаўсёды ці як?

— Я тут знаходжуся толькі як студэнт. Трохі павучуся, а потым паеду ў свой край, да роднага ганку.

– Гарадок Саўт Рывер, дзе ты жывеш, – невялікі. Што табе тут падабаецца, што незвычайнага?

— Усе ведаюць спевака Джона Бонджові. А нарадзіўся ён непадалёк. Тут ёсць, ды і ў кожным штаце, хард-рок кафэ. І калі папулярныя артысты знаходзяцца ў гэтым штаце або жывуць, то ў іх такі звычай — прыходзіць у гэтае кафэ, даваць канцэрты або проста пасядзець, выпіць, паразмаўляць.

Раскажу яшчэ пра адзін выпадак, які адбыўся ў каледжы каля месяца таму. Усе, напэўна, ведаюць, што ў ЗША скончылася перадвыбарная кампанія. І ў наш каледж прыязджаў прэзідэнт Буш. Ён прасіў, каб усе аддалі галасы за яго, казаў, што эканоміка пойдзе ўверх, усё будзе добра.

– Дык што, ты Буша бачыў?

— Так, ён стаяў прыкладна як ты. Акрамя таго, калі ён адыходзіў, пацiскаў рукі тым, хто знаходзіўся ў першых радах. Ну і, вядома, я ўлез — бо высокі — схапіў за тры пальцы і таксама патрос яго руку.

– Ён за цябе вышэйшы?

— Ён крыху ніжэйшы за мяне. Выглядае маладжава. Толькі было вельмі шмат "сек'юрыці" — аховы.

Дарэчы, каб паглядзець Буша, трэба было прайсці праз пас-кантроль — уся зона ачэплена, і ты праходзіш праз такія штукі, як у аэрапорце. Яны спрацоўваюць на метал. І ўсе камеры, металічныя і пластыкавыя прадметы ахоўнікі аглядалі. Нічога нельга было занесці ў зону.

– У канцы нашай гутаркі ты можаш перадаць прывітанне сваім родным, знаёмым.

— Усім сваім братам, сёстрам, маці, бацьку — усяго добрага. І, вядома, бабульцы, якая жыве ў Лагойску.

Гутарыў Зміцер ЯЎТУХОВІЧ.

Нуль па фазе

РАЗГРУЗАЧНАЕ ЖЫЦЦЁ

Мне здаецца, што мы жывём, як у сталоўцы, – не жыццё, а адна разгрузка. Атрымаеш палучку, зойдзеш у магазін, тое-сёе набудзеш, памацаеш у кішэні рэшткі "кроўных", праглынеш сліну ля каўбаснага аддзела, пачухаеш патыліцу, праходзячы ля бесчарговага вінна-гарэлачнага прылаўка, ды і пойдзеш дадому... Не, не абедаць, бо гэта ўжо абедам не назавеш, як калісь, а хутчэй проста – разгрузкай.

А зойдзеш набыць шкарпэткі ці то яшчэ што з адзення! Пашастаеш ад сцяны да сцяны, абыходзячы цэннікі, ды й хутчэй да дзвярэй назад! А па дарозе як глянеш на свой твар у люстэрка з цаною колішняга веласіпеда, скаланешся ўвесь, ёкнеш, войкнеш, аяйкнеш – ды дай, мой беларускі Божа, мне ножак!

Ну, прыйдзеш дадому, памыешся, чаю з мятаю пап'еш (ля дома расце, сабраў летась), ля тэлевізара ўладкуешся (газеты не выпісаў, бо дарагія, толькі на адзіную "Чырвонку" наскроб, дык я яе за гадзіну прачытваю). А тут мая ненаглядная жонка шыбуе, вочы – маланкі, валасы – цунамі.

– Ты што, халера гемаройная, усеўся! Ведаеш, колькі зараз электрычнасць каштуе!? А яшчэ на кухні святло пакінуў!..

– Ды я... в-ведаю... н-не ведаю...

А яна пстрык! І няма мне тэлевізара!..

Вось так і жывеш: у дзень чакаеш ночы, а ноччу раніцы – ды хутчэй на працу!

А калі-нікалі мая ноччу да мяне прыласціцца, а я ёй у адказ:

– А ведаеш, колькі зараз каханне каштуе?!.

– А адкуль жа мне ведаць, я ж у валютныя гатэлі не бегаю!

– А ты б пацікавілася дзе-небудзь!

– Што ж, прыйдзецца пацікавіцца! – уздыхае жонка і паварочваецца да мяне тым месцам, па якім я так любіў яе ляпаць дзесяць год назад.

"Гэта табе за тэлевізар, – думаю я. – Ды і адкуль тое каханне возьмецца, калі я мяса толькі на прылаўку бачу!"

А нядаўна па тэлевізары пачуў, ці то быў жарт, у праграме "Музычная вёска", што кожную хвіліну на нашай планеце столькі здараецца аргазмаў (гэта значыць кахальнай разгрузкі), што гэткай энергіі хапіла б, каб нашу Зямлю змахнуць з арбіты!

Але калі ўсё такое здарыцца, маё сумленне застанецца чысцюткім, як у анёла. З нашым разгрузачным жыццём мы цвёрда і моцна трымаем любую нам Зямлю на яе спрадвечнай арбіце!

Алесь ШАЎЦОЎ.

Рэклама ў нумар

МІНСКІ радыётэхнічны інстытут

аб'яўляе набор слухачоў на пяцімесячныя вячэрнія і завочныя падрыхтоўчыя курсы.

Пачатак заняткаў 15 студзеня 1993 года.

Пасля заканчэння курсаў слухачы здаюць выпускныя экзамены і пры атрыманні адзнакі "5" вызваляюцца ад здачы адпаведных уступных экзаменаў.

Тэл. для даведак: 39-89-88, 39-89-58, 39-88-49.

У наш свецкі салон будуць завітваць людзі, якія займаюцца модай і рэкламным бізнесам. Дакладна аб усіх праблемах і поспехах раскажуць кіраўнікі айчынных школ здароўя і прыгажосці, а таксама прадстаўнікі замежных агенцтваў. А пачнём з гісторыі.

"Мода — гэта стан душы. Мода блукае па вуліцы, не ведаючы, што яна ўжо існуе, пакуль я не зірну на яе па-свойму. Я стварыла моду сваёй эпохі, таму што здолела выказаць гэтую эпоху. Думаю, што я першая адлюстравала ў модзе XX стагоддзе".

КОКО ШАНЭЛЬ.

КОКО ШАНЭЛЬ — ЖЫЦЦЁ І ЛЕГЕНДА,

або Як стваралася мода XX стагоддзя

Яе бацькі былі, што называецца, беднымі правінцыяламі. Альберт Шанэль, "вандроўны камерсант", не паспеў аформіць свой шлюб, калі на свет з'явілася Габрыэль. Гэта гістарычная падзея адбылася ў маленькім гарадку Самюр-на-Луары, у бальніцы для бедных, куды звярталіся людзі толькі з ніжэйшых слаёў грамадства. Дату нараджэння дзяўчынкі — 19 жніўня 1883 года трэба запомніць, таму што з цягам часу мадэмуазель Шанэль будзе ахвотна маладзіцца. Пасля смерці маці, змучанай цяжкай працай і шматлікімі родамі, трынаццацігадовую дзяўчынку разам з сястрой аддаюць у манастырскі прытулак для сірот, дзе яна правяла пяць сумных гадоў. Манастыр не прыйшоўся ёй па душы. Дасягнуўшы паўналецця, Габрыэль адпраўляецца ў Мулен, дзе жыве больш заможная "галінка" роду Шанэль. Ёй дала прытулак цётка Адрыена, равесніца Габрыэль і яе самая лепшая і шчырая сяброўка. Разам яны працуюць у модным магазіне, усе прымаюць іх за родных сясцёр. Прыгожыя дзяўчаты часта бываюць на прагулках у гарадскім садзе, на танцах, дзе карыстаюцца зайздросным поспехам у афіцэраў мясцовага гарнізона. Родныя скоса паглядваюць на іх, думаюць: ці не збіліся яны са шляху?

Лета, праведзенае ў другой цёткі — Жуль, прынесла дзяўчыне новае, да гэтага часу не знаёмае адчуванне — дом. Зручны, дагледжаны, утульны — такі і яна некалі будзе мець. У цёткі Жуль залатыя рукі і багатая фантазія. "Сёстры" з захапленнем вучацца ў яе шыць, вышываць, упрыгожваць капелюшы.

Вярнуўшыся ў Мулен, дзяўчаты праводзяць вечары ў кабарэ "Ратонда". Габрыэль з цікавасцю паглядвае на маленькую сцэну "Ратонды", а ў хуткім часе яна ўзыдзе на яе сама. Праўда, голас у яе быў слабенькі, але Габрыэль кампенсуе гэта дзёрзкасцю і яшчэ нечым зусім няўлоўным.

Потым Шанэль будзе ствараць міф аб дзяцінстве, праведзеным у "пухавіках і аксамітах", пра бацьку-англамана, які прыдумаў ёй ласкавую мянушку — Коко.

На самай справе аўтарамі яе імя былі афіцэры-заўсёднікі "Ратонды".

Коко марыла аб сапраўднай вялікай сцэне, аб Парыжы, пакуль жа ёй шанцуе выступіць у час курортнага сезона ў Вішы. Паклоннікі з усіх бакоў гавораць, якая яна цудоўная спявачка. Толькі адзін смелы сказаў ёй неяк: "Выкінь ты гэта з галавы. Пішчыш, як мышка...".

Гэтым смельчаком быў Эцьен Бальсан, афіцэр з яе акружэння, які не вызначаўся ні прыгажосцю, ні манерамі прадстаўніка "залатой моладзі", але быў верны і надзейны, як ніхто.

Вечарам Габрыэль на сцэне, днём уважліва вывучае газетныя аб'явы з надзеяй знайсці ангажэмент. І шые сабе ўсё больш прыгожыя ўборы, рамантычна інтэрпрэтуе мундзіры і змякчае вышыўкай іх ваенную строгасць.

Сезон у Вішы скончыўся крушэннем надзеі на сцэнічную кар'еру. Разам з Адрыенай яны дзеляць маленькі пакой, крыху шыюць для багатых кліентак. Падзарабляюць таксама ў павільёне для курортнікаў, разліваючы лекавыя мінеральныя воды.

Пасля смерці бацькоў Эцьен купляе маёнтак і, падпарадкоўваючыся сучаснай еўрапейскай модзе, заводзіць канюшні. Сюды часта наязджаюць вясёлыя кампаніі сяброў. У старажытным замку, адноўленым з вялікім густам, Габрыэль, між іншым, займае дальнія і вельмі сціплыя апартаменты — сувязі з "такой жанчынай" афішыраваць не прынята.

Вясной 1908 г. сярод сяброў Бальсана з'яўляецца нейкі Артур Капель. Ён незвычайна прыгожы і па-англійску элегантны. Сяброўства Коко з Артурам перайшло ў пылкае каханне. Праз год яна пераязджае ў Парыж і абзаводзіцца колам прэстыжных заказчыкаў.

У 1913 годзе Габрыэль жыве ў Давілі — летняй сталіцы Францыі. Марскія купанні яшчэ не сталі ўсеагульнай звычкай. Коко і яшчэ некалькі "скандальных асоб" пад абстрэлам біноклеў з суседніх віл і гатэляў з'яўляюцца на пляжах у спецыяльных касцюмах для купання. І смелы касцюм, выдуманы Шанэль, і самі адважныя купальшчыцы выклікаюць сенсацыю.

З падтрымкай Артура Габрыэль адкрывае свой першы магазін. Гаспадыня ў летнім касцюме мужчынскага пакрою, светлым і свабодным, нават рухаецца інакш. Гэта і зразумела, бо яна скінула гарсэт. Яе выгляд выклікаў "святое абурэнне" курортных дам.

Модны магазін Шанэль і яго гаспадыня робяцца ўсё больш вядомымі. Гэта быў час яе першых сапраўдных прафесійных поспехаў, але і час растрачаных надзей. Менавіта тады яна зразумела, што не належыць асяроддзю свайго Артура і ніколі не стане яго жонкай.

1914 год. Выбухі ў Сараева ўскалыхнулі ўвесь свет. Але ў Давілі больш перапалоху выклікала мадэмуазель Шанэль. Яе слава імкліва расце дзякуючы баранесе Ротшыльд, якая пасварылася са сваім "прыдворным краўцом", каралём моды таго часу Полем Пуарэ. Помста былой кліенткі была жорсткай. Сваіх тытулаваных сяброўак баранеса водзіць цяпер толькі да Шанэль. Увесь элегантны свет франціць ва ўборах Габрыэль. Яна апранае сваіх кліентаў у англійскі стыль.

На вяршыні поспеху Шанэль раптам страчвае сваіх кліентаў. Да Давілі падступае вайна. Гатэлі ператвараюцца ў шпіталі. Патрыётка Коко шые сукенкі для сясцёр міласэрнасці.

Не, яна не дазволіць лёсу зламаць сябе. І вось у Біярыцы ў раскошнай віле адкрываецца Дом моды Шанэль.

У канцы 1915 года Шанэль — уладальніца знакамітай ужо фірмы. Яна востра адчула рэвалюцыю, якая набліжалася ў свядомасці і модзе: "дэмакратычныя", вольныя норавы пакарацілі спадніцы, знікла талія, ад гарсэтаў адмаўляюцца. Шанэль заключае дагавор з буйным вытворцам баваўнянай тканіны машыннай вязкі — джэрсі. Гэту тканіну Коко ператварае ў масавыя серыі касцюмаў: спадніца да сярэдзіны лыткі, свабодны жакет... На свет з'явіўся касцюм-шэлізье, які мы носім і сёння.

Да гэтага часу Шанэль панавала ў салонах. Цяпер жа яе мода выйшла на вуліцы, і гэта яе самая вялікая перамога.

Восенню ў 1917 г. у аўтамабільнай катастрофе загінуў Артур Капель. А ў сакавіку наступнага года Габрыэль пераязджае ў свой новы дом — раскошную вілу "Бель Распіра" (што можна перакласці як "Цудоўнае паветра" або "Цудоўны адпачынак", — словам, рай...), пачынаецца "рускі перыяд" у жыцці Шанэль. Яна знаёміцца з Сяргеем Дзягілевым і фінансуе яго балетную пастаноўку.

Яе прадставілі "трэцяй даме" неіснуючай імперыі — вялікай княгіне Марыі Паўлаўне. У "Бель Распіра" пасяліўся Ігар Стравінскі разам з жонкай і чатырма дзецьмі. Яго слава яшчэ наперадзе. А пакуль ён дзіка, па-славянску, закаханы ў цудоўную мадэмуазель, у чым прызнаецца ёй з раніцы да вечара.

Дзе адбылася першая сустрэча Шанэль з вялікім князем Дзмітрыем Раманавым? Паводле адных сведчанняў, у Венецыі, паводле другіх — у Біярыцы, дзе жыла руская арыстакратыя, збегшая ад жахаў рэвалюцыі.

Шанэль была старэйшая за Дзмітрыя на адзінаццаць гадоў, і гэтае каханне наўрад ці можна назваць шалёным. Яно было абмалявана хутчэй пяшчотнасцю, узаемным даверам, сяброўствам.

У 1921 г. на дэманстрацыі мод Дома Шанэль з'яўляюцца "Шанэль № 5" — першыя духі са складаным, ці, як цяпер кажуць, "фантазійным" пахам. Гэта была яе новая перамога ў свеце парфумерыі: у той час духі толькі паўтаралі пах якой-небудзь кветкі — фіялкі, язміну, ружы... Расказваюць, што калі Шанэль заказала вядомаму парфумеру Эрнесту Бо духі для сваёй фірмы, ён падрыхтаваў некалькі кампазіцый у пранумараваных флаконах. Шанэль выбрала № 5. Так нарадзіліся духі-легенда.

Каханне князя і ўсё яе "рускае асяроддзе", безумоўна, аказалі на яе творчасць вялікі ўплыў.

З'яўляецца калекцыя Шанэль у рускім стылі: вытанчаныя вышываныя кашулі, паліто на футры — паводле яе ўяўлення, падобныя на тыя, што насілі рускія баярыні.

Ідылія працягвалася толькі год. Усё, чым валодаў нашчадак царскай фаміліі, параднёнай з усімі дварамі Еўропы (сваё імя і тытул), ён прапанаваў багатай амерыканцы. Габрыэль вяртаецца ў Парыж.

У той час Габрыэль паланіла і іншы свет. Свет, дзе панавалі Пікасо, Както, Дзягілеў. Пад уплывам Жана Както, свайго сябра, частага госця, Шанэль захапілася касцюмамі для тэатра і не пакінула гэтага захаплення да 1937 года.

Нью Рычард Артур, герцаг Вестмінстэрскі, адзін з самых багатых людзей Англіі. У яго жыццё Габрыэль "трапіла" якраз паміж яго другім і трэцім шлюбам. Яна доўга супраціўлялася заляцанням знатнага лорда. Але ў рэшце рэшт саступае. І нават губляе галаву. Прычым настолькі, што марыць цяпер толькі аб адным — стаць жонкай герцага Вестмінстэрскага.

Ці думаў герцаг аб шлюбе? Хутчэй за ўсё так, пачуццё пачуццём, але патомак Вестмінстэраў павінен мець нашчадка. Яна павінна нарадзіць яму дзіця! Шанэль ужо за сорак. Візіты да вядомых дактароў і жорсткі прыгавор: бясплоднасць.

Лёс так і не даў Габрыэль таго, аб чым марыць кожная звычайная жанчына, — замужжа, сям'і. Поль Ірыб, мастак і сцэнограф, чарговы кандыдат у мужы, памёр ад сардэчнага прыступу на тэнісным корце — у яе на вачах.

Яна зноў у жалобе, вяртаецца ў Венецыю. А там ужо набірае моц фашызм.

Дзесяць пасляваенных гадоў Габрыэль жыве ў Швейцарыі. Вельмі багатая, працу закінула, старэе.

У лютым 1954 года Дом моды Шанэль прадстаўляе новую калекцыю. У Парыжы тады панаваў Дзіор. А на подыуме зноў чароўная сукенка-кашуля. Касцюм-Шанэль перажывае рэнесанс. Менавіта яго выбіраюць далікатная Ромі Шнайдэр і знакамітая Эдзіт Піяф.

...Восень жыцця ў багацці і раскошы. У кватэры, размешчанай над модным салонам з шыльдай, вядомай усяму свету — Шанэль, сваёй пакаёўцы яна ціха прашаптала: і так паміраюць?.. Гэта здарылася ў нядзелю, 10 студзеня 1971 года.

Паводле часопіса "Twoj styl".
Падрыхтавала А.ДАЛІДОВІЧ.

ХАТНІ ЭКРАН

14, панядзелак

Беларускае тэлебачанне
16.25. Тэлебачанне– школе. Прыроднаўства. 2-гі клас.
16.40. Горад майстроў.
18.00. Каралеўскае паляванне.
19.00. Абласныя навіны (Брэст).
19.10. Кірмаш: кантакты і кантракты. Прымае ўдзел міністр жыллёва-камунальнай гаспадаркі Беларусі Б.В.Батура.
19.45. Творчае аб'яднанне МЭТА. "Вобраз". Літаратурны часопіс.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. Спартыўны тэлекур'ер.
◆ 21.50. "Сад".
23.15. Старонкі беларускай музыкі.
23.50. НіКа.

Канал "Астанкіна"
17.00. Навіны.
17.25. Зорная гадзіна.
18.10. Футбольны агляд.
18.40. Ю.Паніч. "Дарога дамоў". "Што пасееш..."
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
◆ 20.40."Дробязі жыцця". 11-я серыя.
21.10. Бамонд.
21.25. Аднак.
21.35. Каталог Федэрыка.
21.55. Сітуацыя.
23.25. Джэйм-сейшн. У перапынку – (23.00.)– Навіны.

Канал "Расія"
7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
◆ 7.55. "Загадка Сахаліна".
11.00. "Ха-Бі-асы".
12.20. Рэпарцёр.
12.35. Гандлёвы дом "Т.Ін.Ка".
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. "Сям'я Смірновых: як жыць далей?".
16.15. Там-там навіны.
16.30. "Еўропа–Азія".
17.20. Панове-таварышы.
17.35. Настальгічныя вячоркі.
18.05. Пігмаліён.
• 18.35. Мульці-пульці.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
◆ 19.25. "Штэмп".
20.50. Экран крымінальных паведамленняў.
21.00. Без рэтушы.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.40. Сёння ў ВС Расійскай Федэрацыі.
22.55. Тэма з варыяцыямі.

15, аўторак

Беларускае тэлебачанне
8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Кінанарыс.
9.00. Тэлебачанне–школе. Прыроднаўства. 2-гі клас.
9.15. "Рыцары неба".
9.45. Фільм-канцэрт.
16.30. Тэлебачанне–школе. Музыка і спевы. 3-ці клас.
• 16.50. Мультфільмы.
17.40. Тэлеклуб "Пошук".
18.00. Дак. фільмы.
19.00. Абласныя навіны (Віцебск).
19.10. "Крок". "Пяць зорак".
• 20.00. Мультфільм для дарослых.
20.10. Мост.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. Тэлебіржа.
◆ 21.40. "Рыцары неба". 12-я серыя.
22.10. На Сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Пасля заканчэння – НіКа; "Багдацкі злодзей" (Англія).

Канал "Астанкіна"
5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.45. Фірма гарантуе.
8.00. Навіны.
◆ 8.20. "Імперыя". 1-я серыя.
9.10. Футбольны агляд.
9.40. Новыя імёны.
◆ 10.25."Дробязі жыцця". 11-я серыя.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
◆ 11.20. "Ігар Саввіч". 1-я серыя.
• 12.25. Мультфільм.
◆ 12.55. "Чужы".
14.00. Навіны.
14.25. Дзелавы веснік.
14.40. Блакнот.
14.45. Р.Шчадрын. "Дама з сабачкам".
• 15.15. Мультфільм.
16.05. Наш музычны клуб.
16.45. Прэс-экспрэс.
17.00. Навіны.
17.25. Міждзяржаўны тэлеканал "Астанкіна" прадстаўляе.
◆ 18.00. "Вяртанне ў Эдэм" (Аўстралія). 1-я серыя.
18.50. Мініяцюра.
19.00. Тэма.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. "Армавір".
23.00. Навіны.
23.20. Ваеннае рэвю.
23.50. "Імперыя". 1-я серыя.

Канал "Расія"
7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. "Снег – лёс мой" (Нарыльск. Гады. Людзі). 2-я серыя.
◆ 11.00. "Кукарача".
12.35. Гандлёвы дом "Т.Ін.Ка."
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. Студыя "Рост".
16.00. Там-там навіны.
16.15. Панарама прыватызацыі.
17.00. "Цела– храм душы".
17.30. Парламенцкі веснік.
17.45. Альбуцыд.
• 18.35. Мульці-пульці.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
◆ 19.25. "Санта-Барбара".
20.15. А.Шагінян. Пра Віктара Някрасава і Аляксандра Галіча.
21.00. На палітычным Алімпе.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.40. Сёння ў ВС Расійскай Федэрацыі.
22.55. Д.Расіні на сцэне "Новай оперы".
23.15. Арт-абстрэл.

16, серада

Беларускае тэлебачанне
8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Кінанарыс.
9.00. Тэлебачанне– школе. Музыка і спевы. 3-ці клас.
◆ 9.20. "Рыцары неба". 13-я серыя.
9.50. Кінанарыс.
◆ 10.00. "Дзе ты быў, Адысей?" 1-я серыя.
16.30. Д.Урбан. "Усе мышы любяць сыр". Спектакль.
• 17.40. Мультфільмы.
18.00. Беларуская паэзія ў творчасці кампазітара У.Будніка.
19.00. Фестываль новай беларускай музыкі.
20.15. Тэл. дак. фільм.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
◆ 21.30. "Рыцары неба". 13-я серыя.
22.00. На Сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Пасля заканчэння – НіКа; Фестываль новай беларускай музыкі.

Канал "Астанкіна"
5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.45. Фірма гарантуе.
8.00. Навіны.
◆ 8.20. "Імперыя". 2-я серыя.
9.10. Наш музычны клуб.
• 9.50. Мультфільм.
10.10. Канцэрт.
11.00. Навіны.
◆ 11.20. "Ігар Саввіч". 2-я серыя.
• 12.30. Мультфільм.
◆ 12.55. "Родныя стэпы".
14.00. Навіны.
14.25. Тэлемікст.
15.10. Блакнот.
• 15.15. Мультфільм.
16.05. "Пяючае Кураня". Дзіцячая праграма з Казахстана.
16.50. Прэс-экспрэс.
17.00. Навіны.
17.20. Тэленарыс.
17.40. Выступленне Н.А.Назарбаева.
◆ 18.05. "Вяртанне ў Эдэм". 2-я серыя.
18.55. Канцэрт.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
◆ 20.40. "Дакрананне".
22.00. Урмас От гутарыць з Міхаілам Гарбачовым.
23.00. Навіны.
23.25. Магчыма ўсё.
◆ 23.55. "Імперыя". 2-я серыя.

Канал "Расія"
7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. Германія універсітэцкая.
◆ 11.00. "Санта-Барбара".
11.50. "Туманган".
12.35. Гандлёвы дом "Т.Ін.Ка".
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Бізнес: новыя імёны.
15.15. "Бадабокі".
15.40. Вольны час.
15.55. Там-там навіны.
16.10. Далёкі Усход.
16.55. Давайце разбяромся.
17.10. Хрысціянская праграма.
17.40. "Снег – лёс мой" (Нарыльск. Гады. Людзі). Прэм'ера тэл.дак. фільма. 3-я серыя.
• 18.35. Мульці-пульці.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
◆ 19.25. "Санта-Барбара".
20.15. Кнот-відэа. "Кароль".
20.50. Экран крымінальных паведамленняў.
21.00. Тэлевізійнае бюро Расіі расследаванняў.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.40. На Сесіі ВС Расійскай Федэрацыі.
23.10. Цішыня № 9.

17, чацвер

Беларускае тэлебачанне
8.30. Раніца рэспублікі.
◆ 8.45. "Рыцары неба". 14-я серыя.
9.15. Тэл.дак. фільм.
◆ 9.35. "Дзе ты быў, Адысей?" 2-я і 3-я серыі.
16.30. Тэлебачанне–школе. Гісторыя Беларусі. 11-ы клас.
• 17.00. Мультфільм.
17.15. Галерэя лаўрэатаў. Вадзім Гацко.
18.00. "Полымя". Да 70-годдзя часопіса.
18.40. Тэл.дак. фільм.
19.00. Абласныя навіны (Гродна).
19.10. Зачытайце маё пісьмо...
19.15. Дыялог амерыканскіх бізнесменаў.
19.45. "Адданасць. Супрацоўніцтва. Стараннасць"– дэвіз акцыянернага таварыства швейнай фірмы "Мілавіца".
20.20. Тыдзень беларускага ўрада.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
◆ 21.30. "Рыцары неба". 14-я серыя.
22.00. На Сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Пасля заканчэння – НіКа; "Беларуская музычная восень".

Канал "Астанкіна"
5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.45. Фірма гарантуе.
8.00. Навіны.
8.20. "Кідзі-відзі".
◆ 8.35. "Імперыя". 3-я серыя.
9.25. Тэатральныя сустрэчы.
• 10.05. Мультфільм.
10.20. "Агідэль-92".
11.00. Навіны.
◆ 11.20. "Ігар Саввіч". 3-я серыя.
• 12.30. Мультфільм.
◆ 12.50. "Безыменная зорка". 1-я серыя.
14.00. Навіны.
14.25. Тэлемікст.
15.10. Блакнот.
• 15.15. Шматсерыйны мультфільм.
16.05....Да 16 і старэйшым.
16.45. Прэс-экспрэс.
17.00. Навіны.
17.25. Хакей. Міжнародны турнір на прыз газеты "Известия". Зборная Расіі-1 – зборная ЧСФР. У перапынку – Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Лато "Мільён".
◆ 21.10. "Вярбоўшчык".
22.40. Што абазначаюць вашы імёны. У перапынку (23.00.)– Навіны.
◆ 0.30. "Імперыя". 3-я серыя.

Канал "Расія"
7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. Без рэтушы.
◆ 11.00."Санта-Барбара".
11.50. Настальгічныя вячоркі.
12.20. Паралелі.
12.35. Гандлёвы дом "Т.Ін.Ка".
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
14.50. Тэрмінал.
15.20. Студыя "Рост".
15.50. Там-там навіны.
• 16.05. Тэлефільм (Аўстрыя).
16.50. Кіпрас Мажэйка. Рэпартажы з НАТО.
17.20. Парламенцкі веснік.
17.35. Ш.Калаж "Макбет" у пастаноўцы Н.Баярчыкава.
18.35. Антракт. Спявае Святлана Лазарава.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
◆ 19.25. "Санта-Барбара".
20.15. У свеце аўта- і матаспорту.
20.50. Спецыяльны камерцыйны веснік.
21.00. Ціхі дом.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.40. На сесіі ВС Расійскай Федэрацыі.
23.10. Ціхі дом (працяг).

18, пятніца

Беларускае тэлебачанне
8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Кінанарыс.
9.00. Тэлебачанне–школе. Гісторыя Беларусі. 11-ы клас.
◆ 9.30. "Добраахвотнікі".
• 16.30. Мультфільмы.
17.25. "Слова Божае– у нядзельнай школе".
18.00. Тэл. дак.фільмы.
19.00. Абласныя навіны (Магілёў).
19.10. Палітычны калейдаскоп.
19.45. Студыя "Тэлесябрына".
20.10. "Слова".
20.25. Тэленарыс.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. Тэлебіржа.
◆ 21.40. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Пасля заканчэння – НіКа; "Добраахвотнікі".

Канал "Астанкіна"
5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.45. Фірма гарантуе.
8.00. Навіны.
8.20...Да 16 і старэйшым.
9.00. Клуб падарожнікаў.
9.50. "Пётр Багамазаў. Паміж стартам і фінішам".
10.30.Амерыка з М. Таратутам.
11.00. Навіны.
◆ 11.20. "Ай лаў ю, Пятровіч!"
◆ 12.55. "Безыменная зорка". 2-я серыя.
14.00. Навіны.
14.25. Брыдж.
14.50. Бізнес-клас.
15.05. Блакнот.
• 15.10. Шматсерыйны мультфільм.
15.35. Цэнтр.
16.05. Канцэрт.
16.45. Прэс-экспрэс.
17.00. Навіны.
17.25. "Галасы Радзімы".
17.50 Чалавек і закон.
18.15. Амерыка з М.Таратутам.
18.45. Поле цудаў.
19.40. Добрай ночы, малышы!
◆ 20.40. "Анёлы з калючкамі" (Венгрыя).
21.45. Палітбюро.
22.20. Музагляд. (23.00.) – Навіны.
23.20. Чалавек тыдня.
23.35. Хіт-канвеер.

Канал "Расія"
7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
10.00. Лепшыя гульні МБА.
◆ 11.00. "Санта-Барбара".
11.50. Паралелі.
12.05. Кіпрас Мажэйка. Рэпартажы з НАТО.
12.35. Гандлёвы дом "Т.Ін.Ка".
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. Студыя "Рост". "Тэатр звяроў". Частка 2-я.
16.00. Там-там навіны.
16.15. Тэлефільм (Аўстрыя).
17.00. М-трэст.
17.15. Мегаполіс.
• 17.45. Уолт Дысней па пятніцах.
• 18.35. Мульці-пульці.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
◆ 19.25. "Панцыр". "Фрак народа".
21.45. Ваш прыватызацыйны чэк.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.40. На сесіі ВС Расійскай Федэрацыі.
23.10. "К-2" прадстаўляе: "Медыя".
23.50. "Лясы".

19, субота

Беларускае тэлебачанне
8.30. Раніца рэспублікі.
◆ 8.45. "Расстанемся– пакуль добрыя". 1-я серыя.
10.00. Паказвае Брэст.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. Фільм-канцэрт.
11.40. Белыя і чорныя.
12.10. 20 мінут рэдактара.
12.30. Тэл.дак.фільм.
12.55. Чарнобыль: праблемы і вырашэнні.
14.25. "Адраджэнне".
14.45. ПІК.
15.30. На аглядзе беларускага тэатральнага мастацтва-92.
◆ 16.20. "За цудоўных дам!"
• 17.30. Мультфільм.
18.10. Студэнты жартуюць...
19.25. Фільм-канцэрт.
19.45. Мастацка-публіцыстычная праграма.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. Тэлебіржа.
◆ 21.40. "Мапет-шоу". 1-я серыя.
22.05. Дак.фільм.
23.30. НіКа.
00.25. У студыі рэтра.

Канал "Астанкіна"
6.00. Навіны.
6.20. Ранішняя гімнастыка.
6.30. Суботняя раніца дзелавога чалавека.
7.30. Спорт-шанц: азартныя гульні.
8.00. "Марафон-15"– малышам.
8.25. Экалагічны агляд.
8.40. НЛА: неаб'яўлены візіт.
9.30. Аўтограф.
10.00. Справа.
10.10. Медыцына для цябе.
◆ 10.50. "Клятва".
13.20. Студыя "Палітыка" прадстаўляе...
14.00. Навіны.
• 14.20. "Дракуліта-вампіраня" (Францыя).
14.45. У свеце жывёл.
◆ 15.35. Тэлесерыял "АБВГД ЛТД". 9-я серыя.
16.05. Чырвоны квадрат.
16.45. Хакей. Міжнародны турнір на прыз газеты "Известия". Зборная Канады– зборная Расіі. 2-гі і 3-ці перыяды.
18.25. "Вярніся, Лумумба!"
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Што? Дзе? Калі?
21.45. "Гардымарыны эстрады". У перапынку (23.00.)– Навіны.
23.30. "Калыханка".

Канал "Расія"
7.00. Весткі
• 7.20. "Рознакаляровая гісторыя".
7.30. Баскетбольны агляд НБА.
8.00. Свет спорту вачамі фірмы "Жылет".
8.30. Праграма "03".
9.00. Відэаканал "+11".
10.15. "Як жыць будзем?"
◆ 11.00. "Новыя казкі Шахеразады". 1-я серыя.
12.05. Мастак Ю.Міронаў.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. Тэлеконкурс юрыстаў.
14.20. Пілігрым.
15.05. "Бурда-модэн" прапануе...
15.35. Непазнаны Сусвет.
16.05. Футбол без граніц.
17.00. Залатая шпора.
17.30. Парламенцкі веснік.
17.45. Вуснамі дзіцяці.
18.15. Маскі-шоу.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
• 19.20. "Салавей".
19.30. "Руская песня" збірае сяброў.
21.00. Зусім сакрэтна.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. Асарці.
23.00. Праграма "А".
23.30. Ад лібітум.
◆ 24.00. "Завяшчанне прафесара Доўэля".

20, нядзеля

Беларускае тэлебачанне
8.30. Раніца рэспублікі
◆ 8.45. "Расстанемся – пакуль добрыя". 2-я серыя.
9.50. Урокі здароўя.
◆ 10.20. "Душы маёй скрыпка".
11.10. Латарэя аўтографаў.
12.10. Мова, на якой "размаўляюць" ручнікі.
13.35. Х.Бойчаў. "Швейцарыя, Швейцарыя..." Спектакль.
15.35. Трагедыя вёскі Бабчын Хойніцкага раёна.
16.10. Для школьнікаў. Пра шахматы і шахматыстаў.
16.40. Фільм-канцэрт.
17.05. Літаратурна-музычная кампазіцыя па вершах Е.Лось.
18.05."Лада ОМС" прадстаўляе."Мапет-шоу". 2-я серыя.
18.31. Паміж намі, жанчынамі.
19.30. Геракл. Культурызм– спорт для ўсіх.
20.00. Панарама.
20.31. Кінанарыс.
20.40. Калыханка.
21.00. "Крок" прадстаўляе...
22.30. Каралеўскае паляванне. Шоу-казіно.
23.30. Студыя "Тэлесябрына".
◆ 00.10. "100 дзён у Палерма" (Францыя).

Канал "Астанкіна"
6.00. Гадзіна сілы духу.
7.00. Тыраж "Спортлато".
• 7.15. Мультфільм.
7.30."Залатыя россыпы".
8.00. Тэл.дак.фільм.
• 8.30. Раным-рана.
9.00. "Пакуль усе дома".
9.30. Ранішняя зорка.
10.20. Свет у вольны час.
◆ 11.00. "Прыгоды чорнага прыгажуна".
11.25. Новае пакаленне выбірае.
12.15. Народныя мелодыі.
• 12.30. Мультфільм.
12.40. Прэм'ера дак.фільма "Падводная Адысея каманды Кусто".
13.30. Служэнне муз не цярпіць мітусні.
14.00. Навіны.
14.20. Дыялог у прамым эфіры.
15.00. Клуб падарожнікаў.
15.50. Жывое дрэва рамёстваў.
16.00. Панарама.
16.40. Тэлелоцыя.
• 16.55. Уолт Дысней прадстаўляе...
17.45. Навіны.
18.00. Прэм'ера рубрыкі:"Оба-на – вугал". Шоу.
18.50. "Анфіса". П'еса Л.Андрэева. Спектакль.
21.00. Вынікі.
21.45. Спартыўны ўік-энд.
22.00. Матадор.
23.00. Навіны.
23.25. Чэмпіянат Расіі па рукапашнаму бою.
24.00. "Баль двайнікоў".

Канал "Расія"
7.00. Весткі.
• 7.20. Мульці-пульці.
7.30. Дакументальная панарама.
8.20. Праграма "Ключ": "Навальніца 1812 года". Фільм 12-ы.
8.50. Наш сад.
• 9.20. Мультфільм.
9.50. Аты-баты...
◆ 10.50. "Новыя казкі Шахеразады". 2-я серыя.
11.55. Тэлефільм (Аўстрыя).
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. "Не сячы... " Вядучы – У.Цветаў.
13.35. Паралельныя сусветы.
• 14.20. "Даразман" (Японія). 15-я серыя.
14.35. Познер і Донах'ю.
15.05. Рэпарцёр.
15.20. Белая варона.
◆ 16.05. "Жыццё з бацькам".
18.10. Клуб "Жоўтая падводная лодка".
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.20. Раман Карцаў і Віктар Ільчанка.
20.50. Прызентацыя тыдня Сі-Бі-Эс на Расійскім тэлебачанні.
21.00. Момант ісціны.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. Начны клуб Эс-Эн-Сі.

Каб зэканоміць ваш час:
◆ *мастацкія*
• *мультыплікацыйныя фільмы*

Мікалай Аляксандравіч ЖУК

8 снежня 1992 года на 62-м годзе жыцця пасля цяжкай працяглай хваробы памёр начальнік упраўлення рэспубліканскага піянерскага лагера "Зубраня", заслужаны настаўнік Рэспублікі Беларусь Мікалай Аляксандравіч Жук.

Усяго сябе, усе свае сілы і думкі аддаваў ён высокай справе педагога-выхавальніка, справе служэння дзецям, будучаму нашай Радзімы.

М.А.Жук нарадзіўся 24 студзеня 1931 года ў в.Гарадзея Нясвіжскага раёна Мінскай вобласці. Яшчэ ў школе ён вырашыў прысвяціць сваё жыццё прафесіі настаўніка. У 1954 годзе закончыў філалагічны факультэт Брэсцкага педагагічнага інстытута, працаваў настаўнікам рускай мовы і літаратуры Малькавіцкай школы Ганцавіцкага раёна, пасля службы ў войску з 1957 года – завуч Жуконіцкай, а затым – дырэктар Сырмежскай сярэдняй школы Мядзельскага раёна. З 17 чэрвеня 1960 года – загадчык аддзела народнай адукацыі Мядзельскага райвыканкама, а з 9 жніўня 1972 года – нязменны начальнік упраўлення рэспубліканскага піянерскага лагера "Зубраня".

Тысячы дзяцей з усіх канцоў Беларусі штогод адпачывалі ў лагеры "Зубраня", і кожнаму Мікалай Аляксандравіч аддаваў частку свайго сэрца, імкнуўся зрабіць усё, каб змена, праведзеная ў лагеры, стала для дзіцяці зменай радасці, зменай шчасця.

Асабліва клапаціліся ў лагеры пра дзяцей з зоны Чарнобыля. У апошнія гады менавіта "Зубраня" стаў галоўнай базай аздараўлення чарнобыльскіх дзяцей на тэрыторыі Беларусі.

Радзіма высока ацаніла працу Мікалая Аляксандравіча Жука. Ён быў узнагароджаны двума медалямі "За працоўную доблесць", Ганаровым знакам ЦК ВЛКСМ, граматамі Міністэрства асветы, бронзавым і сярэбраным медалямі ВДНГ СССР. Яму прысвоены званні заслужанага настаўніка Беларусі, выдатніка народнай адукацыі СССР і БССР.

Светлая памяць аб Мікалаю Аляксандравічу Жуку, чалавеку, сябру, настаўніку, назаўсёды застанецца ў нашых сэрцах.

В.А.Гайсёнак, Л.К.Сухнат, Г.А.Бутрым, У.П.Грыдзюшка, А.І.Фядута, А.С.Зубоўскі, А.А.Крыўдзэнка, А.С.Новік, У.В.Шульган, Н.С.Нерад, Э.П. Луканская, І.У.Угольнік, А.Д.Дзмітрыева, І.Ф.Тарасёнак, Я.У.Хамякоў, В.А.Адаміцкі.

ЦК СМБ і ЦС БРПА глыбока смуткуюць у сувязі са смерцю начальніка ўпраўлення Рэспубліканскага піянерскага лагера "Зубраня" Мікалая Аляксандравіча ЖУКА і выказваюць спачуванне родным і блізкім нябожчыка.

Калектывы газетна-выдавецкай фірмы "Белая Русь" і рэдакцыі штотыднёвіка "Чырвоная змена" выказваюць спачуванне супрацоўніцы газетна-выдавецкай фірмы "Белая Русь" Грыневіцкай Ліліі Вікенцьеўне з прычыны смерці БАЦЬКІ.

АЛЯКСАНДР КАРШАКЕВІЧ

1956-га года нараджэння. Мастацкі рэдактар часопіса "Парус". У карыкатуры з 1982 года. Друкаваўся ў рэспубліканскай, саюзнай і замежнай прэсе. Удзельнік выстаў як у краіне, так і за мяжой. Першы комікс у Беларусі апублікаваны ў "ЧЗ".

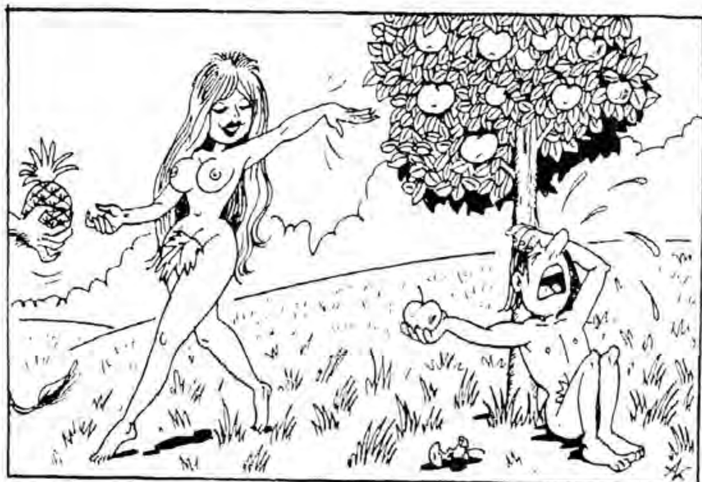

"ВЕРНІСАЖ ГАРЧЫЧНІКА"

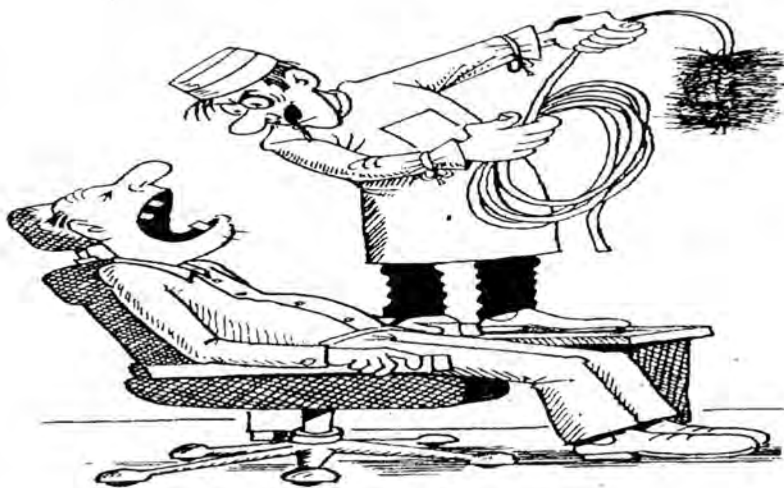

Кінаафіша

"НЕВЯРТАНЕЦ"

...У рукі вядомага тэлежурналіста Карнеева выпадкова трапляюць планы ваеннага перавароту. Папку з гэтай інфармацыяй яму перадаў дзіўны незнаёмец, якога Карнееў спачатку прыняў за вар'ята. Але праз некалькі дзён, калі здымаў крымінальную хроніку дня, ён убачыў труп былога гаспадара папкі, загінуўшага пры падазроных акалічнасцях. І тады журналіст зразумеў, што дакументы, якія трапілі да яго, – сапраўдныя. Пра тое, што адбылося далей, гледачы даведаюцца, калі паглядзяць новую каляровую вострасюжэтную мастацкую кінастужку "Невяртанец", створаную кінамайстрамі студыі "Троіцкі мост" кінаасацыяцыі "Ленфільм". У аснову яе пакладзена аднайменная аповесць Аляксандра Кабакова. Сцэнарый напісаў Аляксандр Кабакоў пры ўдзеле рэжысёра карціны Сяргея Снежкіна.

Запамінаецца ігра акцёраў, занятых у фільме, – Юрыя Кузняцова, Надзеі Жывадзёравай, Мікалая Яроменкі-старэйшага, Віктара Арыстава, Алены Анісімавай, Георгія Волчака.

"І ВЯРТАЕЦЦА ВЕЦЕР..."

Так называецца каляровая мастацкая кінастужка, створаная сумесна кінамайстрамі Фонду развіцця кінематаграфіі, кінастудыі "Задыяк" і ЗША. Аўтар сцэнарыя і рэжысёр – Міхаіл Калік.

У кінаапавяданні перапляліся розныя пласты часу. Хлопчык-падлетак, юнак, студэнт, палітзняволены, зноў студэнт, кінематаграфіст, рэжысёр – гэта рэтраспектыўны пласт карціны. Другі, сучасны: той самы рэжысёр, яго своеасаблівы вынік нялёгка пражытых гадоў. Дзяцінства, сям'я, эвакуацыя, перажыванне і асэнсоўванне мноства падзей, лагер, "адліга" ўваходзяць у яго фільм. У пакутах і радасці ім ствараецца новая рэальнасць – экраннае жыццё.

Ролі выконваюць Барыслаў Брандукоў, Ала Балтэр, Станіслаў Гаварухін, Эмануіл Вітарган, Алег Гушчын, Генадзь Мацвееў, Галіна Пятрова.

"ДОМ СПАТКАННЯЎ"

Гэту новую каляровую мастацкую кінастужку прапануюць увазе гледачоў кінематаграфісты кінастудыі "Тэлефільм" кінаканцэрна "Масфільм". Яна створана пры ўдзеле студыі "Д" Маскоўскай асацыяцыі пісьменнікаў-крыміналістаў. Паставіў карціну рэжысёр Вадзім Дзербянёў па сцэнарыю Эдуарда Хруцкага і Анатоля Сцяпанава.

...У падпольны дом спатканняў з'язджаюцца дзяўчыны за "жалаваннем". Але іх чакае непрыемная нечаканасць: гаспадар багатай вілы, нейкі Веніямін, забіты, і супрацоўнікі міліцыі даследуюць абставіны справы. Усе знаходзяцца пад падазронасцю...

Хутка адна з дам, Наталля, заўважае, што ў следстве нешта нячыста: капітана і маёра больш за ўсё цікавіць чамусьці інфармацыя пра высокапастаўленых кліентаў. Выбраўшы момант, Наталля дазванілася ў міліцыю. Знаходзіць яна і Веніяміна – звязанага, але жывога і здаровага...

У фільме здымаліся Арыстарх Ліванаў, Міхаіл Жыгалаў, Барыс Шчарбакоў, Алена Хмяльніцкая і іншыя акцёры.

Дзяжурны рэдактар Н. СТРАЛКОВА.

Мастацкае афармленне нумара В. ДУБОВІКА.

Заснавальнік: ЦК СМБ
Выдавец: Газетна-выдавецкая фірма "БЕЛАЯ РУСЬ"

Газета ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.
АДРАС рэдакцыі: 220041, г.Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77
ТЭЛЕФОНЫ: 32-13-54, 32-50-01.

Газета набрана і зверстана ў наборна-выдавецкім бюро "ЧЗ".
Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", г. Мінск.
Індэкс на 1992 г. — 63906, на 1993 — 63129. Тыраж 17 000.

Галоўны рэдактар
Уладзімір БЕЛЬСКІ.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ:
Алена АГІБАЛАВА, Сяргей БАЛЦЭВІЧ (адказны сакратар), Валерый ВАРАНЕЦКІ, Валерый ІВАНОЎ, Віктар ЛЮКОВІЧ, Мікалай ЛАРКОВІЧ, Алесь МАСАРЭНКА, Станіслаў НІЧЫПАРОВІЧ, Алесь ПАЛЫНСКІ, Павел СІМАНАЎ (нам. гал. рэдактара), Алег СЛУКА, Наталля СТРАЛКОВА, Кузьма ШАПЛЫКА.

Аўтары надрукаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць прыведзеных фактаў, цытат, эканамічных звестак, асабістых імён, геаграфічных назваў і іншай інфармацыі, а таксама за тое, каб у матэрыялах не ўтрымлівалася звестак, якія не падлягаюць адкрытай публікацыі. Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара.

Рэдакцыя рукапісы не рэцэнзуе і не вяртае.

Рэдакцыя газеты "Чырвоная змена" прымае заказы на змяшчэнне аб'яў, рэкламы. Даведкі па тэлефонах 32-12-82, 32-50-01.

Зак. № 50.

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12